

Posodobitev kurikularnega procesa na OŠ in GIM

KONČNO POROČILO O UVAJANJU POSKUSA

»Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom«

ŠOLSKO LETO 2013/2014
(četrto leto spremljave)

Ljubljana, december 2014

Spremljavo je vodila projektna skupina Zavoda RS za šolstvo v sestavi: dr. Branko Slivar (nosilec projekta), mag. Mojca Pušnik, dr. Aco Cankar, Vladimir Milekšič, mag. Stanka Preskar. Pri izvedbi aktivnosti in pripravi poročila so sodelovali še: dr. Sonja Sentočnik, mag. Marjeta Borstner in Tomaž Kranjc.

Kazalo vsebine

1 UVOD	7
1. 1 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo.....	7
1. 2 Formalni okvir uvajanja poskusa	10
1. 3 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev	13
1. 4 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa	14
2 METODE RAZISKOVANJA	14
2. 1 Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah vključenih v poskus	14
2. 2 Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov	14
3 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	26
3. 1 Rezultati, prikazani po posameznih ciljnih spremljave.....	26
3. 2 Rezultati samoevalvacije šol.....	106
4 SKLEPI IN PREDLOGI	125
4. 1 Povzetek in sinteza ugotovitev skozi vsa štiri leta spremljave	125
4. 2 Predlogi za nadgradnjo izobraževalnega programa gimnazija.....	127
5 POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH	133
6 PRILOGE	138
PRILOGA 1: Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo	138
PRILOGA 2: Uporabljen inštrumentarij in analize obdelave podatkov	144
PRILOGA 3: Podatki RIC-a o rezultatih splošne mature 2014 – spomladanski rok	144
PRILOGA 4: Predstavitve šol na delavnicah strokovnega srečanja ravnateljev in ravnateljic srednjih šol v Portorožu, november 2013	144

Kazalo slik

Slika 1: Trditve o vplivih nivojske izvedbe pouka.....	33
Slika 2: Mnenje učiteljev o razlogih za uvedbo nivojskega pouka – aritmetične sredine	37
Slika 3: Mnenja učiteljev o razlogih za uvedbo nivojskega pouka - aritmetične sredine	39

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Mnenje o nivojskem pouku	30
Preglednica 2: Strinjanje z delitvijo v nivoje	31
Preglednica 3: Nestrinjanje z delitvijo v nivoje	31
Preglednica 4: Trditve o aktivnostih pri nivojskih predmetih.....	33
Preglednica 5: Storilnostna motivacija.....	34
Preglednica 6: Učni stili	35
Preglednica 7: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 1	50
Preglednica 8: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 1	50
Preglednica 9: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 1 v času poskusa izvajali nivojsko	50
Preglednica 10: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 2	51
Preglednica 11: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 2	51
Preglednica 12: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 2 v poskusu izvajali nivojsko	52
Preglednica 13: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 2 v poskusu izvajali nivojsko	53
Preglednica 14: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 3	53
Preglednica 15: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 3	54
Preglednica 16: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 3 v poskusu izvajali nivojsko	54
Preglednica 17: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 4	55
Preglednica 18: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 4	55
Preglednica 19: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 4 v poskusu izvajali nivojsko	56
Preglednica 20: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 4.....	56
Preglednica 21: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 5	57
Preglednica 22: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 5	57
Preglednica 23: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 5 v poskusu izvajali nivojsko	58
Preglednica 24: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 6	59
Preglednica 25: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 6	59
Preglednica 26: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 6 v poskusu izvajali nivojsko	59
Preglednica 27: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 7	60

Preglednica 28: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 7	60
Preglednica 29: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 7 v poskusu izvajali nivojsko	60
Preglednica 30: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 7 v poskusu izvajali nivojsko	62
Preglednica 31: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 8	62
Preglednica 32: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 8	63
Preglednica 33: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 8.....	63
Preglednica 34: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 9	64
Preglednica 35: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 9	64
Preglednica 36: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 9.....	64
Preglednica 37: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 10	65
Preglednica 38: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 10	65
Preglednica 39: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 10 v poskusu izvajali nivojsko	66
Preglednica 40: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 11	67
Preglednica 41: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 11	67
Preglednica 42: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu na Šoli 11 izvajali nivojsko	67
Preglednica 43: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 12	68
Preglednica 44: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 12	69
Preglednica 45: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 12.....	69
Preglednica 46: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 12 v poskusu izvajali nivojsko	69
Preglednica 47: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 13	70
Preglednica 48: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 13	70
Preglednica 49: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu na Šoli 13 izvajali nivojsko	70
Preglednica 50: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 14	71
Preglednica 51: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 14	72
Preglednica 52: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 14.....	72
Preglednica 53: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 15	73

Preglednica 54: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 15	73
Preglednica 55: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 15	73
Preglednica 56: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 15 v poskusu izvajali nivojsko	74
Preglednica 57: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 16	74
Preglednica 58: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in ostale dijake 4. letnika na Šoli 16	75
Preglednica 59: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 16	75
Preglednica 60: Zakaj si se odločil za vpis v oddelek, ki je v poskusu?	82
Preglednica 61: Kako zadovoljen si s svojo odločitvijo?	82
Preglednica 62: Predmeti, pri katerih se dijaki najboljše počutijo	82
Preglednica 63: Mnenje učiteljev o izvajanju njihovih predmetov na višji ravni/v strnjeni obliki	89
Preglednica 64: Oblika nivojskega pouka	90
Preglednica 65: Fleksibilna oblika: št. ur delitev/teden po šolah	91
Preglednica 66: Aritmetične sredine posameznih sklopov	95
Preglednica 67: Aritmetične sredine posameznih sklopov	98
Preglednica 68: Uporabljene metode v šolskem letu 2010/11	121
Preglednica 69: Uporabljene metode v šolskem letu. 2011/12	121
Preglednica 70: Uporabljene metode v šolskem letu 2012/13	122
Preglednica 71: Uporabljene metode v šolskem letu 2013/14	122
Preglednica 72: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2010/2011	133
Preglednica 73: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2011/2012	134
Preglednica 74: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2012/2013	135
Preglednica 75: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2013/2014	137
Preglednica 76: Pregled porabljenih sredstev za celoten projekt	138

SEZNAM KRATIC

ŠPT – šolski projektni tim za poskus
ŠRT – šolski razvojni tim
PT – projektni tim
UZ – učiteljski zbor
PA – predmetni aktiv
UN – učni načrt
IP – izbirni predmet
MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport
MIZKŠ - Ministrstvo za izobraževanje, kulturo in šport
ZRSŠ – Zavod RS za šolstvo
ANG – angleščina
NEM - nemščina
FIZ – fizika
KEM – kemija
BIO – biologija
ZGO – zgodovina
MAT – matematika
SLO – slovenščina
PSIH – psihologija
SOC – sociologija
GEO – geografija
LU – likovna umetnost
GLA – glasba
UMZ – umetnostna zgodovina
EKON – ekonomija
INF - informatika

1 UVOD

1. 1 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo

Gimnazijski program je najsplošnejši srednješolski vzgojno-izobraževalni program, ki pripravlja dijake za nadaljnji študij. Predmetnik splošnega gimnazijskega programa je sestavljen iz treh temeljnih delov:

- štiriletni in obvezni predmeti, kjer je določeno število, vsebina in obseg predmetov,
- nerazporejene ure (izbirni predmeti), kjer je določen obseg ur, ki jih mora dijak opraviti in predstavlja 14 % celotnega programa, nerazporejene ure so namenjene poglobljanju znanja na področjih, ki so posameznim dijakom bližja, in pripravi na maturo,
- obveznih izbirnih vsebin, kjer je določen obseg in predstavlja 6,6 % celotnega programa. Ta del programa se razlikuje po načinu izvajanja in vsebini. Gre za različna znanja, ki jih šolski predmeti ne (ali pa le deloma) vključujejo, zadovoljujejo pa individualna nagnjenja dijakov.

Za prve tri letnike traja vzgojno-izobraževalni program v šolskem letu 38 tednov, od tega je 35 tednov pouka. Tudi v četrtem letniku je pouk razporejen v 35 tednih. En teden je namenjen obveznim izbirnim vsebinam.

Obvezni štiriletni predmeti so: slovenščina, matematika, prvi in drugi tuji jezik, zgodovina, športna vzgoja. Obvezni predmeti pa so: geografija, biologija, kemija, fizika, glasba, likovna umetnost, psihologija, sociologija in filozofija ter informatika. Temeljni poudarek pri oblikovanju programa je dan:

- splošno-izobraževalni orientaciji ter
- razvijanju tistih znanj, sposobnosti, spretnosti in navad, ki so potrebne za nadaljnji akademski študij.

Razmerje med posameznimi deli predmetnika je v posameznih letnikih različno, in sicer tako, da je povsem določen predmetnik v prvem letniku, nato pa obseg nerazporejenih ur narašča. Poleg navedenega splošnega gimnazijskega programa obstoječa zakonodaja vzpostavlja še t. i. strokovne gimnazije, in sicer: tehniške, umetniške in ekonomske. Program v teh gimnazijah ohranja strukturo predmetnika, značilnega za vse gimnazijske programe, vendar je obseg nerazporejenih ur manjši kot v splošni gimnaziji. V okviru obveznih predmetov so v strokovnih gimnazijah v predmetnik vključeni strokovni predmeti. V okviru gimnazijskega programa obstaja še klasična gimnazija.

Razlogi za uvedbo poskusa oz. ključni problemi gimnazijskega programa so (povzeto po Izhodiščih prenove gimnazijskega programa¹):

---

¹ Izhodišča prenove gimnazijskega programa, Komisija za pripravo koncepta nadaljnjega razvoja gimnazijskega programa in umeščenosti splošne izobrazbe v srednješolske programe, gradivo sprejeto na 101. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 19. 4. 2007.

- Nejasno opredeljeno **poslanstvo gimnazijskega programa**. Program razpada v posamezne predmete, predmeti v posamezne vsebine, ki jih mora učitelj posredovati, učenec pa osvojiti. Program zato ne deluje kot celota, cilji niso jasno izraženi, zato vse, kar ni neposredno vezano na učni načrt ali katalog znanja, deluje kot privesek in ne integralni del programa (npr. dejavnosti, razvojno-raziskovalno delo učencev, pevski zbori ...). V okviru ne dovolj jasno opredeljenih ciljev in poslanstva šole je težko uresničevati tudi temeljne vzgojne naloge šole.
- **Organizacija kurikula** temelji na togo predmetno-razredni organizaciji kurikula, kjer ima vsak od predmetov jasno postavljene okvire delovanja in kjer je status predmeta odvisen od tega, kako obsežen je predmet, ali sodi v obvezni ali izbirni del ipd. V okviru take organizacije pouka noben od predmetov ni spodbujen k vsakdanji refleksiji in osmišljanju dela, še posebej ne z vidika ciljev programa. Toga organizacija programa ter preveč podrobno opredeljeni nacionalni dokumenti ne dopuščajo fleksibilnosti pri organizaciji pouka v konkretni šoli, kot tudi ne pri izvajanju posamičnega predmeta (prepodrobni zapisi standardov itn.). Organizacija učnega procesa je definirana s predmetnikom in drugimi predpisi na nacionalni ravni, ure po posameznih predmetih so razporejene po letnikih; organizacija temelji na klasični urniški organizaciji, ko dijaki vsako uro poslušajo drug predmet; določeno je število ocenjevalnih konferenc.
- Za vse dijake je določen **praktično enak predmetnik**, ob tem, da se je število vključenih dijakov v ta program močno povečalo. S povečanjem obsega populacije, ki je vključena v program, se povečujejo tudi razlike med dijaki, ki jih je v okviru unificiranega predmetnika težko premostiti. Obstoječi predmetnik obsega »klasični« nabor predmetov.
- **Pretiran normativizem** se izraža tako na področju dela šole kot celote (natančni predpisi o izvajanju pedagoškega dela, ocenjevanju, pravicah in dolžnostih) kot tudi na področju posameznega predmeta (natančni popisi standardov znanja). Pretiran normativizem hromi možnost organizacije vzgojno-izobraževalnega dela v skladu s specifikami in pogoji, v katerih se šola nahaja.
- **Izidi dijakov** (znanje ...) so ovrednoteni le, če so tesno povezani s predmetnim znanjem oziroma je znanje izraženo tako, kot zahtevajo (podrobno) določeni standardi znanja in izpitni katalogi. Ovrednotenje izidov (znanja, kompetenc ...) izven predpisanih nacionalnih dokumentov (učni načrti, izpitni katalogi) ni predvideno oziroma stališča do teh vprašanj niso jasno opredeljena (npr. raziskovalno delo ...).
- **Podcenjenost programa** (materialni pogoji) je ravno v gimnaziji velika in se izraža v prevelikem številu dijakov v oddelku, pomanjkanju kabinetov, telovadnic, ponekod izmanskem pouku. Gimnazijski program je najcenejši vzgojno-izobraževalni program. Obseg populacije, ki se v gimnazijski program vključuje, še zastruje pogoje dela

znotraj programa. Število učencev v posameznem oddelku otežkoča, če že ne onemogoča izvajanje različnih oblik in metod dela.

- Neustrezni pogoji izvajanja programa vplivajo na možnosti za izvajanje **različnih oblik in metod** dela.
- **Kakovost in vrsta znanja (preobsežni učni načrti)** ne ustrezata ciljem gimnazijskega programa. Premajhna povezanost znanja; prevladujejo znanja nižjih taksonomskih ravni; premalo avtentičnih učnih situacij in povezovanja teorije s prakso in realnim življenjem in drugimi predmeti, da bi dijaki izgrajevali »veliko sliko sveta«; premalo se razvija samostojno, kritično in ustvarjalno mišljenje; premalo poudarka na razvoju tako miselnih/kognitivnih kot čustveno-motivacijskih in metakognitivnih dejavnosti. V učnih načrtih je določen prevelik obseg snovi, zato se izgublja dejanski smisel predmeta/discipline.
- **Omejen nabor različnih oblik in metod dela**, kar pomeni, da je pouk, didaktično gledano, skromnejši. To podpira tudi poročilo ZRSS (2000) *Spremljava gimnazijskega programa*, ki poudarja, da:
  - se medpredmetne povezave izvajajo redko, so vsebinsko in didaktično šibke in nesistematične,
  - je projektno učno delo oblika dela, ki je zelo zaželeno, vendar se pri trenutni organizaciji pouka izjemno težko izvaja; za pobude in interese dijakov zmanjkuje časa, prav tako ni sistematičnega pristopa v načrtovanju teh aktivnosti,
  - pri pouku še vedno prevladuje frontalna oblika dela in metoda razlage, razmerje med aktivnostjo dijaka in aktivnostjo učitelja je izrazito v prid aktivnosti učitelja; prevladuje utrjevanje razlag, nato utrjevanje definicij, sledi rutinsko reševanje uporabnih nalog ter šele na koncu iskanje uporabne vrednosti in samostojno reševanje problemov,
  - z uvedbo novega načina financiranja šol so gimnazijski razredi vse številčnejši in pogosto presegajo 32 dijakov v oddelku, kar še dodatno oteži izvajanje pouka, ki ne teži k frontalnemu pristopu,
  - pri preverjanju in ocenjevanju znanja še vedno prevladujejo tradicionalni načini pisnega ter ustnega ocenjevanja znanja; pri pisnih nalogah je največ nalog objektivnega tipa, redko so prisotne avtentične oblike, naloge so velikokrat taksonomsko premalo domišljene.

Med pomembnimi razlogi za spremembe ne gre zanemariti (že vpeljanih) sprememb v osnovni šoli ter sprememb v visokošolskem študiju (prenova programov v skladu z **bolonjskim procesom**), kar vpliva na nujnost spreminjanja tudi gimnazijskega programa.

Strokovni svet za splošno izobraževanje je 19. aprila 2007 sprejel gradivo z naslovom Izhodišča prenove gimnazijskega programa. Izhodišča so temeljni programski dokument, na podlagi katerega je bil konceptualno zasnovan projekt posodabljanja gimnazijskega programa,

ki se ob strokovni podpori Zavoda RS za šolstvo izvaja v konzorcijih gimnazij in strokovnih gimnazij.

Ob tem je potrebno omeniti, da je v letih 2006 – 2008 potekalo posodabljanje učnih načrtov za gimnazije. Izhodišča posodabljanja so opredeljena v kurikularnem dokumentu z naslovom Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov iz leta 2007². Smernice vključujejo ugotovitve Izhodišč prenove gimnazijskega programa ter navajajo rešitve, ki so bile upoštevane pri posodabljanju učnih načrtov za gimnazije. Glavni poudarki so:

1. Jasna vodilna ideja predmeta.
2. Učno-ciljni in procesno-razvojni model.
3. Odprtost in izbirnost.
4. Kompetentnost učencev/dijakov.
5. Kakovost in vrsta znanja.
6. Razvojno spremljanje učenčevih dosežkov in razvoj metakognitivnih sposobnosti.
7. Povezovanje predmetov in disciplin.²

Učni načrti imajo določen globalni obseg ur predmetov za ves čas trajanja izobraževanja, pri čemer cilji in vsebine v učnih načrtih niso razdeljeni po letnikih.

Na pobudo ravnateljev gimnazij, decembra 2008, se je Ministrstvo za šolstvo in šport odločilo, da ob strokovni podpori Zavoda RS za šolstvo gimnazijam ponudi možnost, da predlagajo izvedbene gimnazijske modele, ki bi omogočili tudi večje spremembe programa, kot jih ponuja proces posodabljanja. Hkrati je bilo dogovorjeno, da bi sprejete predloge novih izvedbenih gimnazijskih modelov izvajali poskusno, z vsemi elementi (uvajanje, spremljanje, evalvacija), ki jih status poskusa prinaša. Status poskusa omogoča preizkušanje rešitev, ki presegajo veljavne normativne akte kot npr. strukturno spreminjanje predmetnika, drugačne rešitve na področju preverjanja in ocenjevanja ipd. Poskus preverjanja nekaterih elementov gimnazijskega programa upošteva tudi **Program devetletne osnovne šole**, ki prinaša fleksibilnost predmetnika, izbirne predmete in delno diferenciacijo pouka.

1. 2 Formalni okvir uvajanja poskusa

Na povabilo Ministrstva za šolstvo in šport (29. 4. 2009), ki je vključevalo tudi robne pogoje, ki jih morajo šole upoštevati pri pripravi modelov, se je do meseca septembra odzvalo 20 gimnazij. Njihove predloge je pregledala posebna delovna skupina ZRSS v sodelovanju s predstavniki MŠŠ. Predlogi so bili v okviru robnih pogojev, vendar metodološko zelo različni. Zato je ZRSS pripravil enotni metodološki okvir in delovni sestanek s šolami, ki so poslale svoje predloge, na katerem smo razjasnili določene nejasnosti. Šole so konkretizirale svoje predloge in na koncu je prispelo 18 izvedbenih modelov, ki se lotevajo reševanja različnih problematik gimnazijskega programa. Skupen metodološki okvir je sicer omogočil

---

² Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2007, str. 79.

večjo preglednost med prispelimi predlogi in s tem tudi možnost presoje primernosti posameznih predlogov za poskusno izvedbo, vendar pa so še vedno ostali različni koncepti, različno obsežni posegi na sistemski ravni ter različne vsebinske rešitve v izvedbenih modelih.

Poskusno izvajanje nekaterih predlaganih izvedbenih modelov bi povzročilo preglobok poseg v sistem gimnazijskega izobraževanja oz. njegovo premočno spreminjanje, s čimer bi se hkrati odprlo tudi večje število sistemskih sprememb, ki bi jih bilo skozi poskus težko obvladovati. Ti predlogi so bili take narave, da bi pred samim poskusom obvezno terjali racionalno presojo različnih strokovnjakov s področja šolstva. Prav tako je bilo potrebno posebno pozornost nameniti tudi zagotavljanju standardov splošne gimnazije oz. splošne izobrazbe, ki jo daje, saj v predlogih ni bilo nobenega zagotovila po ohranjanju enakovrednosti standardov znanja v obveznem delu predmetnika. Uvajanje širših sistemskih rešitev (npr. 2+2 model, 3+1 ipd.), modularnost (paketi ipd.) in novih vrst/tipov gimnazij, spremembe mature, uvajanje drugačnih zaključkov šolanja, ukinjanje ocenjevanja pri določenih predmetih ter kreditno vrednotenje zagotovo zahtevajo najprej ugotovitev interesa države ter odločitve na ravni šolskega sistema. V pripravi je bila nova Bela knjiga, ki naj bi prinesla teoretične in konceptualne razmisleke ter predloge o sistemskih spremembah v vzgoji in izobraževanju. Prav tako posamezne stroke še vedno niso poenotene glede modularnosti in drugih konceptov izbirnosti in bi bilo potrebno opraviti še dodatne racionalne presoje z njihovega vidika. Poleg tega je vprašljiva tudi transferibilnost posameznih rešitev na nacionalni ravni. Tako ni smiselno, tudi s poskusom ne, posegati v osnovni standard gimnazijskega programa, brez predhodnega konsenza širšega kroga strokovnjakov.

Zaradi prej naštetih dilem je Zavod RS za šolstvo predlagal ministru za šolstvo, da se s poskusom ne preverjajo posamezni predlagani modeli šol, ampak trije elementi sprememb, ki so jih šole najpogosteje navajale v svojih predlogih za poskus in so hkrati v Izhodiščih prenove gimnazijskega programa omenjeni v okviru načel, na osnovi katerih bi potekala prenova gimnazijskega programa. V skladu z 9. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela je Zavod RS za šolstvo predlagal uvedbo poskusa (december 2009), s katerim se preverijo naslednji elementi:

1. Izbirnost.
2. Fleksibilnost organizacije.
3. Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje.

Izbirnost vključuje:

- Izbiro nivojev ravni zahtevnosti pri splošno-izobraževalnih predmetih, ki vpliva na doseganje širine in globine znanja. Uvaja se lahko z namenom izenačevanja predznanja dijakov v nižjih letnikih in poglobljanja znanja glede na interese dijakov v višjih letnikih.
- Izbiro predmetov – bodisi z vključitvijo novih v obveznem delu predmetnika, bodisi z novimi v izbirnem delu.
- Dodatne ure pri posameznih predmetih v izbirnem delu programa.

Pri fleksibilnosti gre za drugačne izvedbeno-organizacijske rešitve (npr. strnjene oblike pouka, ciklična izvedba ...), kjer se uresničuje možnost, da dijaki osvajajo trajnejše in bolj kompleksno znanje, omogoča se vzporedna vsebinska obravnava vsebin pri posameznih predmetih in s tem boljše ter širše razumevanje posameznih znanj in spoznanj. Tako se zagotavlja vsebinska in časovna usklajenost obravnavane snovi pri različnih predmetih. Možen je tudi model strnjenih večtedenskih ciklusov izvajanja različnih oblik pouka v jedrnem in izbirnem delu. V posameznem ciklusu se bo izvajal tako jedrni kot izbirni del programa. S fleksibilno organizacijo, ki bo omogočala izvajanje različnih oblik dela, se pri dijakih lahko doseže razvijanje znanja in njegove uporabe na različnih ravneh in področjih. Možna je tudi strnjenost predmetov v obsegu 70 ur (ali manj) letno. S tem je povezano:

- ciklično izvajanje pouka posameznega predmeta (na primer: 70-urni predmet se izvede v enem semestru),
- združevanje števila ur posameznega predmeta med letniki (na primer: triletni predmet po predmetniku se lahko izvaja v dveh letih, obvezni štiriletni predmet pa v treh, kot je primer zgodovine na eni od šol). Poleg omenjenih se lahko pojavijo tudi druge inačice fleksibilnosti predmetnika.

Pri različnih oblikah in načinih usvajanja znanja³ ter njihovem vrednotenju se preverjajo, priznavajo in vrednotijo dejavnosti ter aktivnosti, ki so del medpredmetnega ali interdisciplinarnega znanja, bodisi v okviru vsebin OIV ali kot različne bogatitve gimnazijskega programa: projektna/raziskovalna naloga, referat, interdisciplinarni predmeti ipd.

Na osnovi odločitve ministra za šolstvo o uvedbi poskusa, je Zavod RS za šolstvo pripravil načrt za poskusno izvajanje in ga v skladu z 11. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela posredoval v mnenje pristojnemu strokovnemu svetu. Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji seji 12. 2. 2010 dal pozitivno mnenje (št. sklepa: 01300-15/2010/15) in minister za šolstvo je dne 22. 6. 2010 izdal sklep o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« (št. 6035-5/2010, dne 22. 6. 2010). Med drugim so bili v sklepu opredeljeni tudi robni pogoji za izvedbo poskusa (9. točka sklepa):

1. Obseg tedenske učne obveznosti dijaka ne sme presegati 33 ur, zato morajo šole v svojem izvedbenem predmetniku načrtovati tedensko število ur po letnikih.
2. Maturitetni standard ostaja enak kot sedanji, maturitetni standard novih maturitetnih predmetov znaša najmanj 280 ur.
3. Obseg predmetov temeljnega dela programa mora biti enak sedanjemu.
4. Šole morajo oblikovati oddelke v skladu z veljavnimi normativi in standardi.
5. Ocenjevanje: šola je avtonomna pri vrstah in načinih ocenjevanja, vendar mora pri izvedbenih rešitvah upoštevati koncept, na katerem temelji preverjanje in ocenjevanje znanja v douniverzitetnem izobraževanju (brez izpitnih oblik ocenjevanja).

---

³ Znanje v najširšem pomenu besede.

6. Dodatne ure za nivojskost se priznajo v višini, ki jo predvideva izvedbeni model, vendar ne več kot 10 % obsega ur letnika, v katerem se nivojski pouk izvaja oz. v višini 15 %, če šola izvaja poskus samo v enem oddelku. Šole, ki v svojem projektu presegajo navedene omejitve, bodo morale obseg ur oz. nabor predmetov na dveh ravneh prilagoditi navedenim omejitvam in pripraviti predlog izvedbenega predmetnika.
7. Pogoji za izvajanje izbirnih predmetov je predhodna obravnava in sprejem na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje.

S šolskim letom 2010/2011 se je poskus začel izvajati na 19 šolah.

1. 3 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Temeljni cilj poskusa je posodobiti gimnazijski program z uvedbo novih programskih elementov. S tem želimo pri dijakih razvijati odgovornost za učenje, delovne navade, pozitiven odnos do samostojnega dela ter dosegati višjo kakovost in različne vrste znanja. Na ravni šole pa želimo spodbuditi nove pristope v organizaciji pouka in več sodelovanja med učitelji. Tako bomo pridobili argumente, s pomočjo katerih bo mogoče ovrednotiti fleksibilnejši način dela in posodobiti sistem gimnazijskega izobraževanja.

Cilji in kazalniki elementov poskusa

Cilji in kazalniki za doseganje ciljev poskusa so opredeljeni v metodologiji poskusa s primerjavo podatkov kontrolne skupine šol (primerjani bodo le rezultati na maturi).

Cilji in kazalniki poskusa so naslednji:

Št.	Cilji	Kazalniki
1.	Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.	<ul style="list-style-type: none"> • prisotnost pri pouku • motivacija za šolsko delo • učni uspeh pri teh predmetih • dosežki na maturi pri teh predmetih • zadovoljstvo dijakov z možnostjo uresničevanja svojih interesov
2.	Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.	<ul style="list-style-type: none"> • učni uspeh • dosežki na maturi • zadovoljstvo dijakov in učiteljev
3.	Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.	<ul style="list-style-type: none"> • zadovoljstvo dijakov in učiteljev • sodelovanje staršev
4.	Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje.	<ul style="list-style-type: none"> • kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov • motiviranost za učenje • učni uspeh • zadovoljstvo učiteljev

1. 4 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa

Poskus poteka skladno s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa in predlogi Strokovnega sveta za splošno izobraževanje. Na začetku šolskega leta 2011/12 je ena šola odstopila od nadaljevanja poskusa.

2 METODE RAZISKOVANJA

2. 1 Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah vključenih v poskus

V poskus se je 1. 9. 2010 vključilo 19 gimnazij (splošne in strokovne). 15 jih je začelo z izvedbo v prvem letniku, skupaj s 25-timi oddelki (10 šol po dva oddelka prvega letnika in 5 šol po en oddelek prvega letnika, vključenih 718 dijakov in dijakinj):

1. Šolski center Srečka Kosovela Sežana
2. Gimnazija Kranj
3. Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica
4. Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija
5. II. gimnazija Maribor
6. Gimnazija Vič
7. Gimnazija Nova Gorica
8. Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija Ravne na Koroškem
9. Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana
10. Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
11. Gimnazija Moste
12. Ekonomska šola Murska Sobota
13. Gimnazija Šiška
14. Gimnazija Ledina
15. Gimnazija Ptuj
16. Gimnazija Kočevje
17. Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana
18. Gimnazija Bežigrad
19. Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

Štiri gimnazije (Gimnazija Ledina, Gimnazija Ptuj, Gimnazija Kočevje in Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana) so v prvem letu oblikovale šolske projektne time ter pripravile podlage za izvedbo programskih elementov v šolskem letu 2011/12.

2. 2 Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov

V spremljavo je bila vključena le prva vpisna generacija, ki smo jo spremljali vsa štiri leta. Pri izvedbi spremljave smo uporabili naslednje metode dela: polstrukturiran intervju za ravnatelje in učitelje, vprašalnike za dijake in učitelje ter samoevalvacijo. V prvem letu izvajanja

poskusa smo na začetku poskusa (decembra šolskega leta 2010/11) opravili analizo stanja na področju ugotavljanja učinkovitosti organizacije življenja in dela šole (tretji cilj). Z namenom ugotavljanja sprememb smo ta cilj preverili ob koncu poskusa, po treh letih. Za preverjanje ob začetku in ob koncu poskusa smo uporabili isti instrumentarij, kar nam je omogočilo primerjavo podatkov iz obeh terminov. Za namene ugotavljanja ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje (1. cilj), kakšen je učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje (2. cilj) in kakšen je vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje (4. cilj), je zbiranje podatkov, zaradi vsebinskih razlogov (npr. različna dinamika izvajanja posameznih programskih elementov po šolah), bilo izvedeno v drugem, tretjem in četrtem letu izvajanja poskusa.

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu **2011/12**. Ugotavljanje vpliva možnosti izbire nivojev zahtevnosti na večjo odgovornost dijakov za lastno znanje smo preverjali z doseganjem naslednjih kazalnikov:

- zadovoljstvo dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka,
- motivacija za šolsko delo,
- prisotnost pri pouku predmetov, ki se izvajajo na nivojih,
- učni uspeh dijakov pri predmetih, ki se izvajajo na nivojih.

Podatki o vzorcu

Podatke smo zbrali na šolah, ki izvajajo pouk predmetov na nivojih skozi celo šolsko leto. Takih šol je bilo 14. Sodelovalo je 70 učiteljev (18,6 % moških in 81,4 % žensk) in 541 dijakov (44,3 % moških in 55,7 % žensk). Aplikacija vprašalnikov je potekala v aprilu 2012.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Za namen ugotavljanja zadovoljstva učiteljev z izvedbo nivojskega pouka je bil pripravljen vprašalnik, ki je vključeval naslednja področja:

- način poučevanja,
- zadovoljstvo z načinom poučevanja,
- izvajanje nivojskega pouka,
- mnenja o razlogih za uvedbo nivojskega pouka.

Za namen ugotavljanja zadovoljstva dijakov z izvedbo nivojskega pouka in motivacije za šolsko delo je bil pripravljen vprašalnik, ki je vključeval naslednja področja:

- obisk nivojskega pouka,
- potek nivojskega pouka:
  - trditve o tem, kako dijaki doživljajo učiteljev odnos do njih,
  - trditve o počutju.

- mnenje o nivojskem pouku,
- aktivnosti pri predmetih nivojskega pouka,
- motivacija, učni stili:
  - trditve s področja storilnostne motivacije,
  - trditve s področja pričakovanje uspeha,
  - trditve s področja samovrednotenja,
  - trditve s področja učnih stilov.

Vprašalnike za učitelje in dijake smo poslali vodjem šolskih timov, ki so poskrbeli za izpolnjevanje. Potrebno je bilo uporabiti šifre, ki so jih učitelji in dijaki dobili v lanskem šolskem letu, saj smo želeli omogočiti primerjavo odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

O zadovoljstvu dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka smo pridobili tudi mnenja ravnateljev in vodij timov, in sicer v polstrukturiranih intervjujih (maj 2012). Zanimalo nas je npr.:

1. Kaj je uvedba nivojev prinesla na vsebinski ravni?
2. Kakšno je vzdušje na šoli zaradi izvajanja nivojev?
3. Kaj je uvedba nivojev prinesla na organizacijski ravni? Ali je uvedba nivojskega pouka (in s tem tudi nekaj fleksibilnosti) vplivala na podaljšanje prisotnosti v šoli in »lukenj« v urniku (za učitelje in dijake)?
4. Koliko je prehodov med nivoji?

Za namen ugotavljanja prisotnosti dijakov in njihovega učnega uspeha pri predmetih na nivojih je bil oblikovan obrazec (junij 2012), ki naj bi ga izpolnile vodje šolskega tima na osnovi zbranih evidenc ob koncu šolskega leta, in sicer za oddelek/oddelka v poskusu in eni paralelki, ki ni v poskusu.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni, ugotavljali statistično pomembne razlike ter izpeljali analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

S preverjanjem tega cilja smo nadaljevali v naslednjem šolskem letu, torej v šolskem letu **2012/13**. Spremljava je potekala na naslednji način.

Podatki o vzorcu

Podatke o izvedbi pouka predmetov na nivojih smo zbirali na šolah, ki izvajajo tak pouk, ne glede na način izvedbe. Teh šol je bilo 16. Podatke o poteku nivojskega pouka slovenščine so bili zbrani na 4 šolah, angleščine na 6 šolah, matematike na 9 šolah, fizike na 3 šolah, kemije, geografije, zgodovine, nemščine, sociologije in psihologije pa za vsak predmet na 2 šolah ter biologije na eni šoli.

Podatke o izvedbi učnih načrtov (UN) za nove izbirne predmete smo zbrali na šolah, ki so v tem letu izbirne predmete izvajale, to so bile 3 šole.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Zadovoljstvo dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka ter motivacijo za šolsko delo smo tokrat ugotavljali na neposreden način – predmetni svetovalci so obiskali šole in se pogovarjali z učitelji, ki izvajajo pouk predmeta na nivojih. Nekateri so izvedli tudi pogovore z dijaki (na 14 šolah, predmet: matematika, angleščina, nemščina, fizika), nekateri so prisostvovali uram pouka (na 12 šolah, predmeti: matematika, angleščina, nemščina, fizika). Predmetni svetovalci so bili pozorni na načrtovanje ur nivojskega pouka. Pri tem so jih zanimali naslednji elementi:

- način izvedbe (npr. v pouku: zunanja ali fleksibilna diferenciacija, več dni skupaj (zapis koliko ur); delitev dijakov v skupine, izvajalci – koliko učiteljev izvaja pouk, kraj izvajanja pouka, če poteka izven šole, organizacija dela, urnik ...),
- cilji (tudi upoštevanje splošnih ciljev in kompetenc) in tematski/učni sklopi za vsak nivo, časovna dimenzija (gre za načrtovanje – umeščanje in konkretizacijo ciljev in vsebin/učnih tem/sklopov iz posameznih UN),
- pričakovani dosežki/rezultati: določanje kakovosti in količine znanj/veščin po letnikih glede na zapise v posameznih UN, mogoče zapis minimalnih standardov znanja, ki jih morajo aktivni na šolah določiti po zakonu,
- didaktični pristopi (izbor pristopov/metod/oblik/dejavnosti za poučevanje in učenje),
- preverjanje/ocenjevanje (načini in oblike preverjanja in ocenjevanja, načrtovanje alternativnih/drugačnih/sodobnih pristopov glede na cilje in pričakovane dosežke pouka: projektne in raziskovalne naloge, seminarske naloge, mapa dosežkov dijaka, poročila eksperimentalnega in terenskega dela ...). Zapisana področja – kriteriji in opisniki za preverjanje in ocenjevanje.

Obiski šol so bili izvedeni v januarju in februarju 2013.

Izvajanje novih izbirnih predmetov smo spremljali s polstrukturiranim intervjujem za učitelje, ki nove izbirne predmete poučujejo in z vprašalnikom za učitelje ter dijake. Intervjuji so bili izvedeni na Šolskem centru Srečka Kosovela Sežana januarja 2013 (UN za kreativno podjetništvo), na Srednji elektrotehniško-računalniški strokovni šoli in gimnaziji Ljubljana februarja 2013 (UN za astronomija) ter II. gimnaziji Maribor marca 2013 (UN za projektno delo z osnovami raziskovalnega dela).

Vprašalniki so bili aplicirani v maju 2013. Z vprašalniki za učitelje smo zbirali mnenja učiteljev o ustreznosti učnega načrta za izbirni predmet in o posameznih elementih izvajanja pouka tega predmeta na šoli. Zanimala nas je kakovost učnega procesa, izobraževalni učinki pouka in transferna vrednost dokumenta.

Vprašanja v vprašalniku za dijake so se poleg splošnih podatkov o spolu dijaka in letniku izobraževanja nanašala na razloge dijakov za izbor predmeta, vpliv izbire na motivacijo za šolsko delo in poznavanje področja, prevladujoče načine dela pri predmetu, izkušnje z izvajanjem predmeta v drugih učnih okoljih in višino zaključne ocene pri predmetu.

Za namen ugotavljanja prisotnosti dijakov in njihovega učnega uspeha pri predmetih na nivojih je bil oblikovan obrazec (junij 2013), ki naj bi ga izpolnile vodje šolskega tima, na osnovi zbranih evidenc, ob koncu šolskega leta, in sicer za oddelek/oddelka v poskusu in eni paralelki, ki ni v poskusu.

Z namenom ugotavljanja interesa dijakov za posamezni predmet, ki so ga v preteklih šolskih letih obiskovali na nivojih je bil oblikovan tudi obrazec (junij 2013) za izbor predmetov za pripravo na maturo. Izpolnile naj bi ga vodje šolskega tima na osnovi zbranih evidenc ob koncu šolskega leta in sicer za oddelek/oddelka v poskusu in ostalih paralelkah, ki niso v poskusu.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni, ugotavljali statistično pomembne razlike ter izpeljali analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

Spremljavo prvega cilja smo zaključili v šolskem letu **2013/14**.

Podatki o vzorcu

V tem šolskem letu je v 4. letniku izvajalo nivojski pouk 9 šol, in sicer pri slovenščini 3 šole, pri drugem tujem jeziku 3 šole, pri strokovnem predmetu 2 šoli, pri fiziki 3 šole, pri kemiji in biologiji 2 šoli, pri zgodovini, geografiji, sociologiji in psihologiji pa 1 šola.

Vprašalnik o zadovoljstvo dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka ter motivacijo za šolsko delo je izpolnilo 72 učiteljev (72,1 % žensk in 27,9 % moških) ter 480 dijakov (42,8 % deklet in 56,6 % fantov).

Na 16 šolah, ki so kadarkoli v času poskusa izvajale nivojski pouk, smo za predmete, kjer je le-ta potekal, zbrali podatke o dosežkih na maturi v spomladanskem roku.

Podatke o izvedbi učnega načrta za nove izbirne predmete smo zbrali na šolah, ki so v tem letu izbirne predmete izvajale, to so 4 šole. Od teh sta se 2 učna načrta izvajala prvo leto, 2 sta se nadaljevala, eden pa se je ponovno izvajal z naslednjo generacijo vpisanih dijakov (UN za astronomijo).

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

a) Nivoji zahtevnosti

Zadovoljstvo dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka ter motivacijo za šolsko delo smo ugotavljali z vprašalnikom za učitelje in vprašalnikom za dijake.

Vprašalnik za učitelje je vseboval vsebinsko dva sklopa trditev. En sklop se je nanašal na strinjanje z možnostjo izvajanja pouka predmeta na višji ravni v različnih letnikih in različnih strnjanih oblikah. Drug sklop se je nanašal na stopnjo strinjanja z razlogi za uvedbo nivojskega pouka.

Vprašalnik za dijake je vseboval naslednja vsebinska področja: mnenje o nivojskem pouku (kaj se jim je zdelo pri nivojskem pouku pomembno; trditve, ki so zajemale različne aktivnosti pri pouku; področja, na katera je imel nivojski pouk vpliv), storilnostna motivacija ter učni stili.

Vprašalnice za učitelje in dijake smo poslali vodjem šolskih timov, ki so poskrbele za izpolnjevanje. Potrebno je bilo uporabiti šifre, ki so jih dijaki dobili v prvem letu poskusa. Tako je bila omogočena tudi primerjava določenih odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Aplikacija vprašalnikov je bila izvedena v novembru 2013.

Podatkov o prisotnosti in o učnem uspehu pri pouku predmetov na nivojih v tem šolskem letu nismo zbirali, saj je bilo vključenih le malo predmetov, ki so bili izvajani na nivojih v času rednega pouka.

Eden od kazalnikov doseganja prvega cilja je tudi uspeh na maturi pri predmetih, ki so se v času poskusa izvajali nivojsko. Oblikovan je bil obrazec z dvema preglednicama: s pomočjo prve preglednice smo zbrali podatke o tem, koliko dijakov iz poskusnega oddelka in iz ostalih oddelkov je na maturi doseglo določeno število točk. S pomočjo druge preglednice pa smo zbrali podatke o povprečnem številu doseženih točk na maturi pri predmetih, ki so jih na šolah izvajali nivojsko, in sicer ločeno za dijake, ki so obiskovali osnovni nivo in tiste, ki so obiskovali višji nivo. Šole smo zaprosili tudi za podatke o povprečnem številu točk po posameznih predmetih za dijake ostalih 4.letnikov. Tako je bila pri podatkih v obeh preglednicah možna primerjava med dijaki poskusnih oddelkov in dijaki ostalih oddelkov na spomladanskem roku mature. Poleg tega smo od RIC-a pridobili tudi podatke o povprečnih dosežkih na maturi 2014 na spomladanskem izpitnem roku za celotno populacijo po predmetih. Upoštevani so kandidati, ki so prvič opravljali splošno maturo.

b) Izbirni predmeti

Izvajanje novih izbirnih predmetov smo spremljali s polstrukturiranim intervjujem za učitelje, ki nove izbirne predmete poučujejo in z vprašalnikoma za učitelje ter dijake. Intervjuji so bili izvedeni na Gimnaziji Ravne na Koroškem (učni načrt za predmet vzgoja za solidarnost) ter na II. gimnaziji Maribor (učni načrt za predmet zgodovina športa), in sicer januarja 2014, za izbirne predmete astronomija, kreativno podjetništvo, projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, ki so potekali drugo leto, pa februarja in marca 2014.

Vprašalniki so bili aplicirani v maju 2014, in sicer na Gimnaziji Ravne na Koroškem ter na II. gimnaziji Maribor, ki sta izvajali nov učni načrt. Z vprašalnikom za učitelje smo zbirali mnenja učiteljev o ustreznosti učnega načrta za izbirni predmet in o posameznih elementih izvajanja pouka tega predmeta na šoli. Zanimala nas je kakovost učnega procesa, izobraževalni učinki pouka in transferna vrednost dokumenta.

Vprašanja v vprašalniku za dijake so se, zraven splošnih podatkov o spolu dijaka in letniku izobraževanja, nanašala na razloge dijakov za izbor predmeta, vpliv izbire na motivacijo za

šolsko delo in poznavanje področja, prevladujoče načine dela pri predmetu, izkušnje z izvajanjem predmeta v drugih učnih okoljih in višino zaključne ocene pri predmetu.

Na šolah, kjer izvajajo učni načrt za izbirni predmet drugo leto (na Šolskem centru Srečka Kosovela Sežana učni načrt za kreativno podjetništvo; na Elektrotehniško-računalniški strokovni šoli in gimnaziji Ljubljana učni načrt za astronomijo; na II. gimnaziji Maribor učni načrt za projektno delo z osnovami raziskovalnega dela) pa je bil junija 2014 apliciran vprašalnik za izvajalca učnega načrta ter ravnatelja. Zaprošena sta bila za končno mnenje o učnem načrtu za izbirni predmet.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni, ugotavljali statistično pomembne razlike, analizirali odgovore polstrukturiranih intervjujev o izvajanju izbirnih predmetov. Pri podatkih o dosežkih na maturi smo opravili racionalno primerjavo dosežkov, saj zaradi različnega načina pridobivanja podatkov nismo mogli opraviti statistične analize.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu **2011/12**.

Ugotavljanje učinkov različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje smo v tem letu preverjali z ugotavljanjem:

- zadovoljstva učiteljev z izvedbami fleksibilne organizacije in
- z mnenjem učiteljev o vplivu te izvedbe na znanje dijakov.

Podatki o vzorcu

Podatke smo zbrali na šolah, ki ta element izvajajo, to je 6 šol.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Podatke smo zbrali v polstrukturiranih intervjujih z ravnatelji (december 2011), ravnatelji in vodji šolskih projektnih timov (maj 2012) ter iz zapisov samoevalvacijskih poročil šol (junij 2012).

Prvi polstrukturiran intervju so izvedli predstojniki z ravnatelji, izhodišče pa so bile ugotovitve v prvem samoevalvacijskem poročilu. Zanimale so nas predvsem pozitivne in negativne izkušnje z izvedbo predmetnika in fleksibilne organizacije pouka ter upoštevanje predlogov za izboljšavo pri izvedbi v novem šolskem letu.

Drugi polstrukturiran intervju z ravnatelji in vodji timov so izvedli člani projektne skupine. Sklop vprašanj, ki se je nanašal na fleksibilno izvedbo, je zajemal naslednja vprašanja:

- Vaša šola izvaja fleksibilnost, lahko bolj podrobno opišete letošnjo izvedbo? Kakšne so vaše izkušnje s to izvedbo?
- Ali ste, glede na to, kakšno obliko ste prijavili, kaj spremenili (npr. v sedanjem 1. letu), nadgradili?

- Kako izvedbo rešujete z urnikom?
- Kako rešujete morebitno neenakomerno obremenitev učiteljev?
- Ali nastopajo težave pri medpredmetnem povezovanju? Če da, kako jih rešujete?
- Ali po vašem mnenju izbrana oblika vpliva na znanje dijakov?
- Ali izbrana oblika vpliva na obremenjenost dijakov? Kako?
- Ali v drugem letniku opazate, zaradi diskontinuitete izvajanja nekaterih predmetov (predmet zaključen v prvem semestru), težave?
- Imate kašno idejo za drugačno obliko, pa se je niste lotili?
- Menite, da bi to obliko lahko prevzele tudi druge šole?

V samoevalvacijskih poročilih pa so nas zanimali cilji šole v tem šolskem letu, kazalniki in njihovo doseganje ter ugotovitve.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izpeljali smo analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

Tudi s preverjanjem drugega cilja smo nadaljevali v šolskem letu **2012/13**, in sicer je spremljava potekala na sledeči način.

Podatki o vzorcu

Z namenom ugotavljanja učinka različnih izvedb predmetnika na znanje so bili izvedeni obiski na treh gimnazijah – Gimnaziji Šiška, Gimnaziji Ravne na Koroškem in Gimnaziji Slovenj Gradec. Na pogovoru so bili prisotni ravnatelji, vodje timov in učitelji, ki izvajajo fleksibilni predmetnik.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Podatki so bili zbrani s polstrukturiranim skupinskim intervjujem v marcu 2013.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izpeljali smo analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

V šolskem letu **2013/14**, zadnjem letu poskusa, je spremljava drugega cilja potekala na sledeči način.

Podatki o vzorcu

Z namenom ugotavljanja učinka različnih izvedb predmetnika na znanje so bile izvedene predstavitve izvedbenih načinov na strokovnem srečanju ravnateljev in ravnateljic srednjih šol novembra 2013 v Portorožu. Izvedbe so predstavile: Gimnazija Šiška, II. gimnazija Maribor, ŠC Srečka Kosovela Sežana, ŠC Slovenj Gradec, Gimnazija Ravne na Koroškem.

Fleksibilno izvedbo pouka pa sta v 4. letniku izvajali še Ekonomska šola Murska Sobota (premik strokovnega predmeta) in Gimnazija Nova Gorica (projektna izvedba naravoslovnih predmetov).

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

PPT predstavitve, diskusija in racionalna evalvacija ob predstavitev, samoevalvacijska poročila (junij 2014). V samoevalvacijskih poročilih so nas zanimali cilji šole v tem šolskem letu, kazalniki in njihovo doseganje ter ugotovitve.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Racionalna analiza predstavitev in diskusije ter samoevalvacijskih poročil.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Kot smo omenili, smo v šolskem letu **2010/11** poskusa začeli s spremljanjem učinkovitosti organizacije življenja in dela šole. Ugotavljanje učinkovitosti organizacije življenja in dela šole se je preverjalo posredno, z ugotavljanjem:

- zadovoljstva in splošne motivacije za učenje pri dijakih,
- šolske klime,
- organizacijskih vidikov fleksibilnosti in nivojev pouka,
- vključevanja in sodelovanja šole s starši.

V prvi fazi je bila, na omenjenih področjih, izvedena analiza začetnega stanja. Naslednja faza je sledila ob koncu poskusa, tako da je bilo, zaradi uporabe istega instrumentarija, omogočena primerjava. Poleg tega so šolski timi na vseh šolah v poskusu izvedli samoevalvacijo.

Podatki o vzorcu

Ocena stanja na področju organizacije življenja in dela šola je bila, v skladu z izvajanjem programskih elementov,⁴ izvedena na različnih skupinah šol:

- zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri vseh dijakih prvega letnika vključenih v poskus na 12 šolah,
- šolska klima pri vseh učiteljih, ki poučujejo v poskusnih oddelkih na 14 šolah,
- izvedbeni vidiki fleksibilnosti na 5 šolah,
- izvedbeni vidiki nivojskosti na 12 šolah,
- sodelovanje šole s starši na 15 šolah,
- samoevalvacija na 15 šolah.

Sklepne ugotovitve o vplivu poskusa na organizacijo življenja in dela šole so v šolskem letu 2013/14 bile zbrane na vseh 18 šolah. V polstrukturiranih intervjujih z ravnatelji ter vodji timov so jih zbrali predstojniki oz. skrbniki šol.

V tem letu smo za sodelovanje ponovno zaprosili starše dijakov prve vpisne generacije. Vprašalnik je izpolnilo 333 staršev dijakov iz 14 šol v poskusu⁵.

⁴ Različno število šol je izvajalo posamezne programske elemente; 4 šole so začele z izvajanjem posameznih programski elementov v šol. letu 2011/12.

⁵ Šole, ki so nivojski pouk izvajale v 3. letniku.

Samoevalvacija je bila izvedena na 14 šolah, ki so poskus izvajale v 4. letniku. Od tega je o izvedbenih vidikih nivojskega pouka poročalo 10 šol, o fleksibilnosti organizacije pouka 4 šole, o alternativnih oblikah usvajanja in vrednotenja znanja pa 6 šol.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Za namen ugotavljanja zadovoljstva in splošne motivacije pri dijakih sta bila pripravljena dva vprašalnika: vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus in vprašalnik za oceno splošne motivacije. Vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus je vključeval še razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, poukom, sošolci in urnikom. Vprašalnik za oceno splošne motivacije je vključeval naslednja področja⁶:

- raven aspiracije,
- učna motivacija,
- učno vedenje,
- stališče (odnos) do šole, ki jo obiskujejo.

Lestvici za raven aspiracije in učno motivacijo pokrivata področje motivacije; lestvici za učno vedenje in stališča do šole pa socialni vidik. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih v času pouka, s pomočjo šolske svetovalne službe, aplicirali v vseh oddelkih, vključenih v poskus. Dijaki so dobili šifro, tako da je bilo, ob ponovni uporabi vprašalnikov, omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Za ugotavljanje šolske klime kot jo percepirajo učitelji smo uporabili lestvico⁷, ki vključuje 37 postavk s šestimi podlestvicami in je namenjena ugotavljanju šolske organizacijske klime. Meri tri vidike ravnateljevega vedenja: opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje ter tri vidike učiteljevega vedenja: kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih razdelili učiteljem, vključenim v poskus. Tudi učitelji so dobili šifro, tako da je, ob ponovni uporabi vprašalnikov, bilo omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Mnenje učiteljev o njihovem vključevanju v poskus smo ugotavljali v začetku šolskega leta 2010/11, in sicer s pomočjo dveh vprašanj – kako so bili izbrani in ali so sodelovali pri pripravi poskusa. Poleg tega smo pri učiteljih njihova stališča o organizaciji izvajanja pouka preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 4 trditve o organizaciji pouka (uporabljena je bila tristopenjska lestvica od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – se ne strinjam, 2 – nimam mnenja in 3 – se strinjam).

Za ugotavljanje poteka priprav na poskus na ravni šole smo izpeljali polstrukturiran intervju z ravnateljmi, ki so ga novembra 2010 izpeljali skrbniki šol – predstojniki organizacijskih enot ZRSS. V intervjuju smo spraševali, kako so ravnatelji vključevali učitelje v poskus (priprava predloga za poskus, izbor učiteljev, izbor članov projektnega tima), kako so prilagodili organizacijsko strukturo in oblike dela na šoli izvedbi poskusa ter kako so sodelovali s starši

---

⁶ Uporabljene so izbrane podlestvice Vprašalnika o učnih navadah za mladostnike, Center za psihodiagnostična sredstva, Ljubljana, 1999.

pri uvajanju poskusa. Ob koncu šolskega leta 2010/11 (april – maj) smo ponovno izpeljali intervju z ravnatelji na temo fleksibilnosti organizacije dela.

Za ugotavljanje izvajanja nivojev pri posameznih predmetih smo v šolskem letu **2011/12** (september – oktober) za nazaj izpeljali polstrukturiran intervju z učitelji teh predmetov. Intervju je vključeval naslednja področja:

- oblika nivojskega pouka,
- cilji, ki so šolo vodili k odločitvi za nivo,
- proces priprave in izpeljave pouka.

Poleg tega smo pri učiteljih stališča o nivojskosti preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 5 trditev o možnosti izvajanja nivojskosti v posameznih letnikih. Prav tako smo ugotavljali tudi njihovo pripravljenost za izvajanje drugačnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja in mnenje o alternativnih oblikah preverjanja in ocenjevanja znanja.

V polstrukturiranem intervju z ravnatelji in vodji timov so nas zanimali razlogi za izbrano obliko diferenciacije (zunanja, fleksibilna) in tudi možnost prenosljivosti modela na vse oddelke znotraj šole oziroma prenosljivost modela v drugo šolo.

Polstrukturirani intervjuji z ravnatelji in vodji timov so bili ponovno izvedeni v oktobru in novembru 2013, usmerjeni pa so bili predvsem na dodano vrednost, ki jo je izvedba poskusa šoli prinesla ter na predloge za prenos izvedbe v celotni sistem.

Enega od kazalcev učinkovitosti organizacije predstavlja tudi vključevanje in sodelovanje šole s starši. Podatke o tem smo preverjali z vprašalnikom, ki so ga sestavljala naslednja štiri podpodročja:

- informiranost,
- komunikacija in sodelovanje s šolo,
- kakovost poučevanja in učenja,
- zadovoljstvo.

Vsako od podpodročij je bilo opredeljeno z dvema oziroma s tremi trditvami, vsaki od trditev pa je bila dodana dvostopenjska oziroma pet stopenjska ocenjevalna lestvica. Starši so na koncu vprašalnika lahko zapisali tudi svoja mnenja in komentarje. Vprašalnike je predvidoma izpolnilo 600 staršev (iz štirinajstih šol), katerih otroci so obiskovali druge letnike šol, na katerih poteka poskus. Razdelitev vprašalnikov staršem so vodje projektov izvedle na roditeljskih sestankih. V jeseni 2011 so bili vprašalniki razdeljeni, vrnilo jih je 541 staršev.

V skladu z načrtom v šolskem letu **2012/13** tega cilja nismo spremljali.

---

⁷ Lestvica je prilagojena na osnovi revidirane lestvice za opisovanje klime – OCDQ–RM (Organizational Climate Descriptive Questionnaire – Revised) objavljene v Hoy, W., Sabo, D. (1998). *Quality middle schools – Open and healthy*. Thousands Oaks: Corwin Press.

Staršem smo v zadnjem letu poskusa (**2013/14**) razdelili enak vprašalnik, kot prvo leto.

Aplikacija vprašalnikov je bila izvedena v novembru 2013.

Izvedena je bila tudi primerjava podatkov, dobljenih oktobra 2011 in novembra 2013.

Šole oz. šolski projektni timi so ob koncu šolskega leta 2010/11 izvajali tudi samoevalvacijo. Namen samoevalvacije je bil, da s temeljitim in sistematičnim notranjim spremljanjem uvedenih programskih elementov, ugotovijo in dokumentirajo dobre in slabe strani uvedenih novosti ter na tej podlagi predlagajo spremembe in dopolnitve. Samoevalvacija je bila zastavljena tako, da je vseskozi zasledovala uresničevanje na začetku postavljenih ciljev poskusa za vsak programski element in je vključevala naslednja področja: cilji poskusa šole (za čas trajanja poskusa), etapni cilji v šolskem letu 2010/2011, metode dela, ugotovitve in interpretacija, sklepna ocena ugotovitev, predlogi za izboljšanje stanja.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni ter prikaz povzetkov odgovorov v intervjujih.

Četrti cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje.

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu **2011/12**. Pri preverjanju tretjega elementa poskusa »Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje« smo želeli ugotoviti, kakšne oblike in načini usvajanja in vrednotenja znanja imajo pozitivni vpliv na motivacijo, učno uspešnost in odgovornost dijakov za učenje.

Podatki o vzorcu

Za izvedbo tega elementa se je odločilo 9 šol.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Podatke smo zbrali:

- z akcijskimi načrti (oktober 2011), v katerih so šole opredelile:
  - cilje,
  - strategije za doseganje opredeljenih ciljev (naloge in opis dejavnosti),
  - izvajalce načrtovane dejavnosti in časovno razporeditev,
  - dokaze, ki jih bodo zbirali in s pomočjo katerih se bodo prepričali, da cilje dosegajo.
- s poročanjem šolskih projektних timov o poteku dela (februar 2012),
- s polstrukturiranim intervjujem z ravnateljem in vodjo tima (maj 2012),
- s samoevalvacijskimi poročili (junij 2012).

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izvedli smo analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

V šolskem letu **2012/13** smo s spremljavo tega cilja nadaljevali.

Podatki o vzorcu

V šolskem letu 2012/13 je ta element prav tako izvajalo 9 šol. A nekatere šole so izbrale le področje usvajanja znanja, nekatere vrednotenje znanja, nekaj pa jih je delovalo na obeh področjih.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Podatke smo zbrali:

- v individualnih konzultacijah s šolskimi projektnimi timi ter ravnatelji (oktober 2012),
- na skupnem srečanju s timi (marec 2013),
- s samoevalvacijskimi poročili (junij 2013),
- z e-korespondenco s skrbniki, vodjo projekta in koordinatorico tretjega elementa (celo leto).

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izvedli smo analizo povzetkov odgovorov v intervjujih.

V šolskem letu **2013/14** smo spremljavo tega cilja zaključili.

Podatki o vzorcu

V tem šolskem letu se je z vplivom različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje ukvarjalo 6 šol. A so nekatere šole izbrale le področje usvajanja znanja, nekatere le vrednotenje znanja, nekaj pa jih je delovalo na obeh področjih.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Podatke o izvedbi so nam šole v samoevalvacijskem poročilu posredovale junija 2014.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Kvalitativna analiza samoevalvacijskih poročil.

3 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

3.1 Rezultati, prikazani po posameznih ciljnih spremljave

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

Programski element izbirnost nivojev je v šolskem letu **2011/12** izvajalo 16 šol. 2 gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (matematika), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 3, ena šola 8). Šole so lahko izbrale zunanjo diferenciacijo

(dijaki so ločeni v dva nivoja vse ure pouka predmeta) ali fleksibilno diferenciacijo (dijaki so del ur pouka predmeta ločeni v dva nivoja, del ur pa so vsi skupaj). Nivojski pouk je izvajalo pri:

- matematiki 12 šol (od teh 6 zunanjo diferenciacijo in 6 fleksibilno diferenciacijo),
- angleščini 8 šol (od teh 3 zunanjo diferenciacijo in 5 fleksibilno diferenciacijo),
- nemščini (kot prvi ali drugi tuji jezik) 4 šole (vse zunanjo diferenciacijo),
- slovenščini 2 šoli (od teh 1 zunanjo diferenciacijo in 1 fleksibilno diferenciacijo),
- zgodovini 1 šola (fleksibilno diferenciacijo),
- geografiji 1 šola (fleksibilno diferenciacijo),
- biologiji 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo),
- kemiji 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo),
- fiziki 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo),
- sociologiji 2 šoli (obe fleksibilno diferenciacijo),
- psihologiji 1 šola (fleksibilno diferenciacijo).

Rezultati vprašalnika za dijake

Dijake smo spraševali pri katerih predmetih obiskujejo nivojski pouk, v kateri nivo so vključeni in kako poteka njegova izvedba, ne glede na to ali gre za zunanjo ali fleksibilno diferenciacijo. Na vprašanje so odgovorili vsi anketirani dijaki (N = 541). Največ dijakov (65,8 %) obiskuje nivojski pouk pri dveh predmetih, občutno manj dijakov (17,9 %) obiskuje nivojski pouk pri enem predmetu, le okoli 3 % dijakov pa obiskuje nivojski pouk pri večih predmetih.

Skupno dijaki obiskujejo nivojski pouk pri 11 različnih predmetih. Največ dijakov (90,4 %) obiskuje nivojski pouk pri matematiki, nato pri angleščini (63,2 % dijakov) in pri nemščini (23,3 % dijakov). Nivojski pouk pri slovenščini obiskuje 16,3 % dijakov, pri biologiji in kemiji 10,7 % ter pri zgodovini 10,4 % dijakov.

Okoli 5 % dijakov obiskuje nivojski pouk pri podjetništvu, geografiji in sociologiji. Najmanj anketiranih dijakov (8 oziroma 1,5 %) je vključenih v nivojski pouk pri psihologiji. Osnovni nivo obiskuje 59,3 % dijakov, višjega pa 40,7 % dijakov. Dijaki, ki obiskujejo nivojski pouk pri npr. dveh predmetih, lahko pri enem obiskujejo višji nivo, pri drugem pa osnovnega.

Dijake smo povprašali kaj menijo o tem, da se pri pouku določenih predmetov delijo v različne nivoje. Z delitvijo se strinja 301 dijak oziroma 56,2 % dijakov, 169 dijakov oziroma 24,8 % dijakov je neopredeljenih, 71 dijakov oziroma 13,2 % dijakov pa se z delitvijo v različne nivoje ne strinja.

Dijake smo zaprosili, da svoje mnenje utemeljijo. Izmed dijakov, ki se z delitvijo strinjajo, jih je od 301 svoj odgovor obrazložilo 296. Njihove obrazložitve so naslednje (navajamo najbolj pogoste, vsi odgovori so v prilogi):

- *Je pouk prilagojen našim sposobnostim. (71 odgovorov)*

- *Delo poteka lažje, tudi zaradi manjše skupine.* (46 odgovorov)
- *V osnovnem nivoju bolj utrjujemo snov/svoje znanje.* (35 odgovorov)
- *Ima profesor več časa za posameznika.* (21 odgovorov)
- *Lahko dijaki, ki so pri enem predmetu boljši/jih bolj zanima, delajo hitreje in na višjem nivoju.* (18 odgovorov)
- *Se več naučimo.* (15 odgovorov)
- *Manjša skupina.* (13 odgovorov)
- *Tistim ki predmet ne leži, več ponavljajo in se tako več naučijo, nadarjeni pa imajo možnost narediti kaj več in iti s snovjo naprej.* (13 odgovorov)

Izmed dijakov, ki pa se z delitvijo ne strinjajo, jih je od 71 svoje mnenje obrazložilo 67. Obrazložitve so npr. (vsi odgovori so v prilogi):

- *Smo na splošni gimnaziji, kjer bi lahko vsi prejeli maksimalno količino znanja, ki ga lahko; dodatno znanje naj bo v obliki dodatnega pouka.* (10 odgovorov)
- *Zaostajamo pri snovi.* (10 odgovorov)
- *Pride do prevelikih razlik/se povečujejo razlike med dijaki.* (6 odgovorov)
- *Povsod delamo zelo podobno.* (4 odgovori)
- *Se mi ne zdi smiselno.* (4 odgovori)
- *Imamo različne naloge, a vseeno enake teste.* (3 odgovori)
- *Je nekoristno.* (3 odgovori)
- *To slabo vpliva na celoten razred.* (3 odgovori)

Zanimalo nas je tudi, kaj se dijakom pri nivojskem pouku zdi najbolj pomembno. Lestvica odgovorov je bila štiristopenjska. Dijaki so dejali, da jim je v največji meri ($M = 3,12$) pomembno to, da lažje dobijo poglobljeno oziroma dodatno razlago, da se že v času pouka naučijo več in da lahko učitelj nameni več časa vsakemu posamezniku, ker jih je v skupini manj ($M = 3,07$). Manj pomembno pa jim je, da so v skupini skupaj s sošolci, ki enako znajo ($M = 2,63$) in da si pogosteje upajo kaj vprašati ($M = 2,61$).

Pri vseh trditvah in mnenju dijakov o poteku nivojskega pouka so se pokazale statistično pomembne razlike med šolami, kar je pričakovano, saj so se šole različno lotile uvedbe nivojskega pouka, tako na vsebinski kot organizacijski ravni, razlike so tudi v informacijah in pripravah dijakov na aktivnosti v poskusu (glej lansko poročilo o klimi in samoevalvacijska poročila šol iz prvega in drugega leta poteka poskusa) in seveda tudi v ponudbi predmetov.

Pri poteku nivojskega pouka nas je zanimalo tudi, kako dijaki doživljajo učiteljev odnos do njih in kako se pri pouku počutijo. Odgovori so bili na tristopenjski lestvici.

Dijaki so se v največji meri strinjali, da jim učitelj daje ocene, ki si jih zaslužijo in da učitelj posluša, kar povedo ($M = 2,56$). V veliki meri so dejali tudi, da je učitelj do njih pravičen ($M = 2,55$), v manjši pa, da jim učitelj pomaga, da delajo po svojih najboljših močeh ($M = 2,31$) in da zvejo, kako uspešno opraviti delo ($M = 2,27$). Menimo, da dijaki pozitivno doživljajo učitelje predmetov, kjer se pouk izvaja v nivojih. Razlike med predmeti so

minimalne, najboljše doživljajo učiteljev odnos pri nivojskem pouku nemščine, matematike in biologije ($M = 2,50$).

V povprečju so se dijaki v manjši meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na počutje v razredu, kot s trditvami, ki se nanašajo na doživljanje učiteljevega odnosa. Dijaki so dejali, da se pri pouku počutijo dobro ($M = 2,09$) in da k pouku radi hodijo ($M = 2,06$). Šolsko delo jih zadovoljuje v nekoliko manjši meri ($M = 1,92$). Nižje so ocenili trditvi »Pri predmetu, ki ga obiskujem na nivojskem pouku, uživam.« ($M = 1,86$) in »Pri predmetu, ki ga obiskujem na nivojskem pouku, se mi zdi učenje zabavno.« ($M = 1,81$).

Zanimalo nas je tudi, kako pri pouku predmetov na nivojih potekajo nekatere aktivne metode dela oziroma kako izvedbo le-teh zaznavajo dijaki. Odgovori so bili na tristopenjski lestvici. Aktivnosti, po katerih smo jih spraševali, so bile:

- *Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin predmeta z drugimi temami in predmeti.* ($M = 2,16$)
- *Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin z vsakdanjim življenjem.* ($M = 2,20$)
- *Imamo možnost dobiti pojasnilo oz. dodatno razlago, če česa ne razumemo.* ($M = 2,59$)
- *Učitelj pri pouku vključuje veliko vprašanj, s katerimi nas spodbuja k samostojnemu razmišljanju.* ($M = 2,38$)
- *Zastavljanje vprašanj, dajanje pobud in idej, tudi kritičnih, je dobrodošlo.* ($M = 2,39$)
- *Izvajamo dejavnosti, pri katerih se učimo tako, da raziskujemo in odkrivamo.* ($M = 1,94$)

Povprečne vrednosti odgovorov so navedene ob vsaki trditvi. Spodbudno je, da dijaki lahko dobijo dodatno razlago, če česa ne razumejo in to velja tako za dijake na osnovnem nivoju kot za dijake na višjem nivoju. Prav tako je spodbudno, da je dajanje spodbud in kritičnih idej ter zastavljanje vprašanj dobrodošlo. Manj spodbudno pa je, da so dejavnosti z raziskovanjem bolj redke. Verjetno pa izvedba raziskovanj zahteva tudi drugačno organizacijo pouka in dela (npr. obisk drugih inštitucij, laboratorijev ...), kar pa ni vedno možno oziroma predstavlja večji organizacijski in kadrovski izziv.

Za konec smo dijake vprašali po stopnji strinjanja s posameznimi trditvami, ki se nanašajo na dve področji: motivacija in učni stil. Znotraj prvega področja je bil dan večji poudarek storilnostni motivaciji, pričakovanju uspeha ter samovrednotenju. V obeh področjih so bili odgovori na tristopenjski lestvici.

Rezultati na področju motivacije kažejo na bolj skromno storilnostno motivacijo za uspeh dijakov, saj je aritmetična sredina le $M = 1,70$, kar tudi kaže na razmeroma nizko pripravljenost na tveganje. Višje so dijaki ocenili sklop trditev, ki so se nanašale na samovrednotenje ($M = 2,16$), kar nakazuje, da merila, po katerih ocenjujejo sami sebe, ne povezujejo vedno z učno uspešnostjo. Uspehi v šoli so jim malenkost manj pomembni, kot uspehi na drugih področjih življenja. Najbolje pa so dijaki ocenili sklop, ki se je nanašal na

pričakovanje uspeha ($M = 2,19$), kar kaže na to, da imajo anketirani dijaki zaupanje v lastne sposobnosti in v splošnem niso zadovoljni s povprečnimi dosežki.

Sklop trditev, ki so se nanašale na področje njihovega stila učenja so ocenili relativno nizko ($M = 2,07$), kar pomeni, da se dijaki nekatere snovi učijo z razumevanjem, nekatere pa še vedno na pamet in da ne znajo vedno poiskati bistva učne snovi.

Med spoloma je nekaj statistično pomembnih razlik. Z vsemi šestimi trditvami storilnostne motivacije so se v večji meri strinjali dijaki. Tako so dijaki bolj kot dijakinje prepričani v uspešnost pri preverjanju znanja in reševanju problemov, pa tudi v pravilnost rezultatov pri pisnem preverjanju znanja. Dijaki se pogosteje najprej lotijo reševanja težjih nalog, pa tudi bolj natančno napovedo oceno pri preverjanju in ocenjevanju.

Pri pričakovanju uspeha imajo dijakinje pogosteje občutek, da bodo slabo pisale, čeprav so se veliko učile, o napakah pri pisnem preverjanju pa se nočejo pogovarjati. Dijaki pa so pogosteje kot dekleta odgovorili, da jim je vseeno, kakšen bo njihov končni učni uspeh, le da naredijo razred.

Pri trditvah, ki so se nanašale na samovrednotenje, so se dijaki v večji meri kot dijakinje strinjali, da so v življenju tudi pomembnejše stvari, kot je uspešnost v šoli in da jim hobiji pomenijo vsaj toliko kot učenje za šolo, morebitni šolski neuspehi pa jim ne zmanjšujejo samozavesti. S trditvijo »Šola mi vzame toliko časa, da se skoraj ne morem posvetiti drugim dejavnostim.« pa so se v večji meri strinjale dijakinje.

Statistično pomembne razlike med spoloma se kažejo tudi pri trditvah na področju učnih stilov. Dijaki so pogosteje dejali, da radi samostojno razmišljajo, da bi razumeli snov, da zlahka razumejo bistvo snovi in da imajo raje naloge, ki zahtevajo več samostojnega razmišljanja. S trditvijo »Stvari, ki jih ne razumem, se enostavno naučim na pamet.« so se pogosteje strinjale dijakinje.

V šolskem letu **2013/14** smo podatke o programskem elementu izbirnost nivojskega pouka pri različnih predmetih zbrali z vprašalnikoma za učitelje in dijake na 14 šolah, ki so v 3. letniku izvajale ta element.

Nekaj vprašanj v vprašalniku za dijake je bilo enakih kot v vprašalniku v 2. letniku, saj smo želeli rezultate primerjati. Tako smo uvodoma dijake vprašali za mnenje o delitvi v nivoje pri določenih predmetih. Rezultate prikazujemo primerjalno.

Preglednica 1: Mnenje o nivojskem pouku

Z delitvijo v različne nivoje ...	2. letnik		4. letnik	
	f	f%	f	f%
... se strinjam.	301	56,2	330	69,9
... nimam mnenja.	169	24,8	109	23,1
... se ne strinjam.	71	13,2	33	7,0

Skupaj	541	100,0	472	100,0
---------------	------------	--------------	------------	--------------

V 2. letniku so na to vprašanje odgovorili vsi sodelujoči dijaki, v 4. letniku pa je na to vprašanje odgovorilo 472 (98,3 %) dijakov. Že v 2. letniku se je več kot polovica (56,2 %) dijakov z delitvijo v nivoje strinjala, medtem ko se je odstotek strinjanja v 4. letniku povzpел na skoraj 70 %. Slaba četrtnina (24,8 %) dijakov, ki je v 2. letniku glede delitve v nivoje bila neopredeljena, je taka ostala tudi v 4. letniku (23,1 %). Že v 2. letniku (13,2 %) se zelo malo dijakov z nivojskim poukom ni strinjalo, ta odstotek pa se je v 4. letniku še znižal (7,0 %).

Dijake, ki so se z delitvijo v različne nivoje bodisi strinjali (Preglednica 2) bodisi se z njo niso strinjali (Preglednica 3) smo prosili, da nam svoj odgovor utemeljijo. Izmed 301 dijaka, ki so se v 2. letniku z utemeljitvijo strinjali, jih je svoj odgovor obrazložilo 296. V 4. letniku pa je od 330 dijakov, ki so se s trditvijo strinjali, svoj odgovor obrazložilo 314 dijakov.

Izmed 71 dijakov, ki se v 2. letniku z utemeljitvijo niso strinjali, jih je svoj odgovor obrazložilo 67. V 4. letniku pa je nestrinjanje z delitvijo v nivoje utemeljilo 28 od 33 dijakov. Navajamo nekaj najpogostejših utemeljitev, katere smo kategorizirali v naslednje kategorije.

Preglednica 2: Strinjanje z delitvijo v nivoje

Utemeljitev	2. letnik	4. letnik
Pouk je prilagojen mojim sposobnostim.	71 dijakov	107 dijakov
Delo poteka lažje, tudi zaradi manjše skupine.	59 dijakov	76 dijakov
Na osnovnem nivoju bolj utrdimo snov.	35 dijakov	57 dijakov
Profesor ima več časa za posameznika.	21 dijakov	28 dijakov
Dijaki, ki so pri enem predmetu boljši oz. jih bolj zanima, lahko delajo hitreje in na višjem nivoju.	33 dijakov	36 dijakov
Tisti, ki jim predmet ne leži, več ponavljajo in se tako več naučijo, nadarjeni pa imajo možnost narediti več in iti s snovjo naprej.	13 dijakov	20 dijakov

Preglednica 3: Nestrinjanje z delitvijo v nivoje

Utemeljitev	2. letnik	4. letnik
Delitev ni smiselna/ni koristna.	7 dijakov	13 dijakov
Na gimnaziji bi vsi morali prejeti enako in maksimalno količino znanja.	10 dijakov	7 dijakov
Delitev pri nekaterih predmetih je preveč vplivala na delo pri drugih predmetih.	/	4 dijaki
Prihaja do prevelikih razlik med dijaki.	9 dijakov	2 dijaka
Zaostanek pri snovi.	10 dijakov	1 dijak
Povsod delamo zelo podobno.	4 dijaki	/
Imamo različne naloge, a vseeno enake teste.	3 dijaki	3 dijaki

Med odgovori dijakov 4. letnikov obstajajo statistično pomembne razlike glede na to, katero gimnazijo obiskujejo. Ugotovili smo, da se je z delitvijo v nivoje strinjalo skupaj 69,9 % dijakov, a na treh gimnazijah strinjanje dijakov z delitvijo na nivoje presega 90 %.

Dijake smo nadalje povprašali, kaj jim je pri pouku predmetov, ki so se izvajali nivojsko, bilo najbolj pomembno⁸. Dijaki so v 2. letniku dejali, da jim je bilo v največji meri ($M = 3,12$) pomembno to, da so lažje dobili poglobljeno oz. dodatno razlago, da so se že v času pouka naučili več, da je učitelj lahko namenil več časa vsakemu posamezniku, ker jih je v skupini bilo manj ($M = 3,07$). Manj pomembno pa jim je bilo, da so v skupini bili skupaj s sošolci, ki so enako znali ($M = 2,63$) in da so si pogosteje upali kaj vprašati ($M = 2,61$).

Dijaki 4. letnika pa so dejali, da jim je v največji meri ($M = 3,17$) bilo enako pomembno, da so se več naučili že v času pouka, ter da so lažje dobili poglobljeno/dodatno znanje. Prav tako jim je bilo pomembno, da je lahko učitelj namenil več časa vsakemu posamezniku, ker jih je bilo v skupini manj ($M = 3,11$). Kot manj pomembna faktorja nivojskega pouka pa so ocenili, da so bili v skupini skupaj s sošolci, ki so jim bili po znanju enaki ($M = 2,76$) in da so si pogosteje upali kaj vprašati ($M = 2,73$).

Vidimo torej, da so dijakom, tako že v 2. letniku, kot kasneje tudi v 4. letniku, bili najpomembnejši naslednji faktorji nivojskega pouka: da so lažje dobili poglobljeno/dodatno razlago, da so se več naučili že v času pouka ter da je učitelj, zaradi manjše skupine, lahko več časa namenil vsakemu posamezniku. Kot manj pomembna faktorja nivojskega pouka pa so ocenili, da so si pogosteje upali kaj vprašati, ter da so bili skupaj s sošolci, ki so enako znali. Med odgovori dijakov 4. letnikov obstajajo statistično pomembne razlike glede na to, katero gimnazijo obiskujejo.

V sklopu trditev o aktivnostih pri nivojskem pouku⁹ smo prišli do naslednjih ugotovitev. Iz izračuna aritmetičnih sredin lahko razberemo, da so se dijaki najbolj strinjali s trditvijo, da so imeli pri nivojskem pouku možnost dobiti pojasnilo oz. dodatno razlago, če česa niso razumeli ($M = 2,73$). Dokaj visoko oceno so dali dijaki tudi trditvi, da je bilo pri nivojskem pouku dobrodošlo zastavljanje vprašanj, dajanje pobud in idej, tudi kritičnih ($M = 2,37$) ter da so učitelji vključevali veliko vprašanj, s katerimi so dijake spodbujali k samostojnemu razmišljanju ($M = 2,31$). Najnižje so dijaki ocenili trditev, da so pri nivojskem pouku izvajali dejavnosti, pri katerih so se učili z raziskovanjem in odkrivanjem ($M = 1,81$).

Primerjalno z 2. letnikom vidimo, da so dijaki v 4. letniku višje ocenili le aktivnost *Imamo možnost dobiti pojasnilo oz. dodatno razlago, če česa ne razumemo*. Vse ostale aktivnosti so ovrednotili nižje. Med odgovori dijakov 4. letnikov obstajajo statistično pomembne razlike glede na to, katero gimnazijo obiskujejo.

---

⁸ Dijaki so ocenjevali pet trditev na štiri-stopenjski lestvici, pri čemer pomeni: 1 – nepomembno, 2 – manj pomembno, 3 – pomembno, 4 – zelo pomembno.

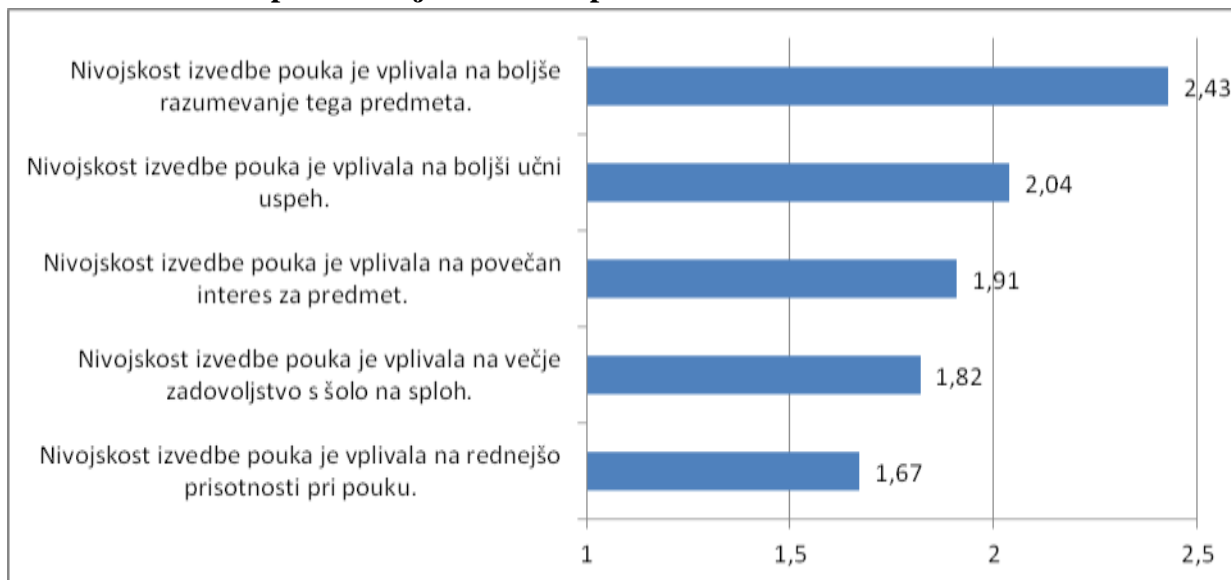
⁹ Dijaki so ocenjevali 6 trditev na 3-stopenjski lestvici, pri čemer pomeni: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam, 3 – v celoti se strinjam.

Preglednica 4: Trditve o aktivnostih pri nivojskih predmetih

Aktivnosti pri nivojskih predmetih	2. letnik M	4. letnik M
Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin predmeta z drugimi temami in predmeti.	2,16	1,94
Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin z vsakdanjim življenjem.	2,20	1,98
Imamo možnost dobiti pojasnilo oz. dodatno razlago, če česa ne razumemo.	2,59	2,73
Učitelj pri pouku vključuje veliko vprašanj, s katerimi nas spodbuja k samostojnemu razmišljanju.	2,38	2,31
Zastavljanje vprašanj, dajanje pobud in idej, tudi kritičnih, je dobrodošlo.	2,39	2,37
Izvajamo dejavnosti, pri katerih se učimo tako, da raziskujemo in odkrivamo.	1,94	1,81

V sklopu trditev, ki so se nanašale na vplive nivojske izvedbe pouka¹⁰ smo prišli do naslednjih ugotovitev. Izračun aritmetičnih sredin je pokazal, da se ocene vseh petih trditev nagibajo k oceni 2 – deloma se strinjam, pri čemer so dijaki najvišje ocenili trditev, da je nivojskost izvedbe pouka vplivala na boljše razumevanje tega predmeta (M = 2,43), najnižje pa trditev, da je nivojskost izvedbe pouka vplivala na rednejšo prisotnosti pri pouku (M = 1,67).

Slika 1: Trditve o vplivih nivojske izvedbe pouka

Med odgovori dijakov 4. letnikov obstajajo statistično pomembne razlike glede na to, katero gimnazijo obiskujejo.

Razlike med odgovori dijakov so pričakovane, saj so šole nivojski pouk izvajale različno, nekatere predmete stalno v urniku, nekatere pa projektno. Pri projektnih izvedbah so dijaki

¹⁰ Dijaki so ocenjevali 5 trditev na 3-stopenjski lestvici, pri čemer pomeni: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam, 3 – v celoti se strinjam.

najbrž bili bolj pozorni na izvedbo samo (teren, zunanji strokovnjaki, delo v skupini ...) kot pa na nivo nalog.

Za konec smo dijake povprašali še po stopnji strinjanja s posameznimi trditvami¹¹, ki so se nanašale na počutje, učenje in preverjanje znanja. V 2. letniku smo jim postavili 28 trditev ter jih združili v štiri sklope: 1. storilnostna motivacija, 2. pričakovanje (ne)uspeha, 3. samovrednotenje in 4. učni stili. V 4. letniku smo 2. in 3. sklop izpustili, tako da smo jim navedli trditve, s katerimi smo preverjali samo področji storilnostne motivacije ter učnih stilov. V nadaljevanju sledi primerjava glede stopnje strinjanja s posameznimi trditvami posameznega sklopa v 2. in 4. letniku.

Dijaki so ocenjevali šest trditev, ki so se nanašale na storilnostno motivacijo (Preglednica 5). Iz odgovorov dijakov vidimo, da so tako v 2. kot v 4. letniku enako rangirali pomembnost posameznih trditev, ki so se nanašale na področje storilnostne motivacije. Najvišjo stopnjo strinjanja so tako vsakokrat pripisali temu, da so pri reševanju problemov vedeli, da jih bodo uspešno rešili ($M = 2,18$ oz. $M = 2,07$). Malenkost nižjo stopnjo strinjanja so pripisali temu, da so lahko po navadi natančno napovedali, kakšno oceno bodo dobili pri pisnem ali ustnem preverjanju znanja, s tem da so se s slednjo trditvijo v 4. letniku ($M = 2,04$) strinjali v nekoliko večji meri kot v 2. letniku ($M = 1,97$). Še malenkost nižjo stopnjo strinjanja so pripisali trditvi, da so pri preverjanju znanja bili prepričani, da bodo uspešni ($M = 1,92$ oz. $M = 1,99$). V manjši meri pa so bili prepričani, da je pri reševanju nalog njihov rezultat pravilen, kadar je prišlo do različnih rezultatov med dijaki ($M = 1,62$ oz. $M = 1,64$) in da so pri pisnih preizkusih znanja najprej rešili najtežje naloge ($M = 1,38$). Najnižjo stopnjo strinjanja ($M = 1,11$ oz. $M = 1,14$) pa so podali pri trditvi, da so že vnaprej predelali snov, da so se lahko nato izkazali pred učiteljem in razredom.

Rezultati v obeh letnikih kažejo na bolj skromno motivacijo za uspeh dijakov, saj je aritmetična sredina celotnega sklopa v 2. letniku znašala $M = 1,70$, v 4. letniku pa $M = 1,71$.

Preglednica 5: Storilnostna motivacija

Trditve	2. letnik M	4. letnik M
1. Pri preverjanju znanja sem prepričan/-a, da bom uspešen/-na.	1,92	1,99
3. Pri pisnih preizkusih znanja rešim najprej najtežje naloge, ker prinašajo veliko točk.	1,38	1,38
6. Kadar se res lotim kakega problema, vem, da ga bom uspešno rešil/-a.	2,18	2,07
8. Kadar dobimo pri reševanju nalog različen rezultat, sem prepričan/-a, da je moj pravilen.	1,62	1,64
10. Po navadi lahko natančno napovem, kakšne ocene bom dobil/-a pri pisnem preskusu ali spraševanju.	1,97	2,04
12. Snov, ki jo bomo šele obravnavali, že vnaprej predelam, da se lahko izkažem pred učiteljem in razredom.	1,11	1,14

¹¹ Dijaki so v 2. letniku ocenjevali 28 trditev na 3-stopenjski lestvici, v 4. letniku pa 13 trditev, pri čemer pomeni: 1 – se sploh ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam.

Iz odgovorov dijakov vidimo, da so imeli v obeh letnikih razmeroma nizko motivacijo za uspeh ($M = 1,70$ oz. $M = 1,71$). Tudi tokrat smo ugotovili statistično pomembne razlike med odgovori dijakov glede na to, katero gimnazijo obiskujejo.

Sedem trditev se je nanašalo na stil učenja dijakov (Preglednica 6). V največji meri so dijaki, tako v 2. kot v 4. letniku, dejali, da so radi samostojno razmišljali, da bi razumeli snov ($M = 2,44$ oz. $M = 2,36$), ter da so zlahka razumeli bistvo snovi ($M = 2,16$ oz. $M = 2,20$).

V 2. letniku so se potem najbolj strinjali s trditvijo, da so imeli raje naloge, ki so zahtevale več samostojnega razmišljanja ($M = 2,02$), medtem ko so se v 4. letniku nato najbolj strinjali s trditvijo, da so se počutili negotove, če so morali obnoviti domače branje, pa niso poznali vseh podrobnosti ($M = 2,12$).

V 2. letniku so se v manjši meri strinjali s trditvijo, da so se počutili negotove, če so morali obnoviti domače branje, pa niso poznali vseh podrobnosti ($M = 1,94$), ter da so pri pisnih preizkusih redno rešili tudi tiste naloge, ki jih pri pouku niso obravnavali ($M = 1,88$). V najmanjši meri pa so se v 2. letniku dijaki strinjali s trditvijo, da se jim ni bilo potrebno veliko učiti naravoslovja, ker so si zakonitosti pri različnih predmetih podobne ($M = 1,67$).

V 4. letniku pa so se v manjši meri strinjali s trditvijo, da so se stvari, ki jih niso razumeli enostavno naučili na pamet ($M = 1,87$), ter da so pri pisnih preizkusih redno rešili tudi tiste naloge, ki jih pri pouku niso obravnavali ($M = 1,85$). V najmanjši meri pa so se tudi v 4. letniku dijaki strinjali s trditvijo, da se jim ni bilo potrebno veliko učiti naravoslovja, ker so si zakonitosti pri različnih predmetih podobne ($M = 1,70$).

Preglednica 6: Učni stili

Trditve	2. letnik M	4. letnik M
2. Zlahka razumem bistvo snovi.	2,16	2,20
4. Raje imam naloge, ki zahtevajo več samostojnega razmišljanja in ne le obnavljanje naučenega.	2,02	1,95
5. Rad/-a samostojno razmišljam, da bi razumel/-a, za kaj gre.	2,44	2,36
7. Če moram obnoviti domače branje in ne poznam vseh podrobnosti, se počutim negotovega/-vo.	1,94	2,12
9. Naravoslovja se mi ni treba veliko učiti, ker so si pravila in zakonitosti pri teh predmetih zelo podobni.	1,67	1,70
11. Stvari, ki jih ne razumem, se enostavno naučim na pamet.	1,96	1,87
13. Tudi naloge, ki jih nismo obravnavali pri pouku, pri pisnih preskusih redno rešim.	1,88	1,85

Relativno nizko so tudi ocenili sklop trditev, ki so se nanašale na njihov stil učenja ($M = 2,07$ oz. $M = 2,05$), kar pomeni, da so se dijaki nekatere snovi učili z razumevanjem, nekatere pa še vedno na pamet. Med odgovori dijakov obstajajo statistično pomembne razlike glede na to, katero gimnazijo obiskujejo.

Rezultati vprašalnika za učitelje

V šolskem letu **2011/12** je 20 učiteljev (29,4 %) poučevalo celo leto samo višji nivo, 28 učiteljev (41,2 %) samo osnovnega, 10 učiteljev (14,7 %) pa del šolskega leta višji nivo in del šolskega leta osnovni nivo. Nekateri učitelji (10 oziroma 14,7 %) so pod možnost »drugo« navedli, da poučujejo oba nivoja v istem razredu čez celo šolsko leto. Dva anketiranca nista odgovorila na to vprašanje.

Zanimalo nas je, kako so z zgoraj omenjeno izvedbo poučevanja zadovoljni. Odgovori so bili na štiri stopenjski lestvici. Da so zelo zadovoljni, je odgovorilo 26 učiteljev (37,7 %), zadovoljnih je 38 učiteljev (55,1 %), trije učitelji (4,3 %) so nezadovoljni in dva učitelja (2,9 %) sta zelo nezadovoljna. Aritmetična sredina njihovega zadovoljstva je $M = 3,28$.

Izmed 26 učiteljev, ki so z izvedbo poučevanja zelo zadovoljni, je obrazložitev ocene podalo 20 učiteljev. Svojo visoko stopnjo zadovoljstva utemeljujejo z naslednjimi pojasnitvami:

- *skupina je bolj homogena,*
- *dijaki so bolj motivirani za delo, kar omogoča bolj poglobljeno delo,*
- *dijakom lahko prilagodimo pouk in zahtevnost nalog njihovim sposobnostim, hkrati pa jim tudi omogoča večjo avtonomnost,*
- *lažje delamo s posamezniki na primernem nivoju, več časa za utrjevanje, več priložnosti za neobvezne teme,*
- *dijaki izredno napredujejo v znanju.*

Učitelji (5), ki so izrazili nezadovoljstvo, kot razloge navajajo:

- *Osnovni nivo je glede na znanje zelo širok, dijaki ne razvijejo skupinske dinamike v razredu, ne razvijejo socialnih kompetenc, se ne učijo Z in OD boljših dijakov.*
- *Pomanjkanje motivacije na osnovni ravni.*
- *Pri pouku angleščine bi morale biti vse ure organizirane tako, da bi bili dijaki razdeljeni v majhne skupine.*
- *Težko se navežemo na snov, ki se obravnava v razredu, zato so (predvsem daljši) sklopi nepovezani. Dijaki ure ne jemljejo z enako resnostjo, domačih nalog skoraj ne delajo.*

Pogledali smo tudi povezanost med omenjeno izvedbo nivojskega pouka in zadovoljstvom z njo, pri čemer smo ugotovili, da gre za statistično pomembne razlike, a je povezava nizka ($\rho = 0,352$). Najbolj so zadovoljni z izvedbo tisti učitelji, ki celo leto poučujejo le višji nivo. Najnižjo stopnjo zadovoljstva so izrazili učitelji, ki celo šolsko leto poučujejo le osnovni nivo.

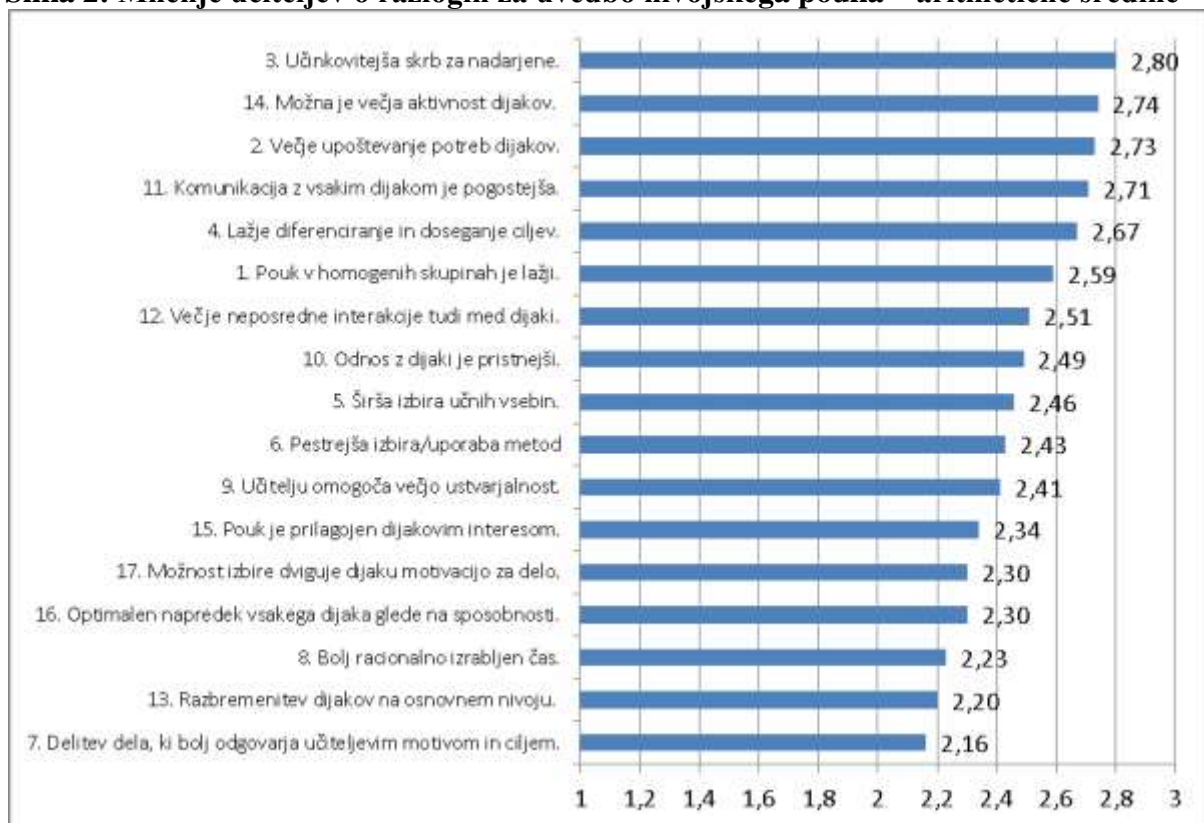
Učitelje smo vprašali tudi, ali se jim je zaradi poučevanja na nivojih, spremenil njihov urnik. 51 učiteljev (72,9 %) je dejalo, da se jim urnik ni spremenil, 18 učiteljev (25,7 %) je dejalo, da se jim je, en učitelj pa na vprašanje ni odgovoril. Tiste, katerim se je spremenil, smo povprašali še o njihovem mnenju o spremembi. Če povzamemo, so najpogosteje dejali, da je

urnik razbit in imajo veliko prostih ur med poukom (6 učiteljev), nekaterim pa se urnik spremeni le v času projektnih dni (3 učitelji).

60 učiteljev (88,6 %) je dejalo, da »lukenj« nimajo, dva učitelja na vprašanje nista odgovorila, ostalih osem (11,4 %) pa luknje ima, zato ta čas izkoristijo za več različnih aktivnosti: iskanje raznih gradiv za pouk, pripravljajo ali popravljajo šolske naloge in teste, čas za pogovorne ure in konzultacije za dijake, govorilne ure za starše ter razne sestanke.

Ker so šole oziroma učitelji pri odločitvah za nivojski pouk navedle različne razloge za njegovo uvedbo, nas je zanimalo v kolikšni meri se učitelji s temi razlogi strinjajo (Slika 2). Odgovori so bili na tristopenjski lestvici. V največji meri so dejali, da je skrb za nadarjene učinkovitejša ($M = 2,80$), da je možna večja aktivnost dijakov ($M = 2,74$), da so bolj upošteevane potrebe dijakov ($M = 2,73$) in da je komunikacija z vsakim dijakom pogostejša ($M = 2,71$). V manjši meri so se strinjali, da je napredek vsakega dijaka optimalen ($M = 2,30$), da možnost izbire dviguje dijaku motivacijo za delo ($M = 2,30$), da je čas bolj racionalno izrabljen ($M = 2,23$), da so dijaki na osnovnem nivoju manj razbremenjeni ($M = 2,20$) in da je prišlo do take delitve dela, ki bi bolj odgovarjala učiteljevim motivom in ciljem ($M = 2,16$). Ocenjujemo, da so vsi razlogi dokaj visoko ocenjeni in da so torej razlogi za uvedbo nivojskega pouka pravi.

Slika 2: Mnenje učiteljev o razlogih za uvedbo nivojskega pouka – aritmetične sredine

Lahko povzamemo, da je večina učiteljev z izvedbo nivojskega pouka zadovoljnih ali zelo zadovoljnih. Prednosti nivojskega pouka vidijo predvsem v možnosti prilagoditve pouka

dijakom (znanju, aspiracijam, sposobnostim, interesom ...), pogostejši komunikaciji, boljšemu poznavanju dijakov in tudi kot izziv učitelju. Urniki se jim zaradi nivojskega pouka niso bistveno spremenili, če pa že imajo kakšno »luknjo« več, jo izkoristijo za različne aktivnosti, vezane na priprave pouka. Zadovoljstvo je sicer vezano tudi na obliko diferenciacije (pri fleksibilni diferenciaciji je potrebno več usklajevanja med različnimi učitelji, a to je pri nekaterih sprejeto kot prednost, pri nekaterih pa kot ovira) in nivo poučevanja (bolj zadovoljni so učitelji, ki poučujejo višji nivo). Med učitelji različnih šol pa so v zadovoljstvu statistično pomembne razlike, kar je povezano tudi s predhodnimi izkušnjami s fleksibilno izvedbo predmetnika, klimo na šoli – predvsem glede pogostosti sodelovanja med učitelji različnih predmetov.

Ob zaključku poskusa, torej v šolskem letu **2013/14**, smo ponovno preverjali zadovoljstvo učiteljev z nivojsko izvedbo pouka. V sklopu trditev, ki so se nanašale na načine izvajanja pouka¹² so vse aritmetične sredine pravzaprav dokaj visoke, torej lahko rečemo, da so učitelji naklonjeni nivojskemu pouku. Sicer so se najbolj strinjali z možnostjo izvajanja predmeta na višji ravni zahtevnosti v 3. in 4. letniku ($M = 2,85$; $M = 2,84$). Sledi strinjanje z izvedbo nivojev v 2. letniku ($M = 2,73$), možnost oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri predmetu v 1. letniku ($M = 2,69$) ter možnost izvajanja predmeta na višji ravni zahtevnosti v 1. letniku ($M = 2,50$).

Ob zaključku poskusa smo učitelje prav tako ponovno povprašali o strinjanju z možnostjo izvedbe pouka njihovega predmeta v različnih strnjjenih oblikah.

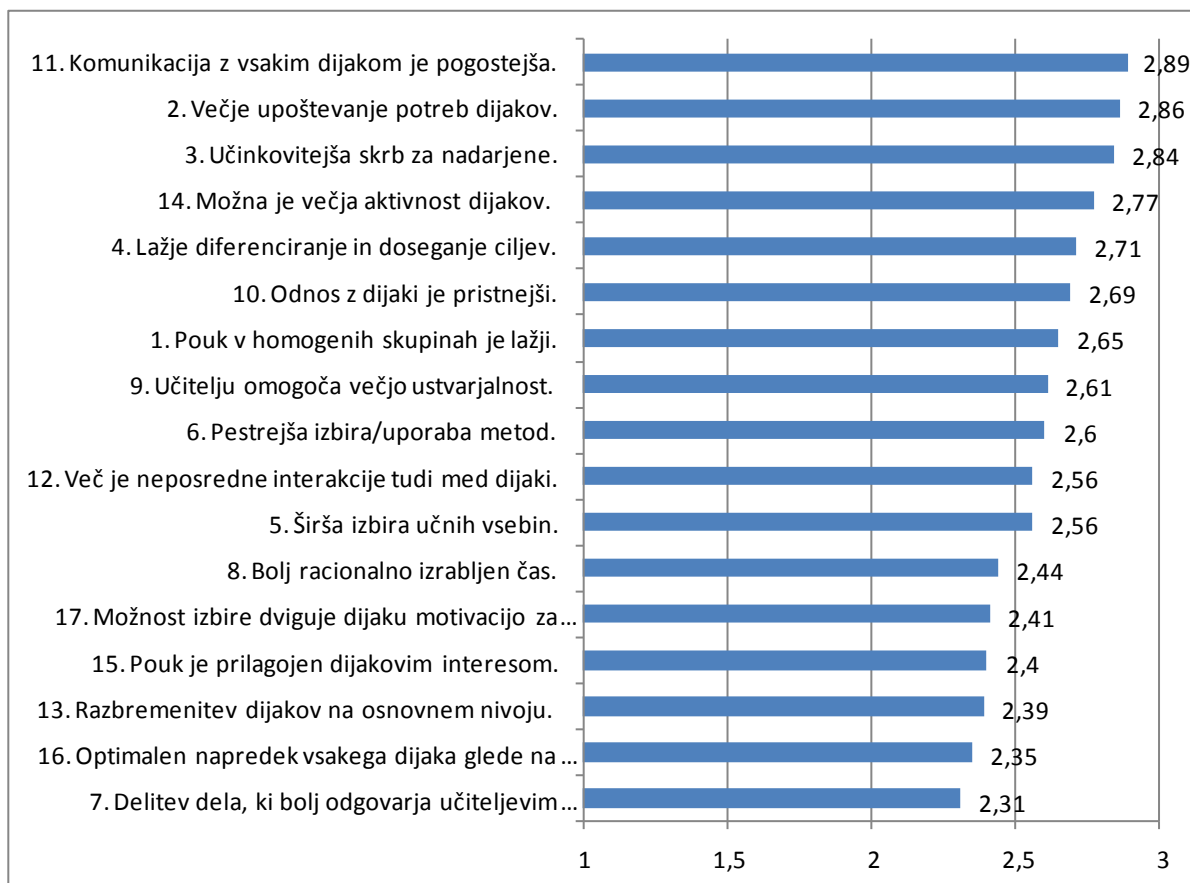
Rezultati kažejo, da se naklonjenost različnim oblikam izvedbe pouka ni spremenila. Najmanj so se strinjali z izvedbo vseh ur v tromesečju ($M = 1,10$), sledi izvedba ur v enem polletju ($M = 1,18$), nato s ciklično izvajanje pouka ($M = 1,46$), še najbolj se strinjajo z blok urami skozi celo šolsko leto ($M = 2,13$).

Tudi tokrat smo učitelje povprašali o razlogih za uvedbo nivojskega pouka (Slika 3). V primerjavi s prvim anketiranjem vidimo, da se je vrstni red trditev nekoliko spremenil, a na prvih petih mestih ostajajo iste trditve/razlogi. Prav pri vseh trditvah pa vidimo, da so aritmetične sredine višje, torej lahko sklepamo, da so po izkušnjah v času poskusa, učitelji postali nivojskemu pouku še bolj naklonjeni.

---

¹² Učitelji so na 3-stopenjski lestvici ocenjevali 5 trditev, pri čemer pomeni: 1 – se ne strinjam, 2 – nimam mnenja, 3 – se strinjam.

Slika 3: Mnenja učiteljev o razlogih za uvedbo nivojskega pouka - aritmetične sredine

Statistično pomembne razlike obstajajo med učitelji glede na predmet, ki ga poučujejo in sicer pri trditvi, da je pri nivojskem pouku komunikacija z vsakim dijakom pogostejša. S to trditvijo so se strinjali vsi učitelji družboslovja, sledi visok odstotek strinjanja učiteljev tujega jezika in matematike. Največji delež učiteljev, ki so se deloma strinjali s tem, da je pri nivojskem pouku komunikacija z vsakim dijakom pogostejša, poučuje slovenščino.

Mnenja ravnateljev o zadovoljstvu dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka (polstrukturirani intervjuji)

Pogledi ravnateljev potrjujejo nekatere ugotovitve iz vprašalnikov dijakov in učiteljev ter tudi samoevalvacijskih poročil.

Ravnatelji menijo, da poskus in uvedba pouka predmetov na dveh nivojih na vsebinski ravni prinaša v kolektive več sodelovanja med učitelji, skupnega načrtovanja, usklajevanja glede ciljev, metod, gradiv, ... vse skupaj pa ugodno vpliva na šolsko klimo. Ocenjujejo, da se v procesu sodelovanja tudi učitelji bolje spoznavajo med seboj, bolje spoznavajo delo kolega, si izmenjujejo izkušnje.

Na organizacijski ravni so na nekaterih šolah morali več pozornosti posvetiti urnikom. Na večini šol le-ta ni problem, če imajo učitelji kakšno »luknjo« več, to lahko izkoristijo za pripravo na pouk, iskanje gradiv, usklajevanje s kolegom, ... Vsi ravnatelji zagotavljajo, da

dijaki zaradi nivojskega pouka nimajo lukenj v urniku. Ravnatelji tako menijo, da so, kar zadeva organizacijsko raven izvedbe, učitelji in dijaki zadovoljni.

Izbor nivoja je bil prepuščen dijakom, a na večini šol so imeli dijaki možnost pogovora z učiteljem. To je omogočilo bolj optimalno odločitev. Menijo, da je to tudi razlog, da je prehodov med nivoji zelo malo (posamezni po koncu prvega leta izvedbe, med letom jih ni).

Spremljava izvedbe nivojskega pouka – obiski šol¹³

V šolskem letu **2012/13** smo dobili naslednje rezultate spremljave prvega cilja.

Slovenščina

Šola 1: Model fleksibilne diferenciacije pri delu učnih ur v 1., 2. in 3. letniku predmeta slovenščina je namenjen motiviranim dijakom, saj zahteva kar nekaj dodatnega domačega dela, od učiteljev pa veliko discipline pri obravnavi učnih vsebin in doseganju ciljev ter natančno načrtovanje dela. Rezultati so nedvomno vidni, sam model pouka pa je prezapleten, da bi bil uporaben v vseh učnih okoljih.

Šola 2: Fleksibilna diferenciacija pri 1 uri pouka tedensko je vsekakor dobrodošla zaradi manjšega števila dijakov v razredu, to pa prispeva k večji aktivnosti dijakov in s tem tudi k aktivnemu pridobivanju znanja.

Šola 3: Model fleksibilne diferenciacije pouka slovenščine v 1. letniku je učinkovit zaradi možnosti izravnave znanja ob vstopu v srednješolsko izobraževanje ter utrjevanja manj znanih vsebin in ciljev, kar zagotovo vpliva na uspešno nadaljevanje izobraževanja v višjih letnikih. Priporočljivo je, da se tudi višjemu nivoju v 1. letniku nameni 35 ur dodatnega pouka slovenščine, saj mu je sedaj odmerjenih le skromnih 12 ur.

Šola 4: Primer zunanje diferenciacije pri pouku slovenščine v poskusu je model, ki temelji na interesih učencev po izoblikovanem odnosu do predmeta v 1. letniku, zato je delitev prisotna v 2., 3. in 4. letu izobraževanja. Po mnenju učiteljev in učencev so prednosti v manjšem številu učencev v razredu, tako osnovnega kot višjega nivoja, to pa spodbuja ustvarjalnost, možnost aktivnega sodelovanja in izražanja lastnega mnenja pri pouku. Ker se za višji nivo odločajo (večinoma) humanistično usmerjeni dijaki, je poudarek na problemski obravnavi književnosti, pri osnovnem nivoju pa učitelji, skladno z opredelitvijo v veljavnem učnem načrtu, enakomerno pozornost namenjajo jezikovnemu in književnemu pouku. Glede na to, da število učnih ur ni povečano, dijaki višjega nivoja vsaj deloma nadgrajujejo oz. poglobljajo znanje tudi z domačim delom.

Angleščina

Na vseh šolah je pogovor z učitelji potekal o prednostih nivojskega pouka: možnost približevanja potrebam posameznih dijakov (ker so manjše skupine), prilagajanje dinamike dela specifični učni skupini; in tudi o možnih pasteh – večjih razhajanjih med skupinami in o tem, v čem se rezultati nivojskih skupin razlikujejo od splošnih oddelkov. Učitelji uporabljajo

---

¹³Tu prikazujemo le sklepne ugotovitve predmetnih svetovalcev. Podrobnejši zapisi njihovih obiskov šol so dostopni pri vodji projekta.

isti učbenik, skupaj načrtujejo ure obeh nivojev. Izvedba nivojskega pouka je na nekaterih šolah v obliki fleksibilne diferenciacije, na nekaterih pa v obliki zunanje diferenciacije. Temu prilagajajo tudi število učiteljev. Manj težav vidijo pri fleksibilni diferenciaciji, saj je del pouka skupnega, na posebni uri pa se bolj posvetijo interesom skupine oziroma sposobnostim. Dijaki obeh skupin so izpostavili pomen razvijanja govorne zmožnosti – v manjših skupinah pridejo večkrat »na vrsto«, je manj strahu pred nastopom, se lažje vključijo v razpravo itd.

Matematika

Šola 1: Učiteljici sta povedali, da skupini pišeta različni preizkus znanja, da je lažje delati z manjšo skupino dijakov. Dijaki v skupini osnovnega nivoja so povedali, da lažje sprašujejo učiteljico, če česa ne znajo, in da je dobro to, da je skupina majhna. Dijaki v skupini višjega nivoja pa so povedali, da jim je tak način pouka v redu, ker delajo tudi drugače (raziskovalne naloge), da gredo hitreje čez lažje primere, da se zaustavijo ob težjih primerih.

Šola 2: Razgovor z učitelji je tekel o minimalnih standardih, ki jih mora aktiv potrditi za posamezni letnik. Ker tega aktiv ni imel, jim je bila obljubljena pomoč in sodelovanje pri oblikovanju le-teh. Pouk: Razlaga in delo v skupini višjega nivoja se prilagaja dijakom: s smiselno uporabo tehnologije, prilagajanja tempa dela posameznim dijakom, zahtevnostjo nalog.

Šola 3:

Po pogovoru z nekaterimi dijaki osnovnega nivoja, so le-ti povedali, da jih ni sram in strah vprašati, če česa ne znajo, da jim je v redu to, da se vsebine počasi obravnavajo, da se rešuje njim primerne naloge. Dijaki višjega nivoja so poudarili to, da jim je dobro to, da ne delajo lažjih nalog dolgo časa in da jih je manj v skupini.

Šola 4: Razgovor z učitelji je tekel o zapisu metod in oblik dela, iz katerih se razbere način dela v razredu in diferenciacija. Dijaki višjega nivoja so povedali, da so zadovoljni z majhno skupino, kjer je prilagojen tempo dela. Dijaki v osnovnem nivoji so povedali, da lažje kaj vprašajo, da se jim drugi ne smeji, da je učiteljica pripravljena večkrat razlagati in da jih je v skupini manj.

Šola 5: Učiteljica je povedala, da vidi več prednosti v nivojskem načinu dela: da je manj dijakov, da so sposobnejši deležni tudi drugih, zahtevnejših vsebin, da jim je tempo dela prilagojen, da lahko z dijaki pogleda tudi vsebine, ki niso v UN, so pa za dijake zanimive in jim približajo matematiko z drugega zornega kota. Dijaki višjega nivoja so mi povedali, da jim je v redu to, da so skupine majhne, da jim je tempo dela prilagojen. Dijaki v osnovnem nivoji so povedali, da lažje kaj vprašajo, da se jim drugi ne smeji, da je učiteljica pripravljena večkrat razlagati in da jih je v skupini manj.

Šola 6: Razgovor z učitelji je tekel o zapisu metod in oblik dela, iz katerih se razbere način dela v razredu in diferenciacija. Učitelji so povedali, da veliko prednost vidijo v tem, da so skupine manjše in da se lažje posvetijo manjšemu številu dijakov. Dijaki na osnovni skupini lažje sprašujejo, če česa ne razumejo. Dijaki so povedali, da jim je všeč, da so v manjši skupini, da jim je všeč to, da delajo tudi težje naloge in da se ne zaustavljajo pri lažjih nalogah.

Šola 7, 8, 9: Pogovori z učitelji so bili v glavnem usmerjeni na načrtovanje, zapis priprav, iz katerih bo vidna diferenciacija. Učitelji so povedali, da tega ne zapisujejo v letnih pripravah, ampak da imajo to zapisano v dnevni pripravah. Dogovor je bil, da bi v letni pripravi zapisali

prevladujoče metode in oblike dela v posameznem nivoju, v dnevni pripravi pa bo točen in podroben zapis.

Zgodovina

Šola 1: Diferencirajo učne cilje pri obravnavi izbirne širše tretjega letnika, tako da je pri višjem nivoju večji poudarek na uresničevanju proceduralnih ciljev (spretnosti in veščine) in na odnosnih ciljih (odnosi, stališča, ravnanja in naravnost). Nivojski pouk omogoča bolj intenzivno delo z nadarjenimi dijaki, z bolj zainteresiranimi dijaki in bolj poglobljeno usvajanje znanja. V tednih izvajanja nivojskega pouka ločijo dijake dveh oddelkov tretjega letnika na osnovni nivo – pouk poteka v dveh oddelkih, poučujeta dva različna profesorja. Dijaki višjega nivoja prihajajo iz obeh oddelkov, združeni so v eno skupino. V času projektne tedne pouk poteka v strnjenih oblikah, zato uvedejo nov urnik s fleksibilno organizacijo pouka. Pri osnovnem nivoju so izbirno širšo temo obravnavali z ogledom videa in obiskom muzeja, pri višjem nivoju pa z obiskom muzeja, zgodovinskim terenskim delom, delom z zgodovinskimi viri in pogovorom. Dijaki so tudi pisali esej z naslovom Industrializacija in socialno vprašanje. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja so dijaki na višjem nivoju reševali dodatna vprašanja za bonus točke, za bonus točke so pisali tudi krajši esej.

Šola 2: Nivojski pouk se navezuje na fleksibilno organizacijo pouka, ki jo pri predmetu zgodovina izvajajo tako, da so zgodovini namenili v prvem in drugem letniku po 105 ur, v tretjem dvakrat po 70 ur za oba ločena nivoja, v četrtem letniku pa še 105 ur priprav na maturo za maturitetno skupino. Zgodovine kot obveznega predmeta v četrtem letniku ni, zato so snov četrtega letnika v celoti prenesli v tretji letnik, snov tretjega in drugega letnika pa razporedili med prvi in drugi letnik. Pouk osnovnega nivoja zajema temeljna znanja po učnem načrtu, višji nivo pa izbrane vsebine obveznih in izbirnih širših tem četrtega letnika poglobljeno z večjo aktivno vlogo dijakov. Nivojski pouk v tretjem letniku so načrtovali v skladu z učnim načrtom v povezavi s humanističnimi predmeti (slovenščina, zgodovina, glasba, likovna umetnost). Obravnavanje snovi poteka sočasno pri vseh naštetih predmetih (npr. obdobje baroka se izvaja istočasno pri vseh štirih predmetih). Cilj takega poučevanja je uporaba pridobljenega znanja pri vseh predmetih in trajnejše pomnjenje snovi. Še vedno pa potekajo medpredmetne ure v povezavi z drugimi predmeti. V ta namen imajo v urniku rezervirano prosto uro za vse razrede istočasno (PIO ura). Preverjanje in ocenjevanje znanja pa je na osnovnem nivoju potekalo tako, da so dijaki prejeli tri ocene iz pisnega in eno iz ustnega ocenjevanja znanja, na višjem nivoju pa dve oceni iz pisnega, eno iz ustnega ocenjevanja znanja, eno oceno pa za seminarsko nalogo, ki je lahko obsegala predstavitev filma z zgodovinsko tematiko, enega kriznega žarišča iz časov hladne vojne in predstavitev tem iz knjige Slovenska novejša zgodovina.

Geografija

Šola 1: Model nivojskosti obsega 10 ur ali okrog 14 % in se izvaja v obliki t. i. projektne tedne. Na višjem nivoju učiteljice poučujejo poglobljeno, a se pojavlja vprašanje, v čem je bistvena razlika med običajnim in »poglobljenim« poukom zlasti z vidika rezultatov. Dobro je, da se upošteva zanimanje dijakov, a ostajo odprto vprašanje ali delež ur omogoča bistvene razlike v znanju (dosežkih) dijakov.

Šola 2: Model nivojskosti omogoča pravo nivojskost, saj poteka pri vseh urah. Glede na možnost, da se dijaki delijo v dve manjši skupini, se kaže močno olajšano in tudi kakovostnejše poučevanje v osnovnem nivoju. V konkretnem primeru to zmanjšuje razlike med nivojema, ki v končni fazi niso tako vidne. Poučevanje poteka vsebinsko vzporedno za oba nivoja, zato je nujno potrebno sprotno dogovarjanje in sodelovanje učiteljic (timsko delo). Vprašanje je, v kolikšni meri bo naveden način nivojskosti možen tudi na drugih šolah, a delne ugotovitve kažejo znaten dvig rezultatov oz. dosežkov pri dijakih.

Psihologija

Šola 1: Pouk poteka v 70 urah v prvem letniku za celotno skupino. V drugem in tretjem letniku pa se dijaki lahko prostovoljno vključijo v skupino z višjim nivojem – tega dodatnega pouka je po 35 ur letno. Pouk se od pouka v rednih oddelkih razlikuje v velikosti skupine, v času, ki ga v izbirni skupini lahko namenijo poglobitvi v tematiko in v približno 50 % dodatnih tem, ki jih skupaj z dijaki izbere učitelj iz nabora izbirnih tem v učnem načrtu. Preostale teme iz rednega UN poglobijo tako, da dijaki sami iščejo po virih in da izvedejo več vaj. Didaktika pouka je enaka v poskusnem in ostalih oddelkih. Učiteljica meni, da s tem dosega višjo kakovost, uporabnost, prenos v vsakdanje življenje in krepitev interesa. Pozitiven doprinos poskusa je v tem, da dijaki, ko si enkrat vzamejo več časa za neko temo, spoznajo, zakaj in kako jih nekaj zanima.

Šola 2: Pouk poteka v dveh paralelkah v tretjem letniku za celotno skupino (70 ur). Eno paralelko poučuje učiteljica psihologije, drugo svetovalna delavka, ki je po izobrazbi psihologinja. Enkrat mesečno izvedeta diferenciacijo, tako da sta obe učiteljici hkrati v eni od paralelk, nato še v drugi. Dijaki se razdelijo na dve skupini: višji nivo poučuje ena od učiteljic, v drugi skupini pa druga učiteljica istočasno vodi pouk na osnovni ravni.

Sociologija

Šola 1: Pouk poteka v 70 urah v drugem letniku za celotno skupino. V drugem in tretjem letniku pa se dijaki lahko prostovoljno vključijo še v skupino z višjim nivojem – tega dodatnega pouka je po 35 ur letno. Premik iz tretjega v drugi letnik je dobrodošel. Poskus učiteljici omogoča, da teme obdela takrat, ko so aktualne, ne pa po vrstnem redu v učnem načrtu. Pohvali tako prenovljeni učni načrt kot uporaben učbenik za 4. letnik.

Šola 2: Pouk poteka v 70 urah v drugem letniku v dveh paralelkah. Sredi leta oblikujejo iz dveh paralelk 3 skupine, ena je za višji nivo. Diferenciacijo izvajajo v obliki projektnih dni, ista tema za oba nivoja. Pri pouku pomagata knjižničarka in pripravnica.

Fizika

Šola 1: Namen diferenciacije, kot jo izvajajo, je da lahko sposobnejšim dijakom omogočijo hitrejše usvajanje enostavnejših ciljev in se lahko nato več časa ukvarjajo s kompleksnejšimi temami in z več samostojnega eksperimentalnega dela. Pri večini ur dijaki tudi samostojno (v parih) izvajajo meritve in eksperimente, vezane na obravnavane teme. Dijaki so zelo zadovoljni, ker je pri pouku velik poudarek na samostojnem eksperimentiranju. Učitelj bi želel možnost, da dela nivojsko tudi v 1. in 2. letniku, ne le v 3.

Šola 2: Diferenciacija poteka predvsem na nivoju izbirnih vsebin iz učnega načrta in za nekatera posebna znanja. Dijaki lahko izberejo dodatno uro fizike, ob tem imajo še dve

»običajni« uri skupaj vsi. Teste pišejo vsi skupaj in enake za vse. Zaradi dodatnih ur pri posameznih predmetih dijaki nimajo »lukenj« v urniku. Pri dodatni uri obdelajo nekatera dodatna posebna znanja in nekatere izbirne vsebine. Diferenciacija pri »rednih« urah je redka, predvsem se izvaja, ko so projektni dnevi, kjer si lahko sposobnejši dijaki izberejo zahtevnejše naloge. Dijaki so zelo zadovoljni s tem načinom izvedbe fizike.

Kemija

Šola 1: Nivojskost pri kemiji izvajajo v okviru 3 projektnih dni v sklopu 10 ur, kot dodatne ure – samostojno eksperimentalno delo. Projektni pristop pomeni enkratni dogodek za dijake, bolj kot zanimivost. Veljalo bi razmisliti o možnosti vključevanja nivojskosti tudi pri rednih laboratorijskih vajah, kjer se dijaki delijo na skupine. Večjo pozornost bi veljalo nameniti tudi ciljnemu načrtovanju s ciljem, da dijaki dosežajo ista znanja po različnih (njim bližjih) poteh. Trenutno so sicer oboji obravnavali isto vsebino, vendar se tako procesni in vsebinski cilji razlikujejo.

Šola 2: Nivojskost pri kemiji izvajajo v okviru projektne tedna – strnjena oblika (maj – junij). Dijaki sami izberejo nivo. Projektni pristop je za dijake bolj kot zanimivost. Veljalo bi razmisliti o možnosti vključevanja nivojskosti tudi pri rednih laboratorijskih vajah, kjer se dijakom ponudi možnost različne zahtevnosti izvedbe poskusa od natančnega sledenja navodilom do načrtovanja, argumentiranja, kritičnega vrednotenja eksperimentalnih postopkov/rezultatov ipd.

Biologija

Šola 1: Iz samega koncepta je razvidno, da takšen način organizacije pouka prinaša številne prednosti. Pri biologiji lahko tako z dijaki, ki po posvetovanju z učiteljem izberejo višji nivo, poglobljajo in nadgrajujejo posebna znanja, ali pa nadgrajujejo znanje obveznega programa UN za biologijo. Med projektnimi dnevi, v okviru katerih se organizira nivojski pouk pri biologiji, se namreč organizirajo dejavnosti med poukom tako, da učenci višjega nivoja nadgrajujejo cilje obveznega programa z doseganjem ciljev izbirnega in maturitetnega programa. Znanje dijakov je, ne glede na izbiro nivoja, ocenjeno po enakih kriterijih za ocenjevanje. Dijaki imajo na pisnem preverjanju znanja možnost izbrati dodatna vprašanja, ki jim prinesejo dodatne točke. Dijakom se zdi takšna oblika dela koristna, ker lahko glede na svoj interes pridobivajo nova znanja.

Nemščina

Šola 1: Učiteljice glede na nivo diferencirajo vsebine, dejavnosti, učne oblike in metode dela ter učna sredstva. Čeprav gre za zunanjo diferenciacijo in številčno manjšo učno skupino, učiteljica pri načrtovanju vsebin in operativnih učnih ciljev upošteva dejstvo, da skupina višjega nivoja nikakor ni homogena, saj so med dijaki opazne razlike glede motiviranosti, jezikovnih zmožnosti, učnih stilov in metodične dojemljivosti. Učiteljica spretno prepleta učne metode in oblike ob vključevanju različnih učnih sredstev in IKT, tako da je učna klima prijetna in ustvarjalna, dijaki motivirani. Tako učiteljice kot dijaki so z obliko diferenciacije zadovoljni in želijo z izvajanjem nivojskega pouka tudi nadaljevati. Edini problem, ki so ga izpostavili oboji, je pisanje identičnih preizkusov za ocenjevanje znanja.

Šola 2: Učiteljice glede na nivo diferencirajo vsebine, dejavnosti, učne oblike in metode dela ter učna sredstva. Na višjem nivoju dodajajo avtentična besedila za bogatenje besedišča in poglobljanje učne snovi, obravnavajo več literarnih besedil in dijaki so pri delu bolj samostojni. Pouk je zasnovan tako, da vključuje več medpredmetnih povezav, več je izkustvenega učenja. Učiteljica ugotavlja, da je učni tempo bistveno hitrejši kot na osnovnem nivoju oz. v razredih, ki se ne delijo na nivojske skupine in v svoji skupini lažje spodbuja nadarjene dijake, da svoje znanje dodatno obogatijo. Na osnovnem nivoju pretežno utrjujejo temeljna znanja, veliko je dodatnih razlag. Učiteljica, ki poučuje osnovni nivo, je izrazila nezadovoljstvo glede motiviranosti dijakov, ki je na nizki ravni – številčna majhnost skupine se ji zdi le delna prednost, saj pouk ni dovolj dinamičen, predvsem pa v skupini ni učno zmogljivejših dijakov, ki bi bili zgled šibkejšim in dajali pobude. Učiteljici timsko sodelujeta, načrtujeta vsebine in cilje, ki jih diferencirata glede na nivo. Skupno načrtujeta tudi pisno preverjanje znanja za oceno, vendar preizkuse sestavlja vsaka sama za svojo skupino. Dijaki zunanjo diferenciacijo zelo pozitivno sprejemajo in so v glavnem izpostavili prednosti, ki jih ta oblika pouka zanje prinaša, problemov praktično ne vidijo.

Spremljanje izvajanja učnih načrtov za nove izbirne predmete¹⁴

Tako z intervjuji kot z vprašalnikom za učitelje smo želeli pridobiti njihovo mnenje o UN in izvajanju pouka in sicer o: ustreznosti opredelitve predmeta, splošnih ciljih predmeta, operativnih ciljih in vsebinah, standardih znanja, didaktičnih priporočilih ter organizacijsko kadrovske in materialne pogoje za izvedbo. Pri dijakih pa so nas v vprašalnikih zanimali razlogi za izbor, vpliv na motivacijo, vpliv na učenje drugih predmetov, pozitivne izkušnje, načini dela pri pouku in zaključne ocene.

Učni načrt za izbirni predmet astronomija

Po mnenju učitelja je učni načrt za izbirni predmet astronomija v gimnazijah ustrezen, pomeni obogatitev izobraževalne ponudbe šole in je izvedljiv tudi v drugih šolskih okoljih.

Po mnenju dijakov je izbirni predmet astronomija obogatil izobraževalno ponudbo šole (nova, zanimiva znanja, razvijanje veščin za terensko in raziskovalno delo, pridobivanje uporabnih znanj). Vsebine in načini dela pri predmetu so spodbujali dijaško aktivnost in pridobivanje uporabnih znanj ter razvijanje miselnih in praktičnih veščin.

Učni načrt za izbirni predmet kreativno podjetništvo

Po mnenju učiteljev je učni načrt za izbirni predmet kreativno podjetništvo v gimnazijah ustrezen, pomeni obogatitev izobraževalne ponudbe šole in je izvedljiv tudi v drugih šolskih okoljih.

Po mnenju dijakov je izbirni predmet kreativno podjetništvo spodbujal interes za podjetništvo, razvijanje inovativnih idej, samostojnega dela, dela v skupinah in pridobivanje znanj in razvijanje veščin v avtentičnih situacijah. Načini izvajanja predmete so omogočali aktivno delo dijakov s pomočjo računalnika.

---

¹⁴Navajamo le sklepne ugotovitve. Podrobnejši zapis ugotovitev intervjujev in vprašalnikov je dostopen pri vodji projekta.

Učni načrt za izbirni predmet projektno delo z osnovami raziskovalnega dela

Po mnenju učiteljev je učni načrt za izbirni predmet projektno delo z osnovami raziskovalnega dela uresničljiv v prilagojenih pogojih dela, kjer predstavlja projektni pristop temeljno strategijo dela pri večini šolskih predmetov. Cilji se uresničujejo v medpredmetnem sodelovanju, timskem povezovanju učiteljev in aktivnosti se izvajajo v veliki meri izven učilnice (učni poligoni, raziskovalni instituti, druga življenjska okolja).

Izbirni predmet projektno delo z osnovami raziskovalnega dela je obvezni izbirni predmet za dijake, ki so vključeni v PRO oddelke. Predmet spodbuja in razvija znanja in veščine za projektno in raziskovalno delo. Pri izvajanju aktivnosti dijaki razvijajo številne osebnostne lastnosti (organiziranost, smisel za sodelovanje v skupini, samoiniciativnost, samozavest, ...) in občutek za odgovorno ravnanje v družbi.

Na **koncu poskusa** navajamo sintezne ugotovitve, oblikovane na osnovi rezultatov vprašalnikov za učitelje in dijake ter mnenja izvajalcev in ravnateljev.

Izbirni predmeti Kreativno podjetništvo (Šolski center Srečka Kosovela Sežana –gimnazija), Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela (II. gimnazija Maribor) in Astronomija (Elektro računalniška srednja šola in gimnazija Ljubljana) so se v šolskem letu 2013/14 izvajali drugo šolsko leto. Vzgoja za solidarnost (Šolski center Ravne; Gimnazija Ravne na Koroškem) in Zgodovina športa (II. gimnazija Maribor) pa prvo leto.

Učni načrt za izbirni predmet kreativno podjetništvo

SKLEP: Učni načrt za izbirni predmet Kreativno podjetništvo je ustrezen kurikularni dokument. Ob upoštevanju didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev za delo se predmet lahko izvaja na srednjih šolah z gimnazijskim izobraževalnim programom.

Učni načrt za izbirni predmet astronomija

SKLEP: Učni načrt za izbirni predmet Astronomija je ustrezen kurikularni dokument. Ob upoštevanju didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev za delo se predmet lahko izvaja na srednjih šolah z gimnazijskim izobraževalnim programom.

Učni načrt za izbirni predmet projektno delo z osnovami raziskovalnega dela

SKLEP: Učni načrt za izbirni predmet Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela je ustrezen kurikularni dokument. Ob upoštevanju izvedbenih navodil, didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev za delo se predmet lahko izvaja na srednjih šolah z gimnazijskim izobraževalnim programom.

Učni načrt za izbirni predmet zgodovina športa

SKLEP 1: Učni načrt je po mnenju učitelja ustrezen. Za izvajanje je potrebno zagotoviti ustrezne pogoje in predmet umestiti v izvedbeni kurikulum šole, v okviru izbirnega dela predmetnika (nerazporejene ure). Učitelj, ki je izvajal predmet v tem šolskem letu, predlaga, da se učni načrt v prilagojeni obliki (del učnih sklopov in ciljev) izvaja tudi v okviru programov obveznih izbirnih vsebin.

SKLEP 2: Po mnenju dijakov, ki so odgovarjali na vprašalnik, je izbirni predmet Zgodovina športa vplival na pridobivanje novih znanj s področja športa in zgodovine. Predmet je poglobil in razširil splošna znanja o športu in omogočil mladim športnikom bolj celostno spoznavanje športne zgodovine in vloge športa v družbi nasploh.

Učni načrt za izbirni predmet vzgoja za solidarnost

SKLEP 1: Učni načrt izbirnega predmeta Vzgoja za solidarnost je po mnenju učitelja ustrezen in pomeni obogatitev izobraževalne ponudbe programa gimnazije. Uresničevanje učnega načrta omogoča pridobivanje strokovnih znanj s področja prosocialnega vedenja in spodbuja razvijanje osebnostnih lastnosti za odgovorno ravnanje posameznika v družbi (praktične izkušnje v realističnih življenjskih okoljih).

SKLEP 2: Po mnenju dijakinj, ki so odgovarjale na vprašalnik, je nov izbirni predmet Vzgoja za solidarnost obogatil izobraževalno ponudbo šole (nova znanja in veščine, priložnosti za povezovanje teorije in prakse, izvajanje aktivnosti v realističnih življenjskih okoljih). Izkušnje pri izvajanju predmeta so bile pozitivne; načini dela so spodbujali samostojno delo dijakov, izvajanje solidarnosti v realističnih okoljih in razvijanje osebnostnih lastnosti za odgovorno ravnanje posameznika v družbi.

Prisotnost pri pouku predmetov na nivojih in učni uspeh

V šolskem letu **2011/12** smo ugotavljali ali obstajajo razlike v prisotnosti pri pouku in učnem uspehu predmeta, ki ga dijak obiskuje na nivoju v primerjavi s prisotnostjo in učnim uspehom istega predmeta v paralelki, kjer ni nivojskega pouka. Pri tem smo naleteli na nekaj objektivnih ovir, zaradi katerih podatkov nismo mogli zbrati v želenem obsegu oziroma primerjalno:

- nekatere šole v poskusu imajo samo en oddelek,
- nekatere šole imajo dva oddelka istega letnika, a oba v poskusu,
- le redke šole so imele elektronsko vodeno prisotnost in elektronsko redovalnico.

Zaradi različnih težav v procesu zbiranja podatkov v nadaljevanju nismo obdelali podatkov o prisotnosti in učnem uspehu v kontrolnih oddelkih. Prav tako ni bilo smiselno zbirati teh podatkov za predmete, ki se na nivojih poučujejo projektno oziroma v strnjeni obliki, zato nekaj šol sploh nismo zajeli.

Podatke o učnem uspehu smo zbrali in obdelali za angleščino, matematiko, nemščino in slovenščino. Za vse predmete velja, da je delež odlično ocenjenih in prav dobrih dijakov najvišji v skupini z višjim nivojem, delež zadostnih in negativno ocenjenih pa v skupini z osnovnim nivojem.

Rezultati so pričakovani, zagotovo pa same številke ne povedo dovolj o znanju dijakov, saj učitelji v intervjujih in samoevalvacijskih poročilih navajajo, da je znanje dijakov, ki obiskujejo nivojski pouk »drugačno«, »bolj kvalitetno«, »bolj povezano«.

Pri zbiranju podatkov o izostankih dijakov so imele šole precej težav, če niso imele elektronskega vodenja prisotnosti. Pregled obstoječih pisnih evidenc je zahteval kar nekaj časa.

Podatki kažejo, da je, primerjalno med predmeti, največ izostankov pri matematiki. Primerjalno med nivoji pa je izostankov več v osnovnem nivoju pri vseh predmetih. Podatke za kontrolne skupine nam je posredovalo le nekaj šol in sicer za angleščino in matematiko, a jih zaradi prej omenjenih zadreg nismo vključili v obdelavo.

V šolskem letu **2012/13** smo podatke o učnem uspehu zbrali in obdelali za angleščino (10 šol), matematiko (11 šol), nemščino (2 šoli), slovenščino (3 šole), fiziko (3 šole), kemijo (4 šole), biologijo (3 šole), zgodovino (2 šoli) in geografijo (2 šoli).

Tako kot v šolskem letu 2011/12 imajo najvišjo povprečno oceno dijaki v višjem nivoju. Tam je največ odlično ocenjenih in prav dobrih dijakov. Največ zadostnih in negativno ocenjenih dijakov je v skupini z osnovnim nivojem.

Glede zbiranja podatkov o izostanki v šolskem letu 2012/13 šole niso poročale o težavah. Po koncu pouka so nam šole sporočile podatke o izostankih pri posameznih predmetih, pri katerih je pouk potekal diferencirano. Podatke lahko primerjamo s številom izostankov pri istih predmetih v kontrolnih oddelkih. Nekaj šol kontrolne skupine ni imelo, ker so poskus izvajali z edinim(a) oddelkom(a).

Ugotavljamo, da je največ izostankov pri pouku predmetov na osnovnem nivoju, najmanj pa pri pouku predmetov na višjem nivoju. Izjema je angleščina, kjer je izostankov v kontrolni skupini manj kot pri višjem nivoju, a razlike niso statistično pomembne.

Izbor predmetov za pripravo na maturo

Ob zaključku tretjega letnika v šolskem letu **2012/13** so dijaki izbrali predmete za pripravo na maturo. Nas je zanimal izbor četrtega in petega predmeta. Zanimalo nas je, kakšen delež dijakov je izbral predmet, ki so ga poslušali na dveh ravneh. Število šol je relativno majhno, na dveh ravneh so v treh letih izvedbe poskusa izvajali: biologijo in fiziko na 5 šolah, kemijo na 6 šolah, geografijo, zgodovino, psihologijo, sociologijo pa na 3 šolah.

Med dijaki iz poskusnih in kontrolnih oddelkov najdemo večinoma enake deleže izbora nekega predmeta (oz. so med deleži razlike, ki niso statistično pomembne). Pri treh izbirnih predmetih smo odkrili statistično pomembne razlike:

- delež dijakov, ki so izbrali **kemijo**, je v poskusnih oddelkih (N = 249) s 30 % **manjši** od deleža v kontrolnih oddelkih, kjer je kemijo izbralo okoli 40 % dijakov.
(t = - 2,726)
- delež dijakov, ki so izbrali **psihologijo**, je v poskusnih oddelkih (N = 85) s 33 % **manjši** od deleža v kontrolnih oddelkih, kjer je psihologijo izbralo okoli 49 % dijakov.
(t = - 2,242)
- delež dijakov, ki so izbrali **zgodovino**, je v poskusnem oddelku (N = 85) z 9 % **manjši** od deleža v kontrolnih oddelkih, kjer je zgodovino izbralo okoli 21 % dijakov.

(t = - 2,373)

Naša predpostavka je bila, da imajo dijaki, ki izberejo nek predmet na višjem nivoju, visok interes zanj. In nadalje, da visok interes vpliva na izbor predmeta za pripravo na maturo. Očitno visok interes ni edini, ki vpliva na izbor predmeta. Dijaki so namreč pri tem izboru zelo pragmatični. Po mnenju vodij timov nanj vplivajo npr.: urnik pouka izbirnih predmetov; verjetna menjava učitelja; ugotovitvi, da je predmet zelo zahteven in da je sam pouk na nivojih velikokrat dinamičen, poteka v avtentičnem okolju; nekateri predmeti so bolj privlačni za želeni vpis; nekateri predmeti so bolj ustrezni za bodoči študij; na šoli preveč dijakov izbere nek (popularen) predmet, ker računa, da bodo z manj truda dosegli ugoden izid; izrazito pogost izbor, npr. geografije, se znotraj šole pozna pri manjšem izboru psihologije, biologije in zgodovine; učitelji so za višji nivo vzpostavili višja merila, kar je pri dijakih, ki jih niso v celoti dosegli, prineslo nižjo oceno, zato so dijaki tako posledično izbrali predmet, za katerega menijo, da bodo pri njem lažje prišli do boljše ocene in več točk; pouk tega predmeta kot priprava na maturo pa ni tako atraktiven. Torej interes ni več v ospredju. Pri izboru psihologije je mogoče vplivala tudi končna ocena, saj je ta v kontrolnih oddelkih višja kot v poskusnih.

Uspeh dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v času poskusa izvajali kot nivojski pouk¹⁵

V preglednicah so, po posameznih šolah, prikazani dosežki dijakov na maturi (spomladanski rok 2014) za predmete, pri katerih je potekala nivojskost.

Za vsako šolo so prikazane naslednje preglednice:

- načini izvedbe nivojskega pouka za posamezne predmete, za vsako šolsko leto, za prvo poskusno generacijo;
- podatki o številu dijakov glede na število doseženih točk na maturi (za dijake v poskusu in ostale dijake 4. letnika);
- uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v času poskusa izvajali nivojsko in na maturi izpit poteka na dveh nivojih (matematika in tuji jeziki) in
- uspešnost dijakov na maturi za ostale predmete, ki so se v času poskusa izvajali na nivojih.

Interpretacija rezultatov je temeljila na:

- primerjavi dosežkov na maturi znotraj šole med dijaki v poskusu in tistimi, ki niso bili vključeni v poskus,
- primerjavi dosežkov šole na maturi z dosežki na državni ravni (podatki RIC-a).

---

¹⁵ Šole so nam rezultate mature posredovale v različnih oblikah podatkov – nekatere so nam posredovale število doseženih točk, druge povprečno število % točk. Slednje smo pri interpretaciji smiselno upoštevali.

Šola 1

Preglednica 7: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 1

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
///	matematika (zunanja diferenciacija)	matematika (zunanja diferenciacija)	///

Šola 1 je nivojski pouk, v obliki zunanje diferenciacije, izvajala pri predmetu matematika 2. in 3. leto poskusa.

Preglednica 8: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 1

Število dijakov ...	Dosežene točke na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	7	5	4	3	1	0	20
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	/	/	/	/	/	/	/

Žal primerjave po številu doseženih točk na maturi med dijaki, ki so bili del poskusa in ostalimi, ki v poskus niso bili vključeni, ne moremo izpeljati, saj nam je šola posredovala le podatke za uspeh dijakov na maturi poskusnega oddelka.

Preglednica 9: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 1 v času poskusa izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	34 % (1 dijakinja)					
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		77 % (min = 63 %, max = 90 %) (3 dijakinje)				
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	62,5 % (min = 30 %, max = 95 %) (16 dijakov in dijakinj)					
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/				
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	/	/				

Preglednica 9 nam prikazuje povprečno število % točk na maturi dijakov, ki so na Šoli 1 bili vključeni v poskus. Vidimo, da je največ dijakov in dijakinj (16), kljub temu, da so v poskusu izbrali višji nivo, maturo opravljalo na osnovni ravni in doseglo 62,5 % točk, kar je nekoliko pod državno ravnjo¹⁶ (64,31%). Dijakinje, ki so v poskusu izbrale višji nivo ter tudi maturo iz predmeta matematika opravljale na višji ravni zahtevnosti, so dosegle 77 % točk, kar je prav tako nekoliko pod državno ravnjo (79,13 %).

Žal pa nimamo podatkov o uspehu dijakov na maturi, ki niso bili del poskusa, tako da primerjave znotraj šole ne moremo izpeljati in tako ne moremo ugotavljati vpliva poskusa na uspešnost dijakov na maturi.

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 2

Preglednica 10: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 2

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
nemščina (fleksibilna diferenciacija)	nemščina (zunanja diferenciacija) matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika (zunanja diferenciacija) nemščina, angleščina, kemija (fleksibilna diferenciacija)	nemščina, angleščina, matematika (fleksibilna diferenciacija)

Na Šoli 2 so prvo leto poskusa nivojsko izvajali le nemščino, in sicer v obliki fleksibilne diferenciacije. Naslednje leto so pouk na nivojih, zraven nemščine, izvajali še pri matematiki in angleščini. Pri nemščini tokrat z zunanjo diferenciacijo, pri ostalih dveh predmetih pa s fleksibilno diferenciacijo. Tretje leto poskusa so izvedbo pouka na nivojih preizkusili še pri kemiji, ki pa so jo zadnje leto opustili in tako takrat nivojski pouk izvajali pri nemščini, angleščini in matematiki.

Preglednica 11: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 2

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	9	11	14	11	5	7	57
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	23	33	27	22	14	7	126
Skupaj	32	44	41	33	19	14	183

Preglednica 11 nam prikazuje doseženo število točk na maturi dijakov iz oddelkov v poskusu in iz ostalih oddelkov. Razberemo lahko, da so v povprečju dijaki, ki so bili udeleženi v

¹⁶ Podatki Državnega izpitnega centra, dostopni na: http://www.ric.si/splosna_matura/statistichni_podatki.

poskusu, na maturi dosegli nekoliko boljši uspeh od ostalih dijakov¹⁷. Sicer je v obeh skupinah največ dijakov doseglo od 19-22 točk in v obeh skupinah je število zlatih maturantov sicer bilo enako (7), vendar je glede na skupno število, odstotek zlatih maturantov (12,3 %) v poskusnih oddelkih višji od % zlatih maturantov ostalih oddelkov (5,5 %). Prav tako je v oddelkih v poskusu bil odstotek dijakov z višjim številom točk višji nasproti odstotku dijakov, ki niso bili del poskusa.

Preglednica 12: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 2 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	3,26		/			
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		6,72		6,46		
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	/		4,5			
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		5,67		2		
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,19	5,26	3,28	6,15		

Dijaki, ki so pri matematiki v poskusu izbrali osnovni nivo ter na tem nivoju tudi opravljali maturo so v povprečju dosegli nekoliko več točk, kot dijaki osnovnega nivoja, ki niso bili del poskusa, prav tako so višje število točk dosegali tudi na višjem nivoju.

Dijaki, ki so pri matematiki v poskusu izbrali osnovni nivo ter na tem nivoju tudi opravljali maturo so v povprečju dosegli 3,26 točk, kar je primerljivo z državno ravno (3,00 točke). Tisti, ki so že v poskusu matematiko obiskovali na višjem nivoju ter na tem nivoju tudi opravljali maturo so v povprečju dosegli 6,72 točk, kar je nekoliko nad državno ravno (5,60). Tudi dijaki, ki so v poskusu matematiko obiskovali na osnovni ravni, maturo pa opravljali na višji ravni, so bili primerljivi z dosežki na državni ravni.

¹⁷ Pri primerjavih na vseh šolah smo primerjali deleže dijakov, ki so dosegli na mature 23 in več točk.

Pri angleščini so bili dijaki, ki so bili del poskusa, tako na osnovni kot tudi na višji ravni, nekoliko uspešnejši od svojih vrstnikov, ki niso bili udeleženi v poskusu.

V primerjavi z državno ravnjo (3,24) so dijaki, ki so pri angleščini v poskusu obiskovali višjo raven, maturo pa so opravljali na osnovni ravni, dosegli višje povprečno število točk (4,5). Višje število točk (6,46) so pri angleščini, v primerjavi s podatki RIC-a (6,35), dosegli tudi dijaki, ki so v poskusu obiskovali višji nivo ter tudi za maturo izbrali višji nivo. Zdrsnilo je, pričakovano, le tistim, ki so v poskusu izbrali osnovni nivo, na maturi pa so se v angleščini poizkusili na višjem nivoju, saj so povprečno dosegli le 2 točki.

Preglednica 13: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 2 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi		
	nemščina	kemija	fizika
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo	5	/	/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo	6	4,13	4,27
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	5,8	3,56	3,73

Nemščina na Šoli 2 nastopa samo kot 2. tuji jezik. Število dijakov, ki jo je izbralo za maturo, je, v primerjavi z ostalimi, majhno, zato so povprečne točke še višje. Težko pa rečemo, kako je v primerjavi z državnim povprečjem (osnovna raven: 3,93; višja raven: 7,17), saj ne vemo, na katerem nivoju so dijaki Šole 2 nemščino opravljali na maturi.

Fiziko in kemijo so na šoli nivojsko izvajali v 3. letniku. Nihče iz skupin osnovnega nivoja ni izbral teh dveh predmetov za maturo. Dijaki, ki pa so ju v poskusu obiskovali na višjem nivoju in so ju izbrali na maturi, so dosegali višje povprečno število točk od svojih vrstnikov, ki v 3. letniku teh dveh predmetov niso obiskovali na višjem nivoju. Tudi v primerjavi z državnim povprečjem (kemija: 3,64; fizika: 3,57), so dijaki v poskusu tako pri kemiji (4,13), kot pri fiziki (4,27) dosegali višje število točk, kar kaže na dodano vrednost nivojskega pouka.

Šola 3

Preglednica 14: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 3

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
///	matematika (zunanja diferenciacija)	matematika (zunanja diferenciacija)	///

Šola 3 je nivojski pouk, v obliki zunanje diferenciacije, izvajala pri predmetu matematika 2. in 3. leto poskusa.

Preglednica 15: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 3

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	12	9	5	2	0	0	28
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	51	37	41	21	7	1	158
Skupaj	63	46	46	23	7	1	186

Na Šoli 3 o dodani vrednosti nivojskega pouka ne moremo govoriti, saj so dijaki poskusnega oddelka na maturi v bistvu dosegali slabši uspeh od dijakov iz ostalih oddelkov, ki niso bili udeleženi v poskusu.

Preglednica 16: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 3 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	2,91					
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		3,8				
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,08					
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/				
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	2,70	3,39				

Preglednica 16 nam prikazuje povprečno število doseženih točk na maturi dijakov, ki so na Šoli 3 bili vključeni v poskus. V primerjavi z oddelki, ki niso bili del poskusa, so dijaki poskusnih oddelkov pri matematiki, tako tisti, ki so že v poskusu izbrali osnovni nivo, kot tisti, ki so v poskusu sicer bili na višjem nivoju, na maturi pa matematiko opravljali na

osnovni ravni zahtevnosti, bili uspešnejši. Uspehi vseh dijakov Šole 3 so bili primerljivi z državno ravnjo (3,00).

Dijaki, ki so že v poskusu obiskovali višji nivo in tudi maturo opravljali na višji ravni, so bili malenkost uspešnejši od vrstnikov, ki niso bili udeleženi v poskusu. Oboji pa so, v primerjavi z državno ravnjo (5,60), maturo iz matematike na višji ravni opravili podpovprečno.

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 4

Preglednica 17: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 4

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
nemščina 2 (zunanja diferenciacija)	matematika, nemščina 2 (zunanja diferenciacija)	kemija, biologija, fizika (fleksibilna diferenciacija)	nemščina 2 (zunanja diferenciacija)

Na Šoli 4 so prvo leto poskusa nivojsko izvajali 2. tuji jezik – nemščino. Naslednje šolsko leto so še pouk na nivojih izvajali tudi pri matematiki. V 3. letu poskusa so nivojski pouk, tokrat v obliki fleksibilne diferenciacije, izvajali pri naravoslovju (kemiji, biologiji, fiziki). Zadnje leto poskusa pa, enako kot prvo leto, pri nemščini 2.

Preglednica 18: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 4

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	5	13	25	9	4	3	59
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	8	6	9	14	2	5	44
Skupaj	13	19	34	23	6	8	103

Delež dijakov z višjim številom doseženih točk, ki so bili udeleženi v poskusu, je nižji od deleža dijakov ostalih 4. letnikov, ki niso bili del poskusa.

Preglednica 19: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 4 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	3,8				4,0	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		4,3				4,6
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	/					
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/				
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,5					4,3

Znotraj šole med dijaki v poskusu in ostalimi dijaki, ki so maturo iz matematike opravljali na osnovni ravni, ni bilo bistvenih razlik v povprečnem številu doseženih točk. Za višjo raven pa dosežkov na maturi ne moremo primerjati, saj nimamo podatkov o uspehu dijakov, ki niso bili del poskusa.

Pri nemščini 2 so dijaki poskusnih oddelkov maturo na višjem nivoju opravili nekoliko bolje (4,6), kot njihovi vrstniki, ki niso bili del poskusa (4,3).

V primerjavi z državno ravnjo (3,00) so matematiko na osnovni ravni, tako dijaki v poskusu (3,8), kot njihovi vrstniki, ki niso bili del poskusa (3,5) na Šoli 4 opravili z nekoliko višjim povprečnim številom točk.

Nemščino 2 pa so dijaki v poskusu na osnovnem nivoju opravili primerljivo z državnim nivojem (3,93), na višjem nivoju pa oboji slabše od državnega povprečja (7,17).

Preglednica 20: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 4 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi		
	kemija	biologija	fizika
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo	3,8	3,6	3,8
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo	3,9	3,8	4,1
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,6	3,5	3,7

Šola 4 je v 3. letu poskusa, torej v 3. letniku, v obliki fleksibilne diferenciacije, nivojsko izvajala naravoslovne predmete. Vidimo, da so znotraj šole, dijaki, ki so bili udeleženi v poskusu, na maturi pri vseh treh predmetih dosegali boljši uspeh od dijakov, ki niso bili del poskusa.

V primerjavi z državno ravno (kemija: 3,64; biologija: 3,67; fizika: 3,57) pa so zlasti dijaki, ki so v poskusu izbrali višji nivo, na maturi dosegli višje povprečno število doseženih točk.

Šola 5

Preglednica 21: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 5

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
matematika, angleščina 1 in 2, nemščina 1 in 2 (fleksibilna diferenciacija)	matematika (fleksibilna diferenciacija) angleščina 1, nemščina 1 (zunanja diferenciacija)	angleščina 1, nemščina 1 (zunanja diferenciacija)	angleščina 1, nemščina 1 (zunanja diferenciacija)

Na Šoli 5 so prvi dve leti poskusa nivojsko izvajali matematiko in angleščino ter nemščino kot prvi in kot drugi tuji jezik. Zadnji dve leti poskusa pa še le angleščino in nemščino kot prvi tuji jezik.

Preglednica 22: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 5

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						Skupaj
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	
... iz oddelkov v poskusu	9	5	4	2	/	/	20
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	so druge izobraževalne smeri						

Primerjave znotraj šole po številu doseženih točk na maturi ne moremo izpeljati, saj so dijaki iz ostalih oddelkov druge izobraževalne smeri.

Preglednica 23: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 5 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	66,31		60,20		70,57	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		/		78,00		/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	/		/		/	
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/		/		/
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	so druge izobraževalne smeri					

Ker so dijaki oddelkov, ki niso bili v poskusu druge izobraževalne smeri, primerjava znotraj šole ni mogoča.

V primerjavi z državno ravnjo (64,31 %), pa lahko rečemo, da so dijaki, ki so na Šoli 5 v poskusu pri matematiki bili udeleženi na osnovni ravni in so kasneje ta predmet tudi na maturi opravljali na osnovni ravni dosegli višje povprečno število % točk (66,31 %).

Pri angleščini so dijaki, ki so maturo opravljali na osnovni ravni in tudi predhodno v poskusu ta predmet obiskovali na osnovni ravni, v primerjavi z državno ravnjo (70,02 %) dosegli slabše povprečno število % točk (60,20 %), prav tako so tudi dijaki višje ravni (78,00 %) bili nekoliko pod državnim nivojem (84,34 %).

Enako velja za dijake, ki so v poskusu predmet nemščina obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni tudi opravljali maturo. Dosegli so namreč 70,57 % točk. Podatki RIC-a: 78,85 %.

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 6

Preglednica 24: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 6

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
kemija, fizika, biologija (projektna izvedba)	kemija, fizika, biologija (projektna izvedba)	kemija, fizika, biologija (projektna izvedba)	kemija, fizika, biologija (projektna izvedba)

Na Šoli 6 so, v obliki projektne izvedbe, v času poskusa nivojsko izvajali fiziko, kemijo in biologijo.

Preglednica 25: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 6

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	10	6	5	6	3	2	32
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	Skupaj	
	37	63	45	20	5	170	

Znotraj šole so dijaki iz oddelkov v poskusu in iz ostalih oddelkov 4. letnika dosegali primerljivo število doseženih točk na maturi.

Preglednica 26: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 6 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi		
	kemija	biologija	fizika
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo	3,9 (7 dijakov)	/	4 (1 dijak)
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo	4,8 (5 dijakov)	4 (1 dijakinja)	5 (4 dijaki)
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,82	3,63	4,35

Vidimo, da so znotraj šole, dijaki, ki so bili udeleženi v poskusu na maturi pri vseh treh predmetih dosegali malenkost boljši uspeh od dijakov, ki niso bili del poskusa.

V primerjavi z državno ravno (kemija: 3,64; biologija: 3,67; fizika: 3,57) pa so zlasti dijaki, ki so v poskusu izbrali višji nivo, na maturi dosegli višje povprečno število doseženih točk.

Šola 7

Preglednica 27: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 7

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
slovenščina, matematika, angleščina, nemščina (fleksibilna diferenciacija) zgodovina, geografija, biologija, fizika, kemija (fleksibilna diferenciacija in projektna izvedba)	slovenščina, matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija) zgodovina, geografija, biologija, fizika, kemija, sociologija (fleksibilna diferenciacija in projektna izvedba)	slovenščina, matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija) zgodovina, geografija, biologija, fizika, psihologija (fleksibilna diferenciacija in projektna izvedba)	slovenščina, (fleksibilna diferenciacija) zgodovina, geografija, kemija, biologija, fizika, sociologija, psihologija (fleksibilna diferenciacija in projektna izvedba)

Na Šoli 7 so se izvedbe nivojskega pouka lotili pri skoraj vseh obveznih predmetih gimnazijskega programa.

Preglednica 28: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 7

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	17	7	11	11	1	2	49
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	19	23	14	12	4	3	75
Skupaj	36	30	25	23	5	5	124

Na Šoli 7 so dijaki, ki so bili udeleženi v poskusu, v povprečju, po številu doseženih točk na maturi bili nekoliko uspešnejši od dijakov, ki niso bili udeleženi v poskusu.

Preglednica 29: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 7 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	2,83		3,3		3,86	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na		6,83		6,6		/

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
maturi						
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	/		3,7		/	
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		5		4,5		8
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	2,91	5,48	3,34	6,64	4,63	7,75

Znotraj šole so tako udeleženi dijaki poskusa kot njihovi vrstniki, ki so maturo iz matematike opravljali na osnovni ravni dosegli primerljive rezultate. Medtem, ko pa so udeleženi dijaki poskusa, ki so matematiko obiskovali na višjem nivoju in tudi maturo iz matematike opravljali na višji ravni dosegli nekoliko boljši uspeh od svojih vrstnikov. V primerjavi z državno ravno (3,00) so rezultati na osnovni ravni bili primerljivi. Presegali so ga dijaki, ki so v poskusu obiskovali višji nivo, maturo pa opravljali na državni ravni. Na višji ravni mature, pa so tisti dijaki, ki so v poskusu obiskovali višji nivo presegli državno povprečje (5,60), tisti, ki so prej obiskovali osnovni nivo pa ga, pričakovano, niso.

Pri angleščini so dijaki znotraj šole dosegali primerljiv uspeh. Nekoliko boljši so bili dijaki, ki so v času poskusa obiskovali višji nivo, maturo pa opravljali na osnovni ravni in obratno, slabši tisti, ki so v času poskusa obiskovali osnovni nivo, na maturi pa so se angleščino odločili opravljati na višji ravni. V primerjavi z državno ravno (3,24) so dijaki, ne glede na udeležbo v poskusu, na osnovni ravni dosegali primerljive uspehe, medtem, ko so pa na višjem nivoju oboji dijaki državno povprečje (6,35) presegli (6,6 oz. 6,64).

Nemščino so dijaki, ki so v poskusu le-to obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni opravljali maturo, opravili slabše od svojih vrstnikov, ki niso bili del poskusa. Tisti, ki pa so jo nato opravljali na višjem nivoju, pa so svoje vrstnike presegli. Glede na podatke RIC-a (OR: 3,93; VR: 7,17) pa so vse skupine dijakov bile boljše od državnega povprečja.

Preglednica 30: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 7 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	slovenščina	kemija	biologija	fizika	psihologija	sociologija
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo	3,61	3	3	3,75	3,43	/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo	3,72	4,4	3,66	4,5	3,5	4,5
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,95	3,42	3,4	3,75	3,71	4

Znotraj šole so dijaki pri slovenščini dosegli primerljivo število točk oziroma so dijaki, ki niso bili udeleženi v poskusu dosegli še najvišje povprečno število točk in se tako najbolj približali državnemu povprečju (4,06).

Pri kemiji so dijaki, ki so v poskusu izbrali višji nivo, dosegli najvišje število točk na maturi in tudi presegli državno povprečje (3,64). Enako velja za predmet fizika (državno povprečje: 3,57 točk) in za predmet biologija, s tem da so tukaj z državnim povprečjem bolj izenačeni (3,67).

Pri psihologiji o pozitivnem vplivu nivojskega pouka na rezultate na maturi ne moremo govoriti, saj so dijaki, ki niso bili del poskusa dosegli boljše rezultate od svojih »poskusnih« vrstnikov in so edini presegli državno povprečje (3,58).

Pri sociologiji so dosežki dijakov, ki so bili del poskusa in tistimi, ki niso, podobni in oboji presegajo državno povprečje (3,13).

Šola 8

Preglednica 31: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 8

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
matematika, angleščina, slovenščina (izravnalni nivo)	angleščina (s podjetništvom) (fleksibilna diferenciacija)	angleščina (s podjetništvom), slovenščina, matematika (fleksibilna diferenciacija)	angleščina (s podjetništvom), slovenščina (fleksibilna diferenciacija)

Na Šoli 8 so prvo leto poskusa nivojsko izvajali matematiko, angleščino in slovenščino. Naslednje leto le angleščino (s podjetništvom), kateri so tretje leto poskusa spet pridružili slovenščino in matematiko, slednje pa so zadnje leto spet opustili.

Preglednica 32: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 8

Število dijakov...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	6	4	/	/	/	/	10
... iz ostalih oddelkov 4. letnika							

Ker nam šola ni posredovala podatkov za dijake, ki niso bili del poskusa, primerjave znotraj šole ne moremo izvesti. Prav tako pa vidimo, da so dijaki v poskusu dosegli precej nizko število točk na maturi.

Preglednica 33: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 8

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	40,20		68,00			
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi						
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>						
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>						
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu						

Dijaki, ki so v poskusu matematiko obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni tudi opravljali maturo so povprečno dosegli 40,20 % točk, kar je veliko pod državnim povprečjem (64,31 %). Podobno so pri angleščini dosegli 68,00 %, kar je prav tako nekoliko pod državnim povprečjem (70,02 %).

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 9

Preglednica 34: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 9

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	///

Na Šoli 9 so tri leta poskusa, v obliki fleksibilne diferenciacije, nivojsko izvajali matematiko in angleščino. Zadnje leto poskusa pa se nivojskosti več niso lotevali.

Preglednica 35: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 9

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	10	12	25	10	2	5	64
... iz ostalih oddelkov 4. letnika							

Ker nam šola ni posredovala podatkov za dijake, ki niso bili del poskusa, primerjave znotraj šole ne moremo izvesti.

Preglednica 36: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 9

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ¹⁸ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	3,33		3,16			
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		6,53		6,71		
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,57		3,35			
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		6,00		/		
... oddelkov 4. letnika, ki niso bili v poskusu	/	/	/	/		

Dijaki, ki so v poskusu pouk matematike obiskovali bodisi na osnovni bodisi na višji ravni, maturo pa opravljali na osnovnem nivoju, so v povprečju dosegli 3,33 oz. 3,57 točk, kar je

¹⁸ Kot prvi tuji jezik.

nekoliko nad državnim povprečjem (3,00). Dijaki, ki so na maturi opravljali matematiko na višjem nivoju, v poskusu pa so obiskovali bodisi osnovni bodisi višji nivo, so v povprečju (6,53 oz. 6,00) dosegli višje število točk od državnega povprečja (5,6).

Dijaki, ki so maturo iz angleščine opravljali na osnovni ravni, v poskusu pa so pouk angleščine obiskovali ali na osnovnem (3,16) ali na višjem nivoju (3,35), so v povprečju dosegli podobno število točk, kot je bil državni nivo (3,24). Dijaki, ki pa so v poskusu pouk angleščine poslušali na višjem nivoju in tudi maturo opravljali na višjem nivoju (6,71), so malenkost preseгли državno povprečje (6,35).

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 10

Preglednica 37: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 10

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	///

Iz preglednice 37 razberemo, da so na Šoli 10 nivojski pouk prve tri leta poskusa izvajali pri matematiki in angleščini.

Preglednica 38: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 10

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	10	10	8	2	4	1	35
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	23	12	7	6	2	0	50
Skupaj	33	22	15	8	6	1	85

Iz zgornje preglednice razberemo, da so dijaki oddelkov v poskusu v povprečju dosegali nižje število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika.

Preglednica 39: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se na Šoli 10 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ¹⁹ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	3,33		2,58			
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		6,28		5,66		
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,50		2,52			
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/		/		
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,16	6,00	3,09	5,87		

Dijaki, ki so v poskusu pouk matematike obiskovali bodisi na osnovni bodisi na višji ravni, maturo pa opravljali na osnovnem nivoju, so v povprečju dosegli 3,33 oz. 3,50 točk, kar je primerljivo z oddelki, ki niso bili del poskusa (3,16) ter nekoliko bolje od državnega povprečja (3,00). Dijaki, ki so na maturi opravljali matematiko na višjem nivoju in jo tudi v poskusu obiskovali na višjem nivoju, so v povprečju (6,28) dosegli primerljive rezultate s svojimi vrstniki, ki niso bili del poskusa (6,00), oboji pa so presegli državno povprečje (5,6).

Dijaki, ki so maturo iz angleščine opravljali na osnovni ravni, v poskusu pa so pouk angleščine obiskovali ali na osnovnem (2,58) ali na višjem nivoju (2,52), so v povprečju dosegli manj točk, kot njihovi vrstniki, ki niso bili del poskusa (3,09) in manj točk, kot je državni nivo (3,24). Dijaki, ki pa so v poskusu pouk angleščine poslušali na višjem nivoju in tudi maturo opravljali na višjem nivoju (5,66), so v povprečju dosegli malenkost nižje število točk od njihovih vrstnikov, ki niso bili del poskusa (5,87). Oboji pa so zaostali za državnim povprečjem (6,35). Rezultati kažejo, da na tej šoli nivojskost pouka, zlasti pri angleščini, ni bistveno vplivala na rezultate na maturi.

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

¹⁹ Kot prvi tuji jezik.

Šola 11

Preglednica 40: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 11

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
angleščina, nemščina (zunanja diferenciacija)	slovenščina, matematika, angleščina, nemščina (zunanja diferenciacija)	slovenščina, matematika, angleščina, nemščina (zunanja diferenciacija)	slovenščina, matematika, angleščina (zunanja diferenciacija)

Na Šoli 11 so prvo leto poskusa nivojsko izvajali angleščino in nemščino, naslednje leto so še priključili slovenščino in matematiko. Zadnje leto poskusa pa so nivojski pouk pri nemščini opustili.

Preglednica 41: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 11

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	1	1	9	10	2	3	26
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	17	35	75	33	22	12	194
Skupaj	18	36	84	43	24	15	220

Iz zgornje preglednice razberemo, da so dijaki oddelkov v poskusu v povprečju dosegali višje število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika.

Preglednica 42: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu na Šoli 11 izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²⁰ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ¹⁹ – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	75,44		78,64		88,50	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		86,50		89,70		88,00 ²¹
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	/		/		/	
... ki so v poskusu		/		/		

²⁰ Kot prvi tuji jezik.

²¹ Samo en kandidat.

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²⁰ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ¹⁹ – osnovna raven	NEM – višja raven
izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>						/
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	75,83	83,99	76,01	86,46	83,79	93,11

Znotraj šole, dijaki, ki so v poskusu matematiko obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni tudi opravljali maturo, v povprečnem številu % točk niso presegli svojih vrstnikov iz ostalih oddelkov, so pa jih malenkost presegli tisti, ki so matematiko v času poskusa obiskovali na višji ravni in tudi maturo opravljali na višjem nivoju. Vse skupine dijakov pa so presegle državni nivo (OR: 64,31%; VR: 79,13 %).

Medtem ko pa so dijaki, ki so angleščino v poskusu obiskovali bodisi na osnovnem bodisi na višjem nivoju v povprečnem številu % točk presegli svoje vrstnike, ki niso bili del poskusa. Vse skupine dijakov pa so prav tako presegle državno povprečje (OR: 70,02 %; VR: 84,34 %).

Dijaki, ki so v poskusu nemščino obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni tudi opravljali maturo, so v povprečnem številu % točk presegli svoje vrstnike, ki niso bili del poskusa. Oboji pa so presegli državno povprečje (78,85 %). Iz skupine, ki je nemščino v času poskusa poslušala na višji ravni je višjo raven na maturi izbral le en dijak in dosegel nekoliko slabši rezultat od svojih vrstnikov, ki niso bili del poskusa ter tudi v primerjavi z državnim povprečjem (89,56 %) nižje povprečno število % točk.

Šola 12

Preglednica 43: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 12

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
slovenščina, matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija) (za iste predmete tudi izravnalni nivo)	psihologija, sociologija – 70 ur za zainteresirane dijake, višji nivo	kemija, biologija, zgodovina, geografija (zunanja diferenciacija)	fizika (zunanja diferenciacija)

Na Šoli 12 so prvo leto poskusa nivojsko izvajali slovenščino, matematiko in angleščino. Drugo leto poskusa so za zainteresirane dijake na višjem nivoju izvajali psihologijo in sociologijo. Tretje leto so v obliki zunanje diferenciacije nivojsko izvajali kemijo, biologijo, zgodovino in geografijo. Zadnje leto poskusa pa še fiziko.

Preglednica 44: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 12

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	10	10	7	5	1	0	33
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	13	5	17	15	4	3	57
Skupaj	23	15	24	20	5	3	90

Iz zgornje preglednice razberemo, da so dijaki oddelkov v poskusu v povprečju dosegali slabše število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika.

Preglednica 45: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 12

Šola nam podatkov o uspešnosti dijakov na maturi iz predmetov MAT, ANG in NEM, ki s so se v poskusu izvajali nivojsko, žal ni posredovala.

Preglednica 46: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 12 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi						
	SOC	KEM	BIO	FIZ	PSIH	ZGO	GEO
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo	/	3,4	/	2,9	/	/	/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo	2,8	3,7	3,7	/	3,7	3,6	3,4
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	3,6	4	4	2,9	3,5	3,7	3,7

V bistvu so dijaki, udeleženi v poskusu, razen pri PSIH, pri predmetih, ki so se izvajali nivojsko dosegali slabše povprečno število točk od njihovih vrstnikov, ki niso bili del poskusa.

Tako so seveda tudi v primerjavi z državnim povprečjem boljše rezultate dosegali dijaki, ki niso bili del poskusa.

Šola 13

Preglednica 47: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 13

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
///	angleščina, matematika (fleksibilna diferenciacija)	angleščina, matematika (fleksibilna diferenciacija)	///

Na Šoli 13 so, v obliki fleksibilne diferenciacije, nivojsko izvajali angleščino in matematiko, in sicer drugo leto poskusa.

Preglednica 48: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 13

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točkna maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	5	4	11	6	4	0	30
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	37	44	30	19	12	4	146
Skupaj	42	48	41	25	16	4	176

Iz Preglednice 48 razberemo, da so dijaki oddelkov v poskusu v povprečju dosegali nekoliko višje število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika.

Preglednica 49: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu na Šoli 13 izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²² – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ²² – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	2,91		2,9		/	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		5,0		7,33		/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,6		3,7		/	
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/		7,0		/
... oddelkov 4.	3,27	6,22	3,2	6,96	/	/

²² Kot prvi tuji jezik.

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²² – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ²² – osnovna raven	NEM – višja raven
letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu						

Dijaki, ki so v poskusu pouk matematike obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni opravljali maturo so dosegli nižje povprečno število točk (2,91) kot njihovi vrstniki, ki niso bili udeleženi v poskusu (3,27), medtem ko pa so dijaki, ki so maturo iz matematike prav tako opravljali na osnovnem nivoju, v poskusu pa obiskovali višji nivo (3,6), po uspehu presegli svoje vrstnike, ki v poskusu niso sodelovali. Slednji so tudi presegli državno raven (3,0), medtem ko so ostali dosegali podoben uspeh. Kljub temu, da so dijaki že v poskusu pouk matematike obiskovali na višjem nivoju, so pri rezultatih na maturi iz matematike na višji ravni zahtevnosti (5,0), zaostali za svojimi vrstniki iz oddelkov, ki niso bili del poskusa (6,22). Prav tako so zaostali za državnim povprečjem (5,6), medtem, ko so ga slednji dijaki presegli.

Dijaki, ki so angleščino v poskusu poslušali na višji ravni zahtevnosti, maturo pa opravljali na osnovni ravni, so dosegli višje povprečno število točk (3,7), kot njihovi vrstniki, ki niso bili del poskusa (3,2). Tisti dijaki, ki pa so obiskovali osnovni nivo in na tej ravni tudi opravljali maturo, pa so po uspehu bili slabši (2,9). Boljši od državnega povprečja (3,24) so bili, pričakovano, dijaki, ki so tekom poskusa bili udeleženi pouka angleščine na višji ravni, maturo pa opravljali na osnovni ravni. Angleščino na višji ravni so vsi dijaki v poskusu opravili malenkost bolje od vrstnikov, ki niso bili del poskusa. Vsi so pa presegli državno raven (6,35).

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Šola 14

Preglednica 50: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 14

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
matematika, angleščina (le izravnalni nivo)	matematika, angleščina (zunanja diferenciacija)	matematika, angleščina (zunanja diferenciacija)	nemščina 2, angleščina (fleksibilna diferenciacija)

Šola 14 je prvo leto poskusa pri matematiki in angleščini izvajala izravnalni nivo, naslednji dve leti je pri teh dveh predmetih nivojskost izvajala v obliki zunanje diferenciacije, zadnje leto poskusa pa je nivojskost, v obliki fleksibilne diferenciacije, izvajala pri nemščini 2 in pri angleščini.

Preglednica 51: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 14

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	7	9	13	9	0	3	41
... iz ostalih oddelkov 4. letnika							

Ker nam šola ni posredovala podatkov za dijake, ki niso bili del poskusa, primerjave znotraj šole ne moremo izvesti.

Preglednica 52: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 14

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²³ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ²³ – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	3,75		3,64		/	
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		6		6,78		8
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,5		3,5		4,5	
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/		/		/
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu						

Ker nam šola ni posredovala podatkov za dijake, ki niso bili del poskusa, primerjave znotraj šole ne moremo izvesti. Če pa podatke primerjamo s podatki RIC-a, pa vidimo, da je na tej šoli nivojskost pozitivno vplivala na rezultate na maturi, saj so pri vseh predmetih vse skupine dijakov presegle državno povprečje (MAT: OR: 3,0; VR: 5,6; ANG: OR: 3,24; VR: 6,35; NEM: OR: 3,93; VR: 7,17).

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

²³ Kot prvi tuji jezik.

Šola 15

Preglednica 53: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 15

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
kemija, fizika, biologija (fleksibilna diferenciacija, individualne konzultacije)	kemija, fizika, biologija (fleksibilna diferenciacija, individualne konzultacije)	///	///

Na Šoli 15 so prvi dve leti pouka nivojsko izvajali kemijo, fiziko in biologijo.

Preglednica 54: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in za ostale dijake 4. letnika, na Šoli 15

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	2	10	13	17	13	7	62
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	10	21	35	24	13	9	112
Skupaj	12	31	48	41	26	16	174

Dijaki oddelkov v poskusu so v povprečju dosegali višje število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika..

Preglednica 55: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 15

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi						
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi						
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>						
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>						
... oddelkov, ki <u>so bili</u> v poskusu	77,74	85,44	77,55	86,69	87,00	94,50

Dijaki ...	Povprečno število % točk					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM – osnovna raven	NEM – višja raven
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	72,78	79,94	74,39	86,22	81,11	/

Iz Preglednice 55 lahko razberemo, da so dijaki v poskusu pri vseh predmetih in na vseh nivojih dosegali višje povprečno število % točk. V primerjavi s podatki RIC-a (MAT: OR: 64,31 %, VR: 79,13 %; ANG: OR: 70,02%, VR: 84,34 %; NEM: OR: 78,85 %, VR: 89,56 %), so državni nivo presegali, tako dijaki v poskusu, kot tudi tisti, ki niso bili del poskusa. Žal šola ni poslal podatke o povprečnem številu % točk glede na nivo pouka in izbrani nivo na maturi, ki so ga izbrali dijaki.

Preglednica 56: Uspešnost dijakov na maturi pri ostalih predmetih, ki so se na Šoli 15 v poskusu izvajali nivojsko

Dijaki ...	Povprečno število % točk						
	SLO	KEM	BIO	FIZ	PSIH	INF	GEO
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo							
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo							
... ki so sodelovali v poskusu	67,87	85,81	82,15	81,74	82,00	76,25	74,60
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	68,18	81,53	73,00	73,33	76,53	81,00	71,93

Razen pri slovenščini in informatiki, so dijaki, ki so sodelovali v poskusu, po povprečnem številu % točk presegli svoje vrstnike, ki niso bili udeleženi v poskusu. Vsi dijaki v poskusu so prav tako presegli povprečno število % točk na državni ravni (SLO: 66,37 %, KEM: 76,87 %, BIO: 74,46 %, FIZ: 70,30 %, PSIH: 73,49 %, INF: 71,44 %, GEO: 71,24 %). Tega so sicer, razen pri biologiji, presegli tudi dijaki, ki niso bili del poskusa.

Šola 16

Preglednica 57: Izvedba nivojskega pouka po šolskih letih na Šoli 16

2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
///	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	matematika, angleščina (fleksibilna diferenciacija)	///

Na Šoli 16 so 2. in 3. leto pouka nivojsko izvajali angleščino in matematiko.

Preglednica 58: Podatki o številu doseženih točk na maturi, za dijake v poskusu in ostale dijake 4. letnika na Šoli 16

Število dijakov ...	Dijaki po številu doseženih točk na maturi						
	0-15	16-18	19-22	23-26	27-29	30-34	Skupaj
... iz oddelkov v poskusu	8	5	2	2	1	/	18
... iz ostalih oddelkov 4. letnika	15	6	8	4	/	/	33
Skupaj	23	11	10	6	1	/	51

Dijaki oddelkov v poskusu so v povprečju dosegali nekoliko višje število točk od njihovih vrstnikov iz ostalih oddelkov 4. letnika..

Preglednica 59: Uspešnost dijakov na maturi pri predmetih, ki so se v poskusu izvajali nivojsko na Šoli 16

Dijaki ...	Povprečno število doseženih točk na maturi					
	MAT – osnovna raven	MAT – višja raven	ANG ²⁴ – osnovna raven	ANG – višja raven	NEM ²⁴ – osnovna raven	NEM – višja raven
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo in tudi <u>osnovni</u> nivo na maturi	2,40		2,75		/	/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo in tudi <u>višji</u> nivo na maturi		6,50		5,50	/	/
... ki so v poskusu izbrali <u>višji</u> nivo, na maturi pa <u>osnovnega</u>	3,75		3,87		/	/
... ki so v poskusu izbrali <u>osnovni</u> nivo, na maturi pa <u>višjega</u>		/		/	/	/
... oddelkov 4. letnika, ki <i>niso bili</i> v poskusu	2,85	4,00	2,91	4,50	/	/

Dijaki, ki so v poskusu pouk matematike obiskovali na osnovni ravni in na tej ravni opravljali maturo, so dosegli nižje povprečno število točk (2,40) kot njihovi vrstniki, ki niso bili udeleženi v poskusu, medtem, ko pa so dijaki, ki so maturo iz matematike prav tako opravljali na osnovnem nivoju, v poskusu pa obiskovali višji nivo (3,75), po uspehu presegli svoje vrstnike, ki v poskusu niso sodelovali. Slednji so tudi presegli državno raven (3,00), medtem ko so ostali dosegali nižji uspeh. Dijaki, ki so že v poskusu pouk matematike obiskovali na višjem nivoju, so pri rezultatih na maturi iz matematike na višji ravni zahtevnosti (6,50), presegli svoje vrstnike iz oddelkov, ki niso bili del poskusa (4,00). Prav tako so malenkost presegli državno povprečje (6,35).

²⁴ Kot prvi tuji jezik.

Dijaki, ki so angleščino v poskusu poslušali na višji ravni zahtevnosti, maturo pa opravljali na osnovni ravni, so dosegli višje povprečno število točk (3,87), kot njihovi vrstniki, ki niso bili del poskusa (2,91). Tisti dijaki, ki pa so obiskovali osnovni nivo in na tej ravni tudi opravljali maturo, pa so po uspehu bili slabši (2,75). Boljši od državnega povprečja (3,24) so bili, pričakovano, dijaki, ki so tekom poskusa bili udeleženi pouka angleščine na višji ravni, maturo pa opravljali na osnovni ravni. Angleščino na višji ravni so dijaki v poskusu opravili malenkost bolje (5,50) od vrstnikov, ki niso bili del poskusa (4,50). Nobeni pa niso presegli državne ravni (6,35).

Ostali predmeti se v poskusu niso izvajali na nivojih.

Če strnemo ugotovitve posameznih šol vidimo, da so v večini primerov dijaki, ki so bili del poskusa na maturi dosegli višje število točk.

Po posameznih predmetih se rezultati razlikujejo od šole do šole. Pri obveznih maturitetnih predmetih je največji vpliv nivojskosti pouka opazen v skupini dijakov, ki so pouk sicer poslušali na višji ravni zahtevnosti, maturo pa opravljali na osnovni ravni.

Predvsem pa je pozitiven vpliv nivojskosti moč zaznati pri ostalih naravoslovnih predmetih (KEM, BIO, FIZ), saj so v večini dijaki, ki so v času poskusa imeli možnost bolj poglobljene razlage, pri maturi dosegali boljše rezultate.

Glede primerjave dosežkov šole na maturi z dosežki na državni ravni bi lahko trdili, da so po večini le-ti primerljivi. Do večjih odstopanj je prihajalo v skupinah dijakov, ki so v poskusu obiskovali višji nivo, maturo pa opravljali na osnovni ravni in pa tudi pri tistih, ki so potem maturo prav tako opravljali na višji ravni. Do preseganja rezultatov na državni ravni je prihajalo tudi pri dijakih, ki so v poskusu imeli priložnost snovi ostalih predmetov obravnavati na višji ravni zahtevnosti.

Povzetek ugotovitev za prvi cilj za vsa štiri leta poskusa

Programskega elementa izbirtnost nivojev so se šole lotevale v obliki zunanje ali fleksibilne diferencije in so ga po večini izvajale pri pouku matematike, angleščine in nemščine.

Dijaki so se v večini z delitvijo v nivoje strinjali in kot prednosti takega izvajanja pouka v največji meri prepoznali v tem, da je tak pouk bolj prilagojen njihovim sposobnostim, da delo, zaradi manjše skupine, poteka lažje, da snov lažje utrdijo oz. jo nagradijo. Dijake smo v 2. in v 4. letniku povprašali po stopnji strinjanja s posameznimi trditvami, ki so se nanašale na področje motivacije in na področje učnih stilov. Rezultati so v obeh letnikih pokazali bolj skromno motivacijo za uspeh, prav tako se je glede učnih stilov obakrat pokazalo, da so se dijaki nekatere snovi učili z razumevanjem, nekatere pa še vedno na pamet.

Tudi učitelji so v večini izrazili naklonjenost nivojskemu pouku, in kot najpogostejše razloge za njegovo uvedbo navedli, da omogoča pogostejšo komunikacija z vsakim posameznim dijakom, da je stopnja upoštevanja potreb dijakov višja, da so dijaki pri pouku bolj aktivni. Pogledi ravnateljev na uvedbo izbirnosti nivojev kažejo, da slednja pozitivno vpliva na šolsko klimo, saj v kolektiv prinaša več sodelovanja in skupnega načrtovanja med učitelji.

O vplivu nivojskosti na učni uspehu in na število izostankov je bilo težko karkoli trditi, saj je učni uspeh pričakovano bil najvišji pri višjem nivoju, število izostankov pa je večje v skupini osnovnega nivoja in pri »neprijaznih« predmetih, kot je recimo matematika.

Učni načrti za nove izbirne predmete so bili sprejeti pozitivno. Na podlagi mnenja izvajalcev in ravnateljev ter vprašalnikov za učitelje in dijake ugotavljamo, da so učni načrti za nove izbirne predmete bili opredeljeni kot ustrezni kurikularni dokumenti z možnostjo prenosa na druge šole, a seveda ob upoštevanju navodil, didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev.

Na izbor predmetov za maturo pa so bolj kot izvedba pouka na nivojih, vplivali drugi faktorji (urnik, učitelj, vpis na fakulteto ipd).

Glede vpliva nivojskosti na rezultate na maturi težko trdimo, da je nivojskost vplivala na boljši uspeh na maturi. Iz dobljenih podatkov lahko sklepamo, da se pozitiven vpliv odraža zlasti pri dijakih, ki so v poskusu imeli priložnost snovi izbirnih maturitetnih predmetov obravnavati na višji ravni zahtevnosti.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.

V šolskem letu **2011/12** so ugotovitve iz prvega polstrukturiranega intervjuja zelo splošne. Ravnatelji v vseh šolah trdijo, da so izkušnje s fleksibilno izvedbo pozitivne, učitelji so zadovoljni. Pripravljeni so svoje izkušnje posredovati drugim šolam. Težave, ki so jih izpostavili, so npr. pomanjkanje prostora za vrsto aktivnosti istočasno, organizacija urnika in občasno neenakomerne obremenitve učiteljev.

V drugem intervjuju so bila vprašanja nekoliko bolj usmerjena v izvedbo.

Šola 1: Izvaja predmete FIZ, KEM in BIO v obsegu 25 do 50 ur (izbira dijaka) na osnovnem in višjem nivoju (izbira dijaka) v več strnjenih oblikah – en del teh ur poteka v projektnem tednu, drug del pa ob koncu tedna. Izkušnje po prvem letu so pozitivne, zato v tem letu niso nič spreminjali glede organizacije, so pa priključili še matematiko. Dijaki so seveda v času izvedbe strnjenih oblik bolj obremenjeni. Tudi učitelji so neenakomerno obremenjeni, a sprejemajo tak način dela, saj opažajo, da so dijaki zelo aktivni, motivirani. Po mnenju ravnatelja je prenos modela možen na vse oddelke in tudi v druge šole, je pa seveda pogojen s financami.

Šola 2: Izvaja štiri sklope (naravoslovni, družboslovni, jezikovni in podjetniški). Vsi potekajo istočasno, tri ure skupaj; dijak izbere enega. Medpredmetno povezovanje poteka uspešno. Učitelji so sicer neenakomerno obremenjeni, a so zelo zadovoljni, saj jim delo v teh sklopih daje večjo možnost kreativnega dela. Z dijaki v teh oblikah vzpostavljajo stik na drug način. Menijo, da ta izvedba (skupaj z vsebino, seveda) vpliva na večje znanje dijakov. Zaradi teh sklopov dijaki niso dodatno obremenjeni. Prenos na druge šole je možen, ena je že pokazala interes za to izvedbo.

Šola 3: Predmete ZGO, GEO, PSIH, SOC, BIO, KEM in FIZ izvajajo v strnjeni obliki (4 ure tedensko, izmenjaje v prvem ali drugem ocenjevalnem obdobju), 2 uri sta blok uri, ostale pa razporejene v urniku. Zaradi izbrane oblike so dijaki manj obremenjeni, saj imajo manj predmetov v urniku. Ne opažajo razlik v znanju. Zaradi diskontinuitete predmetov ne opažajo težav, 75 % dijakov tak predmetnik podpira. Medpredmetno povezovanje poteka pri projektnem učnem delu. Prenos modela na druge šole je možen, je pa potrebno imeti sodo število oddelkov, da se izidejo vse kombinacije z učitelji.

Šola 4: Izvaja premik predmetov med letniki: psihologijo v prvem letniku, fiziko od 2. letnika – 4. letnika, zgodovino pa od 1. letnika – 3. letnika po 3 ure. Premikajo tudi nekaj ur likovne umetnosti in glasbe, da lahko izpeljejo vzporedne obravnave vsebin pri različnih predmetih. Prenosi predmetov so se pokazali kot zelo ustrezni. Učitelji ugotavljajo, da ni težav zaradi prekinitve poučevanja fizike med OŠ in 2. letnikom; menijo, da so dijaki pri fiziki bolj uspešni, saj imajo predznanja matematike večja. Pri vzporednih obravnavah vsebin pri ostalih predmetih pa so znanja bolj povezana. Problem, povezan z izvedbo tega modela (vključno z nivojskim poukom) je, da dijaki ne morejo izbrati izbirnih predmetov. S tem so bili seznanjeni v začetku poskusa.

Šola 5: Izvaja premik predmetov in poučevanje predmetov v strnjenih oblikah. Tako v 1. letniku INF strnejo v prvo ocenjevalno obdobje, FIZ pa 35 ur v drugo ocenjevalno obdobje. Ostalih 35 ur dodajo FIZ v 2. letniku. Glasbo premikajo iz 1. letnika v 2. letnik in jo izvedejo strnjeno v prvem ocenjevalnem obdobju. Izkušnje so pozitivne, saj so dijaki (športniki) v spomladanskem času manj obremenjeni, treningov je namreč več. Zamik fizike se kaže kot zelo ustrezen, saj imajo dijaki več znanja iz matematike in so bolj uspešni.

Šola 6: V fleksibilno izvedbo so vključeni predmeti KEM, BIO, FIZ, ZGO, GEO, v 2. letniku pa tudi INF. Izvajajo strnjene oblike pouka glede na učne sklope, ciklično skozi vse leto. Del pouka poteka tudi v drugih institucijah. Urnik je kvalitetno pripravljen, delo poteka nemoteno, izboljšalo se je celo vzdušje na šoli. Z dijaki, ki so vključeni v ta naravoslovni sklop, precej dela poteka tudi individualno, veliko dela je usmerjenega v raziskovanje. Zadovoljni so tako dijaki kot starši, pa tudi učitelji, saj jim tako delo omogoča boljše poznavanje dijakov in strokovno rast. Profesor matematike meni, da se ti dijaki učijo na drugačen način, so torej bolj uspešni tudi pri matematiki, kar kaže na transfer znanja in veščin učenja.

Različne šole torej zelo različno izvajajo ta element, odvisno od njihovih lastnih ciljev v poskusu in tudi objektivnih možnosti. Vsaka zna utemeljiti svojo izbiro in izvedbo, poznajo tudi omejitve. Vse so pripravljene izkušnje deliti z drugimi. Zanimajo jih zlasti učinki premikov predmetov.

V šolskem letu **2012/13** smo na obiskih šol dobili naslednje rezultate.

Šola 1: Pogovoru so prisostvovali ravnatelj, vodja tima, učiteljica glasbe in učitelj fizike. Posebnosti v predmetniku so strnjena izvedba informatike in glasbe ter premik fizike v drugo polletje in več ur v drugem letniku. Ob tem izvajajo tudi alternativne oblike ocenjevanja, dijake pa razbremenjujejo z ocenjevanjem tako, da isti izdelek (npr. seminarsko nalogo) ocenita dva učitelja (npr. slovenščina, informatika ali slovenščina, glasba).

Ugotavljajo, da premik predmetov oz. strnjena izvedba pozitivno vpliva na zadovoljstvo in znanje dijakov. Učiteljica GLA utemeljuje, da je delo na takšen način lažje. Priprave na pouk so krajše, ure so bistveno bolj intenzivne in učinkovite, več časa nenazadnje ostane za utrjevanje in ponavljanje. Sicer pa že to, da so bile letošnje končne ocene v povprečju višje (tudi znanje in zadovoljstvo dijakov) kot lanske, po njenem prepričanju dokazuje, da je ta poskus doslej uspešen. Učitelj FIZ je zadovoljen z doseganjem tega cilja. Njegovo opažanje je, podobno kot v prejšnjem šolskem letu, da se lažje sklicuje na pridobljena znanja iz MAT (potenčne funkcije, vektorji) in deloma iz FIZ (celostna obravnava gibanja) in da se zato lahko v večji meri posveti integraciji snovi med FIZ – MAT – ŠVZ.

Šola 2: Pogovora so se udeležili ravnatelj, vodja tima, učitelji zgodovine, fizike, sociologije, psihologije in slovenščine. Značilnosti njihove fleksibilne izvedbe predmetnika so: premik psihologije v prvi letnik, premik fizike v drugi letnik (tretji in četrti), premik ur zgodovine v prve tri letnike, izvajanje umetnosti in glasbe skozi tri leta. S tem je povezana vzporedna obravnava snovi pri slovenščini, umetnosti in zgodovini.

Ugotovitve: Zaradi enoletnega zamika fizike je bilo obravnavanje učne snovi pri fiziki v tretjem letniku »bolj fizikalno« in za dijake lažje razumljivo. Predznanje iz matematike je dijakom omogočalo lažje in bolj kakovostno sledenje ciljem učnega načrta, ki je sicer povsem enak učnemu načrtu dijakov, pri katerih se poskus ne izvaja. Profesor fizike še ugotavlja, da lahko predvsem časovno veliko lažje obdela predvideno učno snov, saj pri fiziki ni več nepotrebne poučevanja matematike. Profesor matematike pa kot primer dobre prakse izpostavlja medpredmetno uro, pri kateri se je pokazalo, da v primerjavi s prejšnjimi generacijami dijaki razumejo poskus in znajo postaviti pravilne matematično-fizikalne enačbe pri nalogi.

Vzporedna obravnava učne snovi je v tretjem letniku omejena zgolj na zgodovino, glasbo in likovno umetnost, medtem ko slovenščina ni več vključena. Profesorica slovenščine zato predlaga, da bi v prihodnje veljalo vpeljati več samostojnega dela dijakov, s katerim bi dijaki sami iskali povezanosti slovenščine s temi tremi predmeti in uporabljali že usvojena znanja vzporedne (celostne) obravnave učne snovi. Kot ocenjuje profesorica, je doprinos vzporedne obravnave učne snovi iz prvega in drugega letnika velik, saj omogoča poglobljeno usvajanje vsebin, uspešno dopolnjevanje vrzeli v znanju, dijake pa še dodatno spodbuja h kreativnosti, predvsem v branju in pisanju.

Vsi trije profesorji, ki poučujejo zgodovino, glasbo in likovno umetnost v tretjem letniku izpostavljajo veliko prednost vzporedne obravnave učne snovi. Njihove ugotovitve o doprinosu celostne obravnave učne snovi v celoti sledijo ciljem uvajanja tega elementa in ga dosledno dosega.

Šola 3: Pogovora so se udeležili ravnatelj, vodja tima in učitelji slovenščine, matematike, angleščine, zgodovine, geografije, biologije, kemije, psihologije, fizike, sociologije. Posebnost fleksibilnega predmetnika je v tem, da del ur predmetov izvedejo v treh projektnih

dnevih in sicer trikrat v šolskem letu. Takrat izvedbo kombinirajo še z nivojskim poukom. Vse ocene pa dijaki pridobijo le med rednim poukom teh predmetov. Prednost take izvedbe vidijo v možnostih učenja v avtentičnem okolju, učitelj dijake opazuje v drugačni situaciji, dijaki se učijo timskega dela ... Učitelji trdijo, da take oblike dela pozitivno vplivajo na motivacijo dijakov za šolsko delo in tako tudi na znanje dijakov. Pri biologiji in kemiji se sicer ocene niso spremenile, so pa dijaki pridobili drugačne izkušnje pri delu na terenu tako s predmetnega področja kot socialnih kompetenc.

V šolskem letu **2013/14** smo analizirali zapise iz delavnic strokovnega srečanja ravnatelj in ravnateljic srednjih šol v Portorožu.

Osnovna izhodišča za poročanje so bila:

- opis modelov;
- poudarki na: kaj deluje, koliko stane;
- kaj se lahko prenese v sistem;
- kaj za to potrebujemo.

Vseh pet šol je poudarilo, da so v prenovo šli, ker vedo, da je gimnazija dokaj »rigiden« sistem, ki potrebuje posodobitve, saj se dijake pripravlja tako za študij, kot za nove življenjske izzive – širše znanje.

Predstavljena vsebina je na predstavitev šol (priloga 3), tu predstavljamo kratek povzetek:

Šola 1: Izvajajo model znotraj pouka, ki je izveden na različne, ne klasične načine, tudi ne neposredno v razredu. Pozitivne izkušnje se kažejo v tem, da dijaki čutijo varnost, snov se povezuje pri vseh predmetih, obravnava učnega načrta na dveh nivojih, delo v manjših skupinah, preoblikovali so predmetnik – združevanje ur in pouk strnjeno. Dodatna sredstva so potrebna le takrat, če se dijaki delijo v skupine.

Šola 2: To je gimnazija, kjer se, že brez poskusa, pouk in celotna organizacija dela maksimalno prilagajata dijakom. Dijaki so v razrede in oddelke razporejeni glede na vrsto športa. Pri nekaterih predmetih, npr. 4 ure mat + 1 nivojska ura, informatika in glasba se poučuje strnjeno, imajo alternative oblike ocenjevanja. Za individualni pristop je potrebno veliko usklajevanja med profesorji in profesorji in dijaki.

Šola 3: Osnovni moto njihovega delovanja: inteligentnost = raznolikost + dinamičnost + kreativnost. Vse se odvija znotraj pouka. Produkt: fleksibilnost, kot organizacijska struktura, je posledica projektnega dela z osnovami raziskovalnega dela in nivojskega pouka, ki na koncu zahteva tudi alternativne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja. Kakovost in trajnost znanja je po njihovih analizah bolj povezana z učiteljevim odnosom, delom, kot pa s samim sistemom. Taka izvedba ne vpliva na uspešnost na tekmovanjih (pojavljala se je strah, da ne bodo uspešni, če bo predmet izveden v prvem obdobju). Za to obliko ni finančnih posledic. Slabosti: učitelji ne smejo manjkati, sistem beleženja ur ne podpira takega dela. Če bi imeli v igri več oddelkov, ne vedo kako bi se izšlo z urnikom. Nivojski pouk pa zahteva dodatni finančni vložek.

Šola 4: Nivojskost v prvem letniku za izravnavo znanja, pouk na dveh zahtevnostnih ravneh vseh predmetov, stalna notranja diferenciacija, uspeh oz. izvedba je odvisna od učiteljev, ki

uči. Težave: prostor – vsaj dvakrat več učilnic, da se lahko razdelijo v skupine, učitelji morajo imeti skupne proste ure zaradi načrtovanja in skupnega izvajanja pouka. Pogoji: prepričanost ravnatelja in učiteljev, zadostno število učiteljev, če bi se spremenili standardi in normativi za delitev v skupine, bi to stalo 5,5 % – 6 % več. Dijaki pravijo, da je znanja širše, raznoliko in bolj osmišljeno.

Šola 5: Preizkušali so nivojskost, fleksibilnost, nove izbirne predmete. Fleksibilno izvajanje pouka določenega števila ur pri skoraj vseh predmetih. Pogoji: zadostno število učiteljev (vsaj 3 istega predmeta). Projektni tedni: sočasno izvajanje predmetov v strnjeni obliki – 3 tedni. Pozitivno: dodatne skupine, kjer se dijaki vključijo prostovoljno. Manjše skupine, lažje delo, veliko terenskega dela, vključitev IKT. Izzivi: Kako meriti dodano znanje, ocenjevanje – sedanji sistem/pravilnik tega ne podpira. Dodatne ure porabijo za vsebine iz učnega načrta, delo po nivojih.

Vsi ravnatelji želijo, da se gimnazijski program sprosti, razrahlja in da se omogoči večjo avtonomijo ravnatelja/šole. Ravnatelji, ki so v poskusu, so v poskus šli tudi zato, da preskusijo svoje ideje in dokažejo, da so možne.

Predlogi:

- modele izvedbe izbere šola sama; nekaj denarja je potrebno za delitve v skupine;
- predpiše naj se letna obveznost dijaka (ne tedenska);
- predmetnik je potrebno izvesti v 4 letih, saj so tudi učni načrt pisani na število ur – avtonomija učitelja je, kako jih razporedi.

Povzetek ugotovitev za drugi cilj za vsa štiri leta poskusa

Šole so se izvajanja tega elementa lotile na različne načine, odvisno od njihovih lastnih ciljev ter objektivnih možnosti. Ponavadi je šlo za premik predmetov ali za izvedbo predmetov v strnjeni obliki. Ravnatelji in vodje timov so bili s tovrstnimi izvedbami zadovoljni, saj pravijo, da je fleksibilnost organizacije pouka vnesla več sodelovanja, višjo intenziteto in učinkovitost dela, boljši učni uspeh. Tudi dijaki poročajo, da so pridobili širše in bolj raznoliko znanje ter da je tako pridobljeno znanje bolj osmišljeno.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Rezultati so prikazani za šolsko leto **2010/11**.

Zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri dijakih (analiza stanja)

V okviru ugotavljanja zadovoljstva dijakov z odločitvijo za poskus smo preverjali razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, s poukom, s sošolci ter urnikom. Na vprašalnik o razlogih za vključitev v poskus je odgovorilo 500 dijakov. Tako je 33,8 % dijakov kot razlog za vključitev v poskus navedlo zanimivo ponudbo šole. 16,8 % dijakov se je za vpis odločilo zaradi možnosti vključevanja v nivoje zahtevnosti in zaradi njihovega poklicnega oziroma

študijskega interesa. 10,6 % dijakov se je vpisalo zaradi drugačnih načinov ocenjevanja. Zanimivo je, da se je malo več dijakov (11,6 %) vpisalo v poskus, ker niso vedeli kam. Le 3,8 % dijakov se je vpisalo zaradi možnosti izbirnosti v višjih letnikih in 2,0 % zaradi nasveta in želja staršev. 6 % dijakov je kot razlog za vpis navedlo možnost drugo.

Preglednica 60: Zakaj si se odločil za vpis v oddelek, ki je v poskusu?

Razlogi za vključitev v poskus:	f	f %
Zanimiva ponudba šole.	169	33,8
Možnost vključevanja v nivoje zahtevnosti.	84	16,8
Moj poklicni in študijski interes.	77	15,4
Nič posebnega; vpisal sem se, ker nisem vedel kam.	58	11,6
Drugačni načini ocenjevanja.	53	10,6
Možnost izbirnosti v višjih letnikih.	19	3,8
Nasvet in želja staršev.	10	2,0
Drugo.	30	6,0
Skupaj	500	100,0

V zvezi z zadovoljstvom dijakov z učitelji, sošolci in urnikom, ki smo jo merili s tristopenjsko lestvico, smo ugotovili, da je v povprečju 65 % dijakov zadovoljnih z učitelji v oddelku, poukom in urnikom, okoli 30 % pa je z omenjenim zelo zadovoljnih. Z učitelji v oddelku, poukom in sošolci je nezadovoljnih le okoli 2 % dijakov, medtem ko je nezadovoljnih dijakov glede urnika več (8,6 %). S svojimi sošolci je zelo zadovoljnih 78,8 % dijakov.

Preglednica 61: Kako zadovoljen si s svojo odločitvijo?

Trditev	Nezadovoljen		Zadovoljen		Zelo zadovoljen	
	f	f %	f	f %	f	f %
Z učitelji v oddelku.	6	1,1	354	66,2	175	32,7
S poukom.	13	2,4	345	64,2	179	33,3
S sošolci.	14	2,6	100	18,6	424	78,8
Z urnikom.	46	8,6	333	62,1	157	29,3

Izmed predmetov, kjer se dijaki najboljše počutijo, so se na prva tri mesta uvrstili športna vzgoja, zgodovina ter matematika in slovenščina (enak odstotek izbire).

Preglednica 62: Predmeti, pri katerih se dijaki najboljše počutijo

Predmet	Prvo mesto		Drugo mesto		Tretje mesto	
	f	f %	f	f %	f	f %
Angleščina	49	9,1	37	6,9	43	8,1
Biologija	25	4,6	22	6,9	47	8,8
Ekonomija	3	0,6	2	0,4	4	0,7
Fizika	25	4,6	35	6,5	32	6,0
Francoščina	/	/	3	0,6	3	0,6
Geografija	43	8,0	49	9,1	39	7,3
Glasba	11	2,0	21	3,9	26	4,9
Informatika	15	2,8	29	5,4	25	4,7
Italijanščina	6	1,1	11	2,0	4	0,7

Predmet	Prvo mesto		Drugo mesto		Tretje mesto	
	f	f %	f	f %	f	f %
Kemija	32	5,9	44	8,2	42	7,9
Likovna umetnost	36	6,7	32	5,9	33	6,2
Matematika	53	9,8	46	8,5	24	4,5
Nemščina	23	4,3	42	7,8	33	6,2
Projektno učno delo	/	/	/	/	2	0,4
Psihologija	2	0,4	1	0,2	1	0,2
Razredna ura	/	/	/	/	1	0,2
Slovenija v svetu	/	/	2	0,4	1	0,2
Slovenščina	53	9,8	46	8,5	38	7,1
Španščina	4	0,7	4	0,7	7	1,3
Športna vzgoja	97	18,0	57	10,6	69	12,9
Umetnost	4	0,7	9	1,7	8	1,5
Umetnostna zgodovina	3	0,6	3	0,6	4	0,7
Zgodovina	55	10,2	44	8,2	48	9,0
Skupaj	539	100,0	539	100,0	534	100,0

Lestvica za področje ravni aspiracije (nizka – visoka) dijakov ugotavlja, kakšne zahteve si postavlja dijak glede prihodnjih šolskih in poklicnih uspehov²⁵. Rezultati so pokazali, da so najvišjo stopnjo strinjanja (M = 2,32) dijaki pripisali trditvi, da bi bili lahko odlični, če bi se za to zavzeli. Malo manj (M = 2,20) so prepričani, da so boljši od večine svojih sošolcev. Z enako stopnjo strinjanja (M = 2,18) pravijo, da so si zastavili cilj, da bodo v življenju dosegli več, kot njihovi starši in da nameravajo biti med najboljšimi v svojem poklicu. Najnižjo stopnjo strinjanja so dijaki pripisali trditvam, da bodo skušali doseči najvišji naslov – doktor znanosti (M = 1,88) in da bodo pri nadaljnjem šolanju uspešnejši kot večina njihovih sošolcev (M = 1,85). Ugotavljamo, da prevladuje visoka ravni aspiracije.

Področje učne motivacije (zunanja – notranja) se izraža kot relativna neodvisnost od kratkoročne zunanje spodbude (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Dijaki v največji meri pravijo, da med šolanjem niso pogosto potrebovali inštrukcij (M = 2,48), da se zaradi nadzora staršev niso bolj učili (M = 2,47) in da se zaradi opozorila učitelja ali staršev pri učenju ne potrudijo bolj (M = 2,47). V najmanjši meri so se dijaki strinjali s trditvami, da se začnejo hitro dolgočasiti ob sedenju pri šolskih knjigah (M = 1,89), da želijo biti v šoli uspešni, da bodo lahko kaj dosegli v življenju (M = 1,82) in da bi bile dobre ocene ter priznanje staršev in učiteljev pomembnejši od denarnih nagrad (M = 1,77). Ugotavljamo, da prevladujejo notranji motivacijski dejavniki.

Področje učno vedenje (odvisno od interesov – neodvisno od interesov) se izraža kot relativna neodvisnost splošne učne motivacije od posebnih interesov dijaka²⁶. Dijaki so najvišjo stopnjo

²⁵ Uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam.

²⁶ Uporabljenih je 7 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam.

strinjanja izrazili pri trditvah, da vsem predmetom posvečajo enako pozornost, kljub temu, da so jim nekateri bolj všeč, kot drugi ($M = 2,79$), da niso samo pri enem ali dveh predmetih najboljši, drugače pa so slabši ($M = 2,76$) in da se jim ni potrebno pri učenju nekaterih predmetov prisiliti, da ostanejo zbrani ($M = 2,60$). Najmanj so se dijaki strinjali, da skrbno pregledajo tudi predmete, ki jih sicer ne zanimajo ($M = 1,56$) in da bi imeli pri skoraj vseh predmetih podobne ocene ($M = 1,48$). Ugotavljamo, da prevladuje vedenje, pri katerem učne navade niso odvisne od zanimanja za predmet, in da se za vse predmete trudijo približno enako.

Področje odnosa do šole, katero obiskujejo (negativno – pozitivno), se izraža kot sprejemanje normativnih pogojev inštitucije »šole«²⁷. Najvišjo stopnjo strinjanja ($M = 2,56$) so dijaki pripisali trditvam, da so prepričani, da se njihove šolske ocene ujemajo z njihovimi sposobnostmi, da se jim šola ne zdi dolgočasna in da v šolo v glavnem ne hodijo zato, ker morajo. Malenkost manj ($M = 2,51$) so se strinjali, da v šolo ne hodijo samo zato, ker drugače ne gre. Najmanj so se strinjali s trditvijo, da bi bilo obdobje šolanja lepše kot vse, kar pride kasneje v življenju ($M = 1,58$). Ugotavljamo, pri dijaki prevladuje pozitiven odnos do šole.

Šolska klima

Šolsko klimo smo ugotavljali na 6 področjih s štiristopenjskimi lestvicami (1 – nikoli, 2 – redko, 3 – pogosto, 4 - vedno), ki so usmerjene na vedenje učiteljev (kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje) in na vedenje ravnatelja (opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje). Teh šest specifičnih področji vedenja določa dve glavni dimenziji odprtosti šolske klime: a) odprtost klime, ki zajema odprtost odnosov ravnatelj – učitelji (odprtost ravnateljevega vedenja) in b) odprtost odnosov učitelj – učitelj in učitelj – učenci (odprtost učiteljevega vedenja). Za odprtost ravnateljevega vedenja je značilno: pripravljenost ravnatelja na pomoč pri učiteljevih idejah (visoka prisotnost opogumljajočega vedenja), spodbujanje in dajanje prostih rok učiteljem za eksperimentiranje in neodvisno strokovno delo (nizka direktivnost) in strukturiranje rutinskih vidikov dela tako, da ne interferirajo s poučevanjem (nizka restriktivnost). Za odprtost učiteljevega vedenja sta značilni tolerantnost in osredotočenost na svoje delo, profesionalnost, sprejemanje in vzajemno spoštovanje ter nudenje pomoči učencem pri doseganju uspeha.

Čeprav so glede šolske klime pomembne ocene za posamezno šolo, bomo v nadaljevanju predstavili skupne ugotovitve za vse šole, ki so izvedle vprašalnik o šolski klimi. Tako v splošnem ugotavljamo, da učitelji ocenjujejo ravnatelje kot opogumljajoče (trudijo se za dobrobit zaposlenih na šoli, ravnajo z njimi kot s sebi enakimi, spodbujajo njihovo avtonomijo in se jim trudijo pomagati, pogosto jih tudi poslušajo in sprejemajo njihove predloge in uporabljajo konstruktivne). Učitelji ravnatelje ocenjujejo kot bolj ne-direktivne (ravnatelji redkeje nadzorujejo učiteljevo točnost, redko popravljajo njihove napake, redko jih nadzorujejo podrobno in redko vladajo s trdo roko). Prav tako ocenjujejo ravnatelje, da niso restriktivni (redkeje jih ravnatelji preobremenjujejo z delom ali z nalogami, ki niso

---

²⁷ Uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam.

neposredno povezane s poučevanjem, ter redkeje jih rutinske dolžnosti na šoli ovirajo pri poučevanju). Ugotavljamo, da je na šolah prisotno odprto ravnateljevo vedenje v odnosih do učiteljev. Glede odprtosti odnosov med učitelji ter učitelji in dijaki ugotavljamo, da so med seboj kolegialni (vzdušje med učitelji na šoli je sodelovalno, med odmori se prijetno družijo ipd.) in sodelovalni (so razumevajoči do napak svojih kolegov, med seboj se le redko opravljajo, radi podpirajo drug drugega ipd.). Prav tako so učitelji angažirani pri svojih dijakih (dijakom nudijo dodatno pomoč, če jo le-ti potrebujejo, pogosteje sprejemajo dodatne dolžnosti, če je to v korist dijakom, pomagajo dijakom v svojem prostem času, pa tudi ostajajo v šoli po pouku, z namenom pomagati dijakom s težavami). Ugotavljamo, da je na šolah prisotna velika mera odprtosti odnosov med učitelji in med učitelji ter dijaki. Na osnovi obeh dimenzij – odprtost ravnateljevega in učiteljevega vedenja lahko ugotovimo, da gre za odprto šolsko klimo na šolah v poskusu, kar je zelo pomembno, saj med drugim to pomeni, da bo poskus izpeljan korektno z vidika organizacije pouka, vodenja šole in motiviranja dijakov.

Potek priprav na poskus in izvajanje poskusa

Potek priprav na poskus smo spremljali s pomočjo intervjuja za ravnatelje. Tako so na vprašanje o oceni situacije na šoli v zvezi z začetkom poskusa ravnatelji devetih šol navedli, da projekt poteka brez težav. Na štirih šolah so izpostavili nekatere dileme, in sicer:

1. v zvezi z oblikami in metodami dela, standardi znanja in ocenjevanjem v »izravnalni« skupini,
2. v zvezi z razdelitvijo dijakov v nivoje in ocenjevanjem,
3. v zvezi z izvajanjem ravni zahtevnosti, samo organizacijo pouka in razporeditvijo delovne obveznosti posameznega učitelja,
4. nezadovoljstvo s podporo s strani nosilcev projekta (ZRSS in MŠŠ).

Štiri šole niso odgovorile na to vprašanje, ker bodo začele z izvajanjem poskusa v naslednjem šolskem letu.

Na vprašanje »Ali poskus predstavlja novost na vaši šoli ali gre za nadgradnjo/obogatitev že izvajanih aktivnosti?« so na osmih šolah odgovorili, da poskus predstavlja tako nadgradnjo obstoječih aktivnosti šole kot tudi novost. Kaj je novost, je odvisno od posamezne šole. Tako predstavlja novost predvsem nivojskost in alternativne oblike usvajanja in ocenjevanja znanja, za posamezne šole pa tutorstvo, dodatna uro pri FIZ, KEM in BIO. Na eni šoli poskus v celoti predstavlja novost, na sedmih šolah pa so ravnatelji navedli, da poskus predstavlja nadgradnjo že izvajanih aktivnosti na šoli. Večina šol v poskusu je vključenih tudi v druge projekte Zavoda RS za šolstvo, v katerih se ukvarja s posodobitvami gimnazije ter kurikularnega procesa.

Na vprašanje o predstavitvi ministrovega povabila k poskusu učiteljskemu zboru, so ravnatelji navedli, da so učitelje na raznolike načine seznanili s povabilom k poskusu. Na štirih šolah so s povabilom k poskusu seznanili ŠRT, skupaj so oblikovali osnovni koncept in ga predstavili učiteljskemu zboru. Na eni šoli je ravnatelj s poskusom najprej seznanil kolegij, nato so o tem razpravljali v PA matematikov, jezikoslovcev, naravoslovcev, kasneje pa še v celotnem

kolektivu. Na eni šoli je ravnatelj sam pripravil osnutek in o njem razpravljaj z različnimi skupinami – ŠRT, PT, PA, UZ. Na eni šoli je ravnateljica skupaj s še eno učiteljico pripravila predlog, ki je bil celotnemu kolektivu predstavljen na konferenci. Na treh šolah so ravnatelji najprej k sodelovanju povabili skupino učiteljev (bodoče člane PT, skupino 7 do 8 učiteljev, skupino 15 učiteljev), s katerimi so oblikovali izhodišča poskusa, nato pa so predlog predstavili učiteljskemu zboru. Pet šol je poskus sprva predstavilo celotnemu kolektivu, bodisi na konferenci, bodisi preko e-pošte. Na dveh šolah ni razvidno iz odgovorov, na kakšen način so ravnatelji predstavili poskus celotnemu kolektivu, vendar so navedli, da so seznanili najprej celoten kolektiv.

Na vprašanje o intenzivnosti in načinih vključevanja učiteljev pri oblikovanju in dopolnjevanju predloga glede vsebine in poteka poskusa so na štirih šolah navedli, da je pri oblikovanju predloga poskusa intenzivno deloval predvsem projektni tim. Na treh šolah so intenzivno sodelovali predvsem strokovni aktivni. Na dveh šolah so sprva vključili vse učitelje, kasneje pa so intenzivno sodelovali predvsem v aktivih. Na eni šoli so poudarili vključenost vseh učiteljev. Na dveh šolah je intenzivno sodelovala oblikovana delovna skupina učiteljev (10 oz. 15 učiteljev) na drugih dveh so intenzivno sodelovali predvsem učitelji, ki izvajajo poskus, na eni šoli pa je aktivno vključen samo ŠRT.

Glede načina izbora učiteljev za poskus so šole oz. ravnatelji različno ukrepali. Na večini šol so ravnatelji sami izbrali oz. določili učitelje, pred tem so se z njimi posvetovali. Samo na dveh šolah so se izbire lotili nekoliko drugače: tako je na eni šoli ravnatelj pritegnil k sodelovanju še vodjo projekta in sta skupaj izbrala učitelje na podlagi pogovorov vodje projekta z učitelji, pri čemer so bile upoštevane njihove preference in obremenitve. Na drugi šoli pa je ravnatelj določil tiste učitelje, ki so bili tudi člani delovne skupine za pripravo projekta.

V zvezi z izborom članov ožjega projektnega tima so na štirih šolah v projektni tim vključili tiste učitelje, ki poučujejo v izbranih oddelkih; od teh šol je na eni članica tima tudi vodja ŠRT, na eni je vodja PT tudi članica ŠRT, na eni pa so izmed izvajalcev izbrali zagnane, uspešne učitelje.

Na šestih šolah so ravnatelji izbrali tiste učitelje, ki so ustrezno motivirani in imajo primerne kompetence za sodelovanje v timu. Od teh šol so na eni vključili tudi člana ŠRT, na eni tudi svetovalno službo in učiteljico, ki organizacijsko vodi PT.

Na eni šoli je ravnatelj pri izbiri upošteval dejstvo, kdo ima poudarjeno dejavnost in načelo enakomerne obremenitve. Na dveh šolah so k sodelovanju povabili učitelje naravoslovnih predmetov, na eni pa je ravnateljica tim oblikovala po lastni presoji. Na dveh šolah v času intervjuja ožjega projektnega tima še niso oblikovali, so pa na eni od teh šol poudarili, da bo ravnatelj izbral tiste, ki so sposobni delati.

V zvezi s sodelovanjem šole s starši, so ravnatelji navajali predvsem naslednje:

- Večina šol (10 od 13) je starše seznanila s poskusom na prvem roditeljskem sestanku. Ostale so to storile ob vpisu, zadnji dan počitnic na roditeljskem sestanku staršev in dijakov ter na Svetu staršev.
- Večina ravnateljev (11) je sodelovala na roditeljskem sestanku oz. osebno predstavila poskus. Na nobeni šoli ni predstavnik staršev vključen v tim, ki pripravlja, izvaja in spremlja poskus.

Kako so bili v poskus vključeni učitelji smo na začetku poskusa (šolsko leto 2010/11) ugotavljali tudi pri učiteljih s pomočjo dveh vprašanj. Nanje je odgovorilo 159 učiteljev. Na vprašanje, kako so bili izbrani, je 37,7 % učiteljev odgovorilo, da je bilo izbranih tako, da se je ravnatelj posvetoval z njimi preden je bila odločitev sprejeta, 34,6 % je odgovorilo, da jih je ravnatelj določil sam, brez njihove vednosti. Prostovoljno se je za poučevanje v poskusu javilo 15,7 % učiteljev. 11,9 % učiteljev pa ni imelo druge izbire, saj so edini, ki na šoli poučujejo določen predmet. Na drugo vprašanje, ali so sodelovali pri predlogih za pripravo poskusa, je 36,0 % učiteljev odgovorilo, da so bili o tem le informirani na konferencah oziroma sestankih. 24,4 % učiteljev je bilo pri pripravi aktivnih ves čas, 20,9 % učiteljev pa le občasno. 18,6 % učiteljev pri pripravi ni sodelovalo, saj zanj niso vedeli, da poteka.

Pri učiteljih smo na začetku poskusa preverjali tudi njihova stališča o organizaciji izvajanja pouka. Odgovorilo je 178 učiteljev. Najmanj so se učitelji strinjali s trditvami, ki so se nanašale na možnost izvajanja njihovega predmeta na različne načine, in sicer z možnostjo cikličnega izvajanja pouka ($M = 1,52$), izvedbo vseh ur v enem polletju ($M = 1,23$) in izvedbo vseh ur v enem tromesečju ($M = 1,13$). Najbolj pa so se strinjali z možnostjo izvajanja njihovega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto ($M = 2,13$).

Pripravljenost učiteljev na izvajanje drugačnih oblik vrednotenja znanja smo prav tako ugotavljali na začetku pouka (2010/11). Učitelje smo vprašali, ali so poleg klasičnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja pripravljeni pri svojem predmetu izvajati tudi drugačne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja. Na to vprašanje je odgovorilo 178 učiteljev. Na vprašanje je 16,9 % učiteljev odgovorilo nikalno in 83,1 % učiteljev pritrdilno. Učitelje, ki so odgovorili pritrdilno (145), smo nato spraševali še po načinih oziroma oblikah, katerih bi se posluževali pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Izmed tistih učiteljev, ki so se pripravljene posluževati alternativnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja, je 77,9 % takih, ki bi se posluževali timskega ocenjevanja, 66,9 % zbirnikov dosežkov in 57,4 % takih učiteljev, kateri bi uporabili tudi samoocenjevanje dijakov. Malo manj kot polovica učiteljev (okoli 40 %) bi uporabila tudi kredite in vrstniško ocenjevanje.

Fleksibilna organizacija pouka

Ob koncu šolskega leta **2010/11** (april – maj) so v intervjujih na temo fleksibilne organizacije ravnatelji štirih šol, na katerih so izvajali ta programski element, povedali naslednje:

Šola 1: Fleksibilni predmetnik izvajajo v dveh oddelkih (športnih).

Del ur fizike so pričeli izvajati v drugem polletju. Pri tem opažajo večje razumevanje dijakov zaradi večjega znanja matematike. Organizacijskih težav niso imeli.

Pri informatiki so izvedli 51 ur v prvem polletju. 19 ur so izvedli v strnjeni obliki konec februarja.

V celoti so tako učitelji kot dijak zadovoljni z uvajanjem poskusa in bodo z njim nadaljevali v višjih letnikih ter v dveh oddelkih prvega letnika.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo izvajanje pouka glasbene vzgoje za 2. letnik strnjeno (51 ur) od 25. avgusta dalje s soglasjem dijakov in staršev.

Šola 2: Šola izvaja fleksibilne urnike v dveh poskusnih oddelkih (pa tudi v drugih). Strokovni aktivni se dogovorijo za strnjene ure (2 do 3) pri vseh naravoslovnih predmetih.

Pri likovni vzgoji (snovanje) izvajajo pouk ciklično v strnjenih 3 urah.

Učitelji tak način izvajanja podpirajo.

Priprava takega urnika je sicer zahtevna, ker se sprotno spreminja in je potrebno precej dogovarjanja. Informatika je v veliki meri individualizirana in integrirana v naravoslovne predmete.

V letu 2011/12 nameravajo s takšno fleksibilnostjo nadaljevati z novimi oddelki 1. letnika in v višjih letnikih, ker so s tem zadovoljni tako učitelji kot dijaki.

Šola 3: Fleksibilni predmetnik so izvedli v celoti, kot so ga načrtovali, in sicer pri naslednjih predmetih: biologija, kemija, fizika, geografija, zgodovina, glasba, likovna umetnost, informatika. Polovico predmetov so izvedli v prvem polletju, drugo polovico pa v drugem.

Pri načrtovanju in izvedbi niso imeli organizacijskih težav, ker je v poskusu le en oddelek. Če bi se tak predmetnik uveljavil za vse oddelke, pa bi verjetno imeli kadrovske težave, predvsem v primeru daljše odsotnosti učitelja.

Problemi v zvezi s tekmovanji se v prvem letniku še niso pojavljali.

Dijaki so bili ocenjeni po končani pouku posameznega predmeta. Popravnih izpitov ni bilo.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo tako v prvem kot drugem letniku enak način, ker ocenjujejo, da so s fleksibilnostjo razbremenili dijake in dosegli dobre rezultate.

Starši in dijaki so s tem načinom zadovoljni.

Šola 4: Fleksibilnost je potekala z medpredmetnim poučevanjem naravoslovnih predmetov (biologija, kemija, fizika, delno tudi matematika) strnjeno tri dni v domu v Trenti. Dijaki so delali v skupinah po dva do tri.

Vsi udeleženci (učitelji in dijaki) ocenjujejo, da je bilo delo učinkovito, prav tako pa so se pri tem dobro počutili. Organizacijskih problemov ni bilo. Pojavlja se večja obremenitev dijakov (več ur pouka) v tednu izvajanja poskusa, zato predlagajo, da se obremenitev dijakov v Pravilniku upošteva na letni ravni in ne tedensko.

V šolskem letu 2011/12 nameravajo s tem načinom nadaljevati v drugem letniku in v novem oddelku prvega letnika. Pri tem pa nameravajo izvesti medpredmetno poučevanje naravoslovnih predmetov in ga povezati z nekaterimi vsebinami OIV, da bi bili dijaki v tem

tednu nekoliko manj obremenjeni izključno z naravoslovnimi vsebinami (trajanje: skupaj en teden).

Medpredmetno poučevanje naravoslovja in tujih jezikov je potekalo pri mednarodnih izmenjavah španščina, nemščina.

Izvajanje nivojev pri posameznih predmetih

Na začetku pouka šolskega leta **2010/11** so učitelji (176) na tristopenjski lestvici podali stopnjo strinjanja s 5 trditvami, ki se nanašajo na izvajanje njihovega predmeta na višji ravni in strnjeni obliki. V največji meri so se strinjali z dvema trditvama, in sicer z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 4. letniku ($M = 2,66$) in 3. letniku ($M = 2,57$). Manj so se strinjali s trditvami, ki se nanašajo na možnost oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri njihovem predmetu v 1. letniku ($M = 2,35$) ter z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 2. letniku ($M = 2,19$) in 1. letniku ($M = 2,15$).

Preglednica 63: Mnenje učiteljev o izvajanju njihovih predmetov na višji ravni/v strnjeni obliki

Trditev	Se ne strinjam		Nimam mnenja		Se strinjam		M
	f	f %	f	f %	f	f %	
Z možnostjo oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri mojem predmetu v 1. let.	31	18,3	48	28,4	90	53,3	2,35
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 1. let.	63	37,1	19	11,2	88	51,8	2,15
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 2. let.	56	35,4	16	10,1	86	54,4	2,19
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 3. let.	27	17,4	12	7,7	116	74,8	2,57
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 4. let.	19	12,4	14	9,2	120	78,4	2,66
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto.	73	41,7	6	3,4	96	54,9	2,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v enem polletju.	137	85,6	10	6,3	13	8,1	1,23
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v tromesečju.	146	92,4	4	2,5	8	5,1	1,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – ciklično izvajanje pouka.	116	64,4	35	19,4	29	16,1	1,52

Večina učiteljev se ne strinja z izvajanjem njihovega predmeta v naslednjih strnjenih oblikah: izvedba vseh ur v tromesečju, izvedba vseh ur v enem polletju, ciklično izvajanje pouka.

Za ugotavljanje poteka izvedbe nivojskega pouka smo po koncu šolskega leta (september – oktober 2011) intervjuvali posamezne učitelje, ki so izvajali nivojskost pri svojem predmetu v prvem letniku in so predstavili svoje poglede in izkušnje za celotno šolsko leto.

Nivojski pouk je izvajalo različno število šol pri različnih predmetih. Največ šol je izvajalo nivoje pri matematiki (8 šol), sledijo angleščina (7 šol), nemščina (4 šole), fizika (2 šoli), slovenščina (3 šole), biologija (3 šole), kemija (2 šoli), geografija (1 šola) in zgodovina (1 šola).

Šole so lahko izvajale nivojski pouka s fleksibilno ali zunanjo diferenciacijo. Fleksibilna diferenciacija pomeni, da so del ur predmeta izvajali skupaj, v drugem delu pa so dijake ločili na nivoje. O zunanji diferenciaciji pa govorimo takrat, ko so izvajali pouk v skupinah, kjer so dijaki ves čas ločene na nivoje.

Fleksibilno diferenciacijo so izvajali v 24 primerih, zunanjo pa v 7. Pri fleksibilni diferenciaciji so bili dijaki pri večini ur pouka skupaj, na nivojski skupini pa so se delili pri eni ali dveh urah tedensko. Izjemo predstavlja šola, kjer so pri dveh predmetih ob rednih urah v predmetniku izbirno omogočili še eno dodatno uro, pri kateri so se dijaki razdelili po nivojih.

Preglednica 64: Oblika nivojskega pouka

Predmet	Fleksibilna	Zunanja	Skupaj
Matematika	6*	2	8
Angleščina	5	2	7
Nemščina	2	2	4
Fizika	2		2
Slovenščina	2*	1	3
Kemija	2		2
Geografija	1		1
Zgodovina	1		1
Biologija	3		3

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet.

Šole, ki so izvajale fleksibilno obliko, so delitvi namenile različne urne obsege. Tako so pri matematiki na petih šolah tedenski obseg štirih ur izvajali tako, da so bili dijaki tri ure skupaj in eno uro ločeni na nivojski skupini, na eni šoli pa so vse štiri ure izvajali skupaj, diferenciacijo pa izvajali na dodatni uri, h kateri so se dijaki lahko prijavi izbirno. Pri angleščini smo zasledili dva modela: dve šoli sta izvajali tedenski obseg treh ur tako, da so imeli skupaj eno uro in v nivojskih skupinah dve, tri šole pa tako, da so skupaj izvajali dve uri, na nivoje pa so se delili pri eni uri. Nemščino sta obe šoli izvajali tako, da je dve tretjini pouka potekalo v nivojih. Pri slovenščini so na eni šoli delitev na dva nivoja uvedli v drugem polletju pri polovici ur. Na drugi šoli so dijaki k štirim uram rednega tedenskega obsega izbirno dodali še eno, pri kateri so se nivojsko delili. Geografija in zgodovina sta primera

predmetov, kjer je bila fleksibilna delitev izvedena le pri desetih urah (od 70): pri zgodovini 4 ure v času prvega projektne dne in 6 ur v okviru drugega projektne dne, pri geografiji pa pri desetih urah v času dveh tednov. Pri biologiji so na eni šoli dvakrat letno strnjeno izvajali po 5 ur pouka, pri katerem so dijake razdelili po nivojih. Na eni šoli so naravoslovnim predmetom biologiji, fiziki in kemiji skupaj namenili letno dodatnih 50 ur, pri katerih so dijaki lahko izbirali pouk na dveh nivojih. Izvedba teh ur je potekala v projektne dnevu in projektne tednu.

Preglednica 65: Fleksibilna oblika: št. ur delitev/teden po šolah

Predmet	Ur	Delitev: skupaj+narazen	Št. šol
Matematika	Tedensko 4 ure*	3+1 (5); 4+1 (1);	6
Angleščina	Tedensko 3 ure	1+2 (2); 2+1 (3);	5
Nemščina	Tedensko 3 ure	1 +2 (2)	2
Slovenščina	Tedensko 4 ure*	2+2 v 2. polletju (1);4+1 (1);	2
Geografija	10 ur v času dveh tednov	0+10	1
Zgodovina	Letno 10 ur: 4+6 ur projektne dan	0+10	1
Biologija	Dvakrat letno strnjeno po 5 ur (2)	0+10	1
Fizika, Kemija	Dodatno 50 ur letno	0+50	1

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet.

Cilji, ki so jih vodili pri odločitvi za nivojski pouk

Večina ciljev se prepleta, vendar jih je mogoče razvrstiti v nekaj okvirnih kategorij.

Cilji s področja motivacije in odgovornosti:

- Ugotoviti, ali možnost izbire nivoja zahtevnosti vpliva na večjo *odgovornost* dijakov za lastno znanje.
- Upoštevanje *zanimanja* dijakov.
- Spodbujanje *kreativnosti* dijakov.
- Večja individualna *pozornost*.
- Večja *aktivnost* dijakov pri pouku.
- Večje *zadovoljstvo* dijakov z načinom dela. Boljše počutje dijakov v homogeni skupini glede na različno predznanje.

Cilji s področja poglobljanja in nadgrajevanja znanja:

- Izboljšanje *splošne kakovosti* znanja dijakov. Bolj utrjeno temeljno znanje. Poglobitev in nadgradnja znanja (zaradi združevanja dijakov s podobnim predznanjem).
- Spodbuditi *kreativnost* dijakov.
- Večja možnost za delo z nadarjenimi.
- Razvoj *problemskega mišljenja*.
- Razvijanje različnih *ravni pismenosti*.

Cilji s področja organizacije pouka:

- Z diferenciacijo omogočiti optimalne pogoje za razvoj in napredek vseh dijakov.
- Z vidika posameznika omogočiti intenzivnejše *učenje v majhnih skupinah*.
- Uveljavljanje *aktivnih oblik* in metod dela.
- Upoštevanje *izbirnosti*.
- Prizadevanje za vsebinsko in časovno *usklajenost* obravnavanih vsebin in ciljev pri različnih predmetih, ki se medpredmetno povezujejo.
- *Samostojno* delo dijakov.
- Vključevanje zunanjih *mentorjev*.
- Večja možnost za *laboratorijsko delo* in delo na terenu.
- Sprememba vloge učitelja iz predavatelja v *moderatorja*, usmerjevalca učenja, ki korigira nepopolne ali celo napačne predstave in usmerja ter spodbuja razmišljanje.

Cilji s področja izenačevanja predznanja:

- Prilagoditev glede na zelo različno predznanje vpisane populacije, ker se dijaki s pomanjkljivim znanjem boljše počutijo v manjši skupini.
- Združevanja dijakov s podobnim predznanjem.

Cilji, ki so predmetno ali kroskurikularno obarvani, večinoma v kombinaciji z zgoraj zapisanimi:

- Želja po popularizaciji *naravoslovnih* predmetov in dvigu motivacije dijakov za naravoslovne predmete. Želja ponuditi interdisciplinarne in kroskurikularne dejavnosti v povezavi z informatiko, v obliki samostojnega učenja z raziskovanjem aktualnih tem oz. problemov v obliki projektne naloge, za katero se dijaki odločijo glede na svoje interese in sposobnosti. Obisk raziskovalnih ustanov (npr. laboratorijev), vzpostaviti sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki, raziskovalci.
- Spoznavati in uporabljati različno informacijsko komunikacijsko tehnologijo, uporabljati *matematiko* medpredmetno, z modeliranjem, prepoznavati vprašanja, na katera lahko odgovori matematika; izražati se v matematičnem jeziku.
- Vzgojiti kultiviranega bralca, ki svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje v medbesedilno izkušnost, poznavanje *literarnih* pojavov in splošno kulturno razgledanost.

Proces priprave in izpeljave pouka

Koliko učiteljev meni, da bi bilo za nivojski pouk potrebno pripraviti dva UN?

Dva od osmih učiteljev menita, da sta potrebna dva UN matematike, pri vseh ostalih predmetih pa niti eden. Kot osnova za oblikovanje ciljev za višji nivo služijo tisti cilji učnega načrta, ki so opredeljeni kot dodatna oz. izbirna znanja. Glede na to, da so bili dijaki razdeljeni v nivoje pri nekaterih predmetih le 10 ur v okviru dveh projektnih dni, potrebe po dveh učnih načrtih za različne nivoje ni.

S kakšnimi dilemami so se srečevali pri izbiri ciljev za različne nivoje?

- Možnost *prehajanja med nivoji* v primeru, če določen dijak ne bi zmožel doseči zastavljenih ciljev ali obratno, če bi se izkazalo, da zmore več.
- *Načrtovanje* ciljev in vsebin za različne nivoje ter poglobljenosti njihove obravnave (Koliko *dodajati* na višji ravni – koliko in kako dolgo utrjevati na izravnalnem nivoju.).
- Dosledno *upoštevanje* dogovorjenega: torej, katere cilje bodo uresničevali v času ur nivojskega pouka in katere pri rednem pouku.
- Pri višjem nivoju je potrebno *usklajevanje* najprej med dvema oddelkoma in nato med tremi učitelji. Usklajevanje preizkusov znanja; organizacijski vidik: učiteljev urnik (simultano izvajanje pouka v nivojih povzroča tudi do 3-urne luknje v urniku), usklajevanje učiteljev zahteva tedenska srečanja.
- Težave pri *iskanju gradiva* za višji nivo.

Koliko učiteljev pripravlja različna gradiva za različne nivoje?

Za višji nivo večina učiteljev pripravi posebna gradiva, za osnovni nivo zgolj občasno. Nivojem prilagajajo: izbor učbenikov, delovnih zvezkov, dodatnih besedil z interneta in mladinske periodike v tujem jeziku. Pri jezikih uporabljajo dodatne avtentične tekste, avtentične zvočne posnetke za slušna razumevanja, video posnetke, ki jih dijaki opisujejo ustno in pisno v obliki člankov in poročil. Uporabljajo pa se različni učbeniki in priročniki (npr. priročniki iz zbirke Posodobitve pouka v gimnazijski praksi, ZRSS). Pri obeh nivojih imajo več projektnega dela, npr. video-konferenca z dijaki iz tujine, izdelava časopisnega portfolija itd. Različni viri: članki iz časopisov in revij, internetnih strani ter besedila iz učbenikov, ki so bolj zahtevna. Učitelji pripravljajo delovne liste, avdio/video gradiva, slike, besedila pesmi.

Učitelji za delo z dijaki na višjem nivoju (matematika) občasno pripravijo delovne liste z različno vsebino: z nalogami z uporabo IKT, z modeliranjem, z nalogami iz posebnih znanj, raziskovalne naloge, naloge z Vegovih tekmovanj, z dodatnimi nalogami (da lahko doma delajo vaje iz učbenika).

Koliko učiteljev v pripravo gradiv vključuje tudi dijake?

Dijake v pripravo gradiv za pouk vključuje približno tretjina učiteljev, npr.: dijaki izdelujejo delovne liste na dano temo, pripravijo naloge slušnega razumevanja, sestavijo vzorec pisnega preizkusa, oblikujejo projektne mape in spletno aplikacijo.

Kakšne načine ocenjevanja uporabljajo pri zunanji diferenciaciji? Ali imajo kakšne težave?

Večinoma ocenjujejo znanje kot običajno, to je ustno in pisno. Nivoje ocenjujejo z enotnimi ali različnimi preizkusi. Ponekod pripravijo samostojna preizkusa, večinoma pa pisnim preizkusom dodajo nekaj nalog iz višjega nivoja (naloge na višji taksonomski ravni) ali pa naloge iz izbirnega dela. Te naloge omogočajo doseči več kot 100 % točk.

V šolskem letu **2011/12** so nas zanimale predvsem izbrane oblike diferenciacije ter razlogi za izbor. Šole so izbrale različne oblike diferenciacije. Sedem šol izvaja zunanjo diferenciacijo

pri vseh predmetih, ki jih poučujejo na dveh nivojih, ostale šole pa izvajajo fleksibilno diferenciacijo pri vseh predmetih, ki jih poučujejo na nivojih. Tu so sicer razlike v deležih skupnih in nivojskih ur, tako npr. nekatere šole izvajajo pri matematiki 2 skupni uri in dve nivojski, nekatere pa tri skupne ure in eno nivojsko.

Ravnatelji in vodje timov trdijo, da je bil izbor diferenciacije prepuščen učiteljem, ki predmete poučujejo. Navedeni razlogi za zunanjo diferenciacijo so:

- enostavnejše oblikovanje urnika,
- predznanja in motivacija dijakov je zelo različna,
- več lahko vložijo v nadarjene, zainteresirane,
- nekaterim učiteljem je poučevati samo na osnovnem nivoju poseben izziv (in nekaterim poučevati le na višjem pravi užitek),
- menijo, da je pri fleksibilni potrebno več usklajevanja med učitelji, kar predstavlja dodatno delo, obremenitev,
- pri fleksibilni lahko dobiš v poučevanje skupino, ki jo sicer ne učiš, torej dijake premalo poznaš, pa še dijaki te lahko neresno jemljejo.

Razlogi šol za uvedbo fleksibilne diferenciacije pa so naslednji:

- ni dobro, da so dijaki ves čas ločeni, ker v osnovnem nivoju ni »vlečnih konj«,
- tudi v eni uri nivojskega pouka lahko bolj zainteresiranim dajo več, manj motiviranim pa se tudi lahko bolj posvetijo,
- stalna ločenost dijakov lahko vnaša med dijake neprijetne občutke več- ali manjvrednosti,
- res je usklajevanj med učitelji več, a to prinaša neko novo kvaliteto v odnose med njimi.

Pri tej obliki diferenciacije smo ugotovili tudi, da ni nujno, da različna nivoja uči več učiteljev. Nekatere šole so nivojsko uro dale v začetek in konec urnika. Tako lahko en učitelj uči oba nivoja. Šole tak način izvedbe utemeljujejo s tem, da učitelj tako bolje spozna dijake, saj se jim v manjših skupinah bolj posveti in tako tudi pri skupnih urah lažje vodi pouk. Menijo tudi, da se dijaki navežejo (navadijo) na enega učitelja (njegov stil, zahteve) in je dijakom lažje. Pa tudi problema z usklajevanjem med različnimi učitelji ni. Šole, kjer različne nivoje poučujejo različni učitelji, pa izbor različnih učiteljev utemeljujejo s tem, da imajo dijaki različne učne stile, da ni nujno, da se s prvim učiteljem dobro razumejo, da vsak učitelj v predmetu daje svoje poudarke ... Menijo, da s tem, ko dijake učijo različni učitelji istega predmeta, pridejo bolj nasproti različnostim dijakov in jim tako omogočajo boljši napredek.

Kar zadeva prenosljivost modelov, so pa mnenja ravnateljev o lastnih izbranih modelih različna, odvisna pa predvsem od:

- števila predmetov, ki jih poučujejo na nivojih,
- vrste diferenciacije,
- fleksibilne izvedbe predmetnika (strnjene oblike, ciklične, skozi vse leto),
- števila oddelkov,

- prostorskih možnosti,
- kadrov,
- financ.

Pri manj zahtevnih izvedbah prenosljivost na celo šolo, in tudi druge šole, ni problem. Če pa so izpolnjeni tudi drugi pogoji (npr. kadri, prostor ...) je možen prenos tudi bolj kompleksnih modelov.

V šolskem letu **2011/12** je bila izvedena tudi aplikacija vprašalnikov za starše in obdelava rezultatov.

Interpretacija rezultatov je opravljena po posameznih področjih. Za vse, v raziskavi uporabljene spremenljivke, so bile najprej s standardnimi postopki izračunane osnovne opisne statistike. V nadaljevanju smo primerjali odgovore staršev glede na šolo, ki jo obiskuje njihov otrok. Statistično značilnost razlik smo preverjali s hi-kvadratom.

Preglednica 66: Aritmetične sredine posameznih sklopov

Sklop/dimenzija	M
Komunikacija in sodelovanje s šolo: <ul style="list-style-type: none"> • Učitelji so pripravljeni na pogovor o novostih, ki jih s poskusom uvajajo v pouk. • Imam dovolj možnosti, da v šoli postavljam vprašanja, povezana s potekom poskusa. • Šola mi ponuja dovolj možnosti, da se lahko pogovarjam o poteku poskusa. 	3,79
Kakovost poučevanja in učenja: <ul style="list-style-type: none"> • Moj otrok rad obiskuje predmete, pri katerih uvajajo novosti. • Učitelji mojega otroka bolj aktivno vključujejo v delo pri predmetih, pri katerih uvajajo novosti. • Predmete, pri katerih uvajajo novosti, se moj otrok raje uči. 	3,63
Zadovoljstvo: <ul style="list-style-type: none"> • Moj otrok je zadovoljen s poukom predmetov, pri katerih uvajajo novosti. • O uvedenih novostih se moj otrok rad pogovarja doma. 	3,59

Če primerjamo aritmetične sredine ocen po posameznih sklopih, vidimo, da so se starši v večji meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na komunikacijo in sodelovanje s šolo ($M = 3,79$), manj pa s trditvami, ki se nanašajo na kakovost poučevanja in učenja ($M = 3,63$) in na zadovoljstvo ($M = 3,59$).

Rezultati kažejo, da je bila večina staršev dijakinj in dijakov, ki obiskujejo šole, vključene v poskus, dobro informirana o poteku poskusa. To velja tudi za pogovore z učitelji o novostih, ki jih uvajajo šole v pouk. Hkrati pa je večina staršev tudi potrdila, da njihovi otroci radi obiskujejo predmete, pri katerih šole uvajajo novosti in so zadovoljni s poukom.

Kljub pozitivni naravnosti večine staršev glede poteka poskusa pa rezultati kažejo, da se odgovori staršev glede na šolo statistično značilno ločijo prav v vseh trditvah. To pomeni, da

starši zaznavajo delo šol, povezano z uvajanjem poskusa, zelo različno. Ugotovitev pa hkrati opozarja, da so tudi šole k projektu pristopile zelo različno. To ni presenetljivo. Začetki uvajanja poskusa niso bili preprosti. S časom pa so postale vsebinsko-organizacijske rešitve, ki jih uvajajo in razvijajo šole, bolj profilirane in prepoznavne.

V šolskem letu **2013/2014** smo izpeljali intervjuje z ravnatelji in vodji timov. Zastavili smo jim dve temeljni vprašanji: Kakšna je dodana vrednost poskusa za njihovo šolo in kaj iz njihove izvedbe predlagajo za prenos v sistem?

Odgovori ravnateljev in vodij o dodani vrednosti:

- povečano sodelovanje med učitelji (npr.: načrtovanje dela, evalvacija) navaja kar 8 šol;
- timsko delo (npr.: skupne priprave, hkratna izvedba pouka, skupni ocenjevalni listi za več predmetov) navaja 6 šol;
- krepitev profesionalne rasti navaja 7 šol;
- povečano avtonomijo učitelja navaja 1 šola;
- o uvedbi novih didaktičnih pristopov govorijo 4 šole;
- o tem, da fleksibilna izvedba predmetnika (npr.: strnjene ure pouka predmeta, projektna izvedba sklopov predmetov, terenska izvedba) omogoča učenje v avtentičnem okolju, vpliva na dvig motivacije dijakov ter njihovo večjo angažiranost, poročajo 4 šole;
- visoko stopnjo zadovoljstva dijakov in učiteljev s ponujenimi oblikami fleksibilnosti in nivojskosti navaja 1 šola;
- da delitev v nivoje prinaša pričakovane učinke (odgovornost za znanje, zadovoljivo prisotnost pri pouku, zadovoljstvo dijakov in učiteljev) izpostavljata 2 šoli;
- da delitev v nivoje omogoča dodatne aktivnosti, več življenjskih situacij, pravita 2 šoli;
- da delitev v nivoje omogoča večjo možnost upoštevanja interesov dijakov, trdijo na 3 šolah;
- da delitev v nivoje omogoča lažjo individualizacijo pri pouku zaradi manjših skupin, napredujejo tako šibkejši kot tisti na višjem nivoju; manjša skupina učencev predstavlja veliko prednost za učenje (in tudi poučevanje) jezika, ker imajo dijaki bistveno več možnosti za ustno izražanje, učitelj pa dosti boljši vpogled v njihovo znanje; pri matematiki so dijaki v manjši skupini prav tako večkrat izzvani, posledično pa je njihove težave v razumevanju veliko lažje sproti odpravljati; učenci, ki se v večji skupini sicer poskušajo »skrivati«, dobijo v manjši skupini več priložnosti, zato lahko učitelj veliko bolje diagnosticira težave in pomanjkljivosti v znanju pri vsakem posamezniku; enako velja tudi za nivojski pouk drugih predmetov, saj omogoča lažje in bolj poglobljeno delo, trdijo na 8 šolah;
- da delitev v nivoje daje več časa za odnos oz. pogovor učitelj – dijak, izpostavljata 2 šoli;
- da delitev v nivoje daje večjo možnost za kompetenčni pristop oz. za razvoj različnih kompetenc in pismenosti pri dijakih, navaja 1 šola;

- da ima poskus pozitiven vpliv na delo in motivacijo učiteljev in dijakov, trdi 5 šol;
- da imajo dijaki, ki so vključeni v projekt, boljši učni uspeh, zaznava 5 šol;
- dodano vrednost vidijo tudi v novih izbirnih predmetih Kreativno podjetništvo in Vzgoja za solidarnost, za katerega je izražena visoka stopnja interesa pri dijakih in se neposredno odraža v osebni rasti dijakov in v dobrem sodelovanju z zunanjimi inštitucijami;
- pri drugačnih oblikah usvajanja in vrednotenja znanja z metodo vodene razprave ugotavljajo, da so se spremenili didaktični pristopi; učenci se morajo več učiti, so bolj vodeni in se morajo med seboj povezovati; od dijakov se zahteva znanje na višjih taksonomskih stopnjah; pri ocenjevanju so zasledili težave samo še v 1. letniku; pri takem načinu ocenjevanja razvijajo pri dijakih samovrednotenje in samoregulacijo; skupaj izdelajo kriterije in merila ocenjevanja; profesorji in dijaki poznajo pričakovane dosežke; med dijaki se razvijajo socialne kompetence, saj se je okrepila medsebojna pomoč (1 šola);
- dodano vrednost z alternativnimi oblikami ocenjevanja vidijo v dvigu kakovosti raziskovalnih in seminarskih nalog dijakov; dijaki vedo, kaj in kako morajo narediti naloge, ker poznajo opisnike in kriterije. Pri ustnem vrstniškem ocenjevanju in samoocenjevanju znajo argumentirati svoje ocene; učitelji ocenjujejo, da se je motivacija za učenje povečala; takšen način vrednotenja znanja razvija kritično mišljenje dijakov, vpliva na višje ravni znanja, razvija veščine argumentacije, komunikacije; zahteva več časa (1 šola).

Predlogi ravnateljev in vodij za prenos v sistem:

- v sistem je možno prenesti nivojski pouk različnih predmetov, priporočajo fleksibilno diferenciacijo (8 šol);
- možnost fleksibilne izvedbe predmetnika predlagajo na 7 šolah, a opozarjajo, da so to le njihove izkušnje; ena šola eksplicitno predlaga podaljšanje poskusa na nekaj šol, ki bi bile pripravljene izvesti nekatere elemente, ki so se izkazali kot pozitivni in možni za prenos v sistem; tako bi dobili nekoliko bolj objektivno sliko tudi na šolah, ki niso predlagateljice in so zato tudi bolj motivirane za uspeh;
- možen je prenos različnih pristopov pri alternativnem ocenjevanju (npr.: vodena razprava, portfolio, raziskovalne naloge, projektna mapa) (4 šole);
- omogočiti fond ur za timsko izvedbo pouka (4 šole);
- glede na potrebe časa bi bila potrebna širitev izbirnega predmeta Vzgoja za solidarnost še na druge šole;
- izvedba predmeta Kreativno podjetništvo;
- omogočanje izbirnosti (predmetov, nivojev...) (4 šole);
- možnost projektnega sodelovanja dijakov pri delu z lokalnimi institucijami (3 šole).

Rezultati vprašalnika za starše

V šolskem letu 2013/14 smo starše ponovno zaprosili za njihovo mnenje. Rezultate prikazujemo hkrati primerjalno z rezultati prvega anketiranja.

Preglednica 67: Aritmetične sredine posameznih sklopov

Sklop/dimenzija	2011/12	2013/14
Informiranost <ul style="list-style-type: none"> • O poteku poskusa sem bil vseskozi ustrezno obveščen. • O poteku poskusa so me redno informirali v šoli. • O poteku poskusa me je informiral moj otrok.	M = 1,75	M = 1,72
Komunikacija in sodelovanje s šolo: <ul style="list-style-type: none"> • Učitelji so pripravljeni na pogovor o novostih, ki jih s poskusom uvajajo v pouk. • Imam dovolj možnosti, da v šoli postavljam vprašanja, povezana s potekom poskusa. • Šola mi ponuja dovolj možnosti, da se lahko pogovarjam o poteku poskusa.	M = 3,79	M = 3,53
Kakovost poučevanja in učenja: <ul style="list-style-type: none"> • Moj otrok rad obiskuje predmete, pri katerih uvajajo novosti. • Učitelji mojega otroka bolj aktivno vključujejo v delo pri predmetih, pri katerih uvajajo novosti. • Predmete, pri katerih uvajajo novosti, se moj otrok raje uči.	M = 3,63	M = 3,54
Zadovoljstvo: <ul style="list-style-type: none"> • Moj otrok je zadovoljen s poukom predmetov, pri katerih uvajajo novosti. • O uvedenih novostih se moj otrok rad pogovarja doma.	M = 3,50	M = 3,45

Če pogledamo letošnje rezultate, še vedno lahko trdimo, da je večina staršev ustrezno informiranih o poskusu. Prav tako lahko sklepamo, da so zadovoljni s komunikacijo in sodelovanjem s šolo, tudi s kakovostjo poučevanja in učenja, saj so povprečne ocene visoke. Kot v prvem letu, tudi sedaj obstajajo statistično pomembne razlike med šolami pri skoraj vseh trditvah. Način sodelovanja šole s starši oz. njihovo vključevanje v aktivnosti šole je pokazatelj šolske klime. Šole, ki so že v prvem anketiranju izstopale v pozitivno smer (sodelovanje, komunikacija, informiranje, dostopnost, možnost postavljanja vprašanj...), so tudi sedaj v ospredju.

Če primerjamo aritmetične sredine ocen (med leti) po posameznih sklopih, vidimo, da so se starši v večji meri strinjali s trditvami v šolskem letu 2011/12, kot v šolskem letu 2013/14. S trditvami s področja informiranosti²⁸ so se nekoliko bolj strinjali na začetku projekta (M = 1,75) kot na koncu (M = 1,72).

²⁸ Starši so trditve s področja informiranosti ocenjevali na 2-stopenjski lestvici, pri čemer pomeni: 1 – se strinjam in 2 – se ne strinjam.

V šolskem letu 2011/12 so se v večji meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na komunikacijo in sodelovanje s šolo²⁹ (M = 3,79), manj pa s trditvami, ki se nanašajo na kakovost poučevanja in učenja¹¹ (M = 3,63) in na zadovoljstvo²⁶ (M = 3,59).

Zadnje šolsko leto poskusa pa so se v večji meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na kakovost poučevanja in učenja²⁶ (M = 3,54), kot pa s trditvami, ki se nanašajo na komunikacijo in sodelovanje s šolo²⁶ (M = 3,53) in na zadovoljstvo²⁶ (M = 3,45).

Povzetek ugotovitev za tretji cilj za vsa štiri leta poskusa

Z namenom zasledovati tretji cilj poskusa, to je ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole smo najprej naredili analizo stanja – ugotavljali smo zadovoljstvo in splošno motivacijo pri dijakih. V okviru zadovoljstva dijakov smo ugotavljali razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, poukom, s sošolci in z urnikom. Največ, tretjina, dijakov se je za vključitev v poskus odločila zaradi zanimive ponudbe šole, naslednji razlog je bil možnost vključevanja v nivoje zahtevnosti in pa zaradi poklicnega oz. študijskega interesa. Z učitelji, poukom, urnikom in sošolci so bili po večini dijaki zadovoljni.

Ugotavljali smo še raven aspiracije dijakov, področje učne motivacije, področje učnega vedenja in odnos do šole ter ugotovili, da pri dijakih prevladuje visoka raven aspiracije, notranji motivacijski dejavniki, da njihove učne navade niso odvisne od zanimanja za predmet, saj se za vse predmete trudijo približno enako ter da imajo dijaki v večini pozitiven odnos do šole.

Na področju šolske klime smo ugotovili, da v splošnem učitelji ravnatelje ocenjujejo kot opogumljajoče ter kot ne-direktivne in ne-restriktivne. Na šolah je prisotno odprto ravnateljevo vedenje v odnosih do učiteljev. Glede odprtosti odnosov med učitelji ter učitelji in učenci ugotavljamo, da so med seboj kolegialni in sodelovalni ter angažirani pri svojih dijakih. Na šolah je prisotna velika mera odprtosti odnosov med učitelji in med učitelji ter dijaki.

Nekateri vidiki poskusa na šolah predstavljajo novost, nekateri pa le nadgradnjo obstoječih aktivnosti.

Vodenje in organizacijo poskusa je na večini šoli prevzel projektni tim, ki se je v ta namen oblikoval oz. so o tem odločali po posameznih aktivnih. Na večini šol so ravnatelji sami izbrali učitelje za sodelovanje v poskusu, po predhodnem posvetovanju z njimi.

Starše so na večini šol s poskusom seznanili na prvem roditeljskem sestanku. Ostale šole pa so jih seznanile ob vpisu, na skupnem roditeljskem sestanku z dijaki zadnji dan počitnic ali na

---

²⁹ Starši so stopnjo strinjanja ocenjevali na 5-stopenjski lestvici, pri čemer pomeni: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – se niti ne strinjam niti se strinjam, 4 – se strinjam, 5 – se popolnoma strinjam.

Svetu staršev. Niso pa na nobeni šoli staršev vključili v projektne tim. Večina staršev je bila mnenja, da so o poteku poskusa bili dobro informirani. Starši so pritrdili, da so otroci predmete radi obiskovali in so s poukom bili zadovoljni. Starši so prav tako izrazili zadovoljstvo s komunikacijo in načinom sodelovanja s šolo, s kakovostjo poučevanja in učenja.

Učitelje smo povprašali o izvajanju njihovega predmeta na višji ravni in v strnjeni obliki. V največji meri so se strinjali z možnostjo izvajanja predmeta, ki ga poučujejo na višji ravni zahtvnosti v 4. in v 3. letniku. Večina učiteljev se strinja z izvajanjem njihovega predmeta v naslednjih strnjenih oblikah: izvedba vseh ur v tromesečju, izvedba vseh ur v enem polletju, ciklično izvajanje pouka. Za višji nivo večina učiteljev pripravi posebna gradiva, za osnovnega pa le občasno.

Ravnatelj in vodje projektne timov kot dodano vrednost poskusa ocenjujejo povečano sodelovanje med učitelji, razvoj kulture timskega delovanja, krepitev profesionalne rasti učiteljev, individualizacija pouka, dvig motivacije in učnega uspeha pri dijakih.

Možnost prenosa v sistem pa prepoznavajo v nivojskem pouku različnih predmetov v obliki fleksibilne diferenciacije ter v različnih pristopih pri alternativnem ocenjevanju.

Četrty cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje.

V šolskem letu **2011/12** smo se usmerili na usposabljanje učiteljev za ta element z namenom, da do konca poskusa s podporo strokovnih delavcev ZRSŠ izoblikujejo modele usvajanja in vrednotenja znanja, ki predstavljajo dodano vrednost obstoječim načinom, in ki jih bo mogoče replicirati.

Učitelji, ki so odgovorni za načrtovanje učnega procesa in pripravo optimalnega učnega okolja, se morajo zato usposobiti za drugačne načine poučevanja, kot so jih bili vajeni doslej (npr. uvedba avtentičnih nalog, sistematično izvajanje medpredmetnih in kurikularnih povezav, interaktivno timsko poučevanje ipd.) ter nato to svoje znanje v sodelovanju in s podporo svojih kolegov preizkušati v praksi.

Pri elementu usvajanja znanja so šole definirale naslednje cilje:

- bolje povezano znanje, dostopno na prožen način oz. osmišljanje usvojenega znanja (6 šol),
- razvijanje strategij učenja in večja odgovornost do lastnega dela (5 šol),
- večja samostojnost in kritičnost dijakov pri učenju (metaznanje) (3 šole),
- pozitivna prepričanja o sebi kot dijaku (1 šola).

Pri elementu vrednotenja znanja so šole zasledovale naslednje cilje:

- vključevanje samopreverjanja in vrstniškega preverjanja (4 šole),

- priprava opisnih kriterijev in zagotavljanje povratnih informacij v procesu učenja (6 šol),
- izdelava smernic za spremljavo napredka in zapisovanje refleksij (2 šoli),
- načrtovanje in zbiranje dokazov, da posamezni dijaki usvajajo načrtovane cilje (4 šole).

Rezultate prikazujemo glede na kazalnike³⁰:

Boljša motivacija za učenje

Šola 1: Analiza vprašalnikov celotne populacije 2. letnikov dijakov o dodani vrednosti tutorstva in zbirnik ocene dijakov o delu tutorjev sta pokazala boljšo motivacijo za učenje zaradi večjega občutka vključenosti v skupnost, pa tudi večjih občutkov varnosti in zaželenosti.

Šola 2: Preko razgovorov z dijaki so ugotovili, da se je zaradi strnjenih oblik zvišala njihova motivacija za učenje in da želijo tak način dela še naprej.

Šola 3: Z vprašalnikom, ki ga je izpolnila celotna populacija 2. letnikov, vključenih v poskus, so ugotovili, da dijaki drugačen pristop k ocenjevanju dojemajo kot način, ki zahteva večjo odgovornost dijakov, vendar jim hkrati omogoča usvojiti in izkazovati večjo širino znanja in je zanje manj stresno.

Šola 4: Pri povezavi matematike in ekonomije so opazili večjo motivacijo pri dijakih in izboljšanje njihovega znanja pa tudi manj obremenitev in stresa zaradi skupnega ocenjevanja.

Šola 5: Razgovor učiteljev z dijaki po ekskurziji je pokazal njihovo visoko motivacijo za učenje med ekskurzijo zato, ker so sami sodelovali pri pripravi gradiva ter načrtovali obiske znamenitosti v skladu s svojimi interesi.

Učni uspeh

Šola 1: Analiza učnega uspeha je pokazala boljše rezultate in zmanjšanje osipa.

Šola 2: Analiza učnega uspeha 2. letnika, ki je bil vključen v poskus, je pokazala visoko povprečno oceno in najmanj izostankov med vsemi 2. letniki na šoli.

Šola 3: S pomočjo razgovora z dijaki so ugotovili, da jim medpredmetna povezava angleščine in knjižničnih znanj prinesla ugotovitev, da je pravilna uporaba virov kompleksnejša in zahtevnejša, kot so sprva mislili, da pa jim vložen trud pomaga k boljšemu znanju in rezultatom pri angleščini in tudi pri drugih predmetih na osnovi boljšega znanja iz uporabe virov.

Šola 4: Analiza ankete, ki jo je izpolnilo 116 dijakov, ki so bili vključeni v pouk z avtentičnimi nalogami, je pokazala, da se jih je večina strinjala, da so avtentične naloge dober način širjenja oz. poglobljanja znanja, da so se z njimi naučili več, kot če bi poslušali razlago učitelja, da so z njihovo pomočjo povezali teorijo s prakso. 47 % dijakov pa je menilo, da so avtentične naloge tudi dober način preverjanja in ocenjevanja znanja.

---

³⁰ Glede na to, da so šole izbirale različne kazalnike, številka šole pri enem kazalniku ne pomeni iste šole pri drugem kazalniku.

Kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov

Šola 1: Analiza vprašalnikov celotne populacije dijakov 2. letnikov, ki so bili vključeni v poskus, je pokazala, da dve tretjini dijakov še nista razvili višje samokritičnosti do rezultatov svojega učenja, s pomočjo katere so na šoli nameravali izboljšati kakovost njihovih izdelkov.

Šola 2: Tri raziskovalne naloge so bile izbrane za predstavitev na državnem srečanju mladih raziskovalcev, vse tri so bile nagrajene (tri srebrna priznanja); na državnem tekmovanju iz znanja kemije, matematike in na naravoslovni olimpijadi so se dijaki izjemno izkazali: en dijak je prejel zlato Vegovo priznanje, dva srebrno Vegovo priznanje, dva srebrno Preglovo plaketo, tri dijaki bronasto Preglovo plaketo in en srebrno medaljo na olimpijadi. A lahko rečemo, da je tak dosežek rezultat daljšega procesa, ki se je v fazi poskusa še intenziviral, vključili so več učiteljev.

Šola 3: Analiza projektnih nalog in drugih izdelkov dijakov je pokazala višjo kakovost in višje ocene.

Zadovoljstvo učiteljev

Šola 1: Zapisi refleksij vseh tutorjev o dodani vrednosti tutorstva so potrdili večje zadovoljstvo učiteljev zaradi izboljšanih odnosov z dijaki in medsebojnih odnosov med dijaki, ki so po njihovem doprinesli k boljši kakovosti dela in boljšemu učnemu uspehu.

Šola 2: Izvedli so razgovor z vsemi učitelji, ki so poučevali 2. letnik, ki je bil vključen v poskus – vsi so opazili napredek na ravni komunikacije, argumentacije in samoiniciativnosti pri dijakih, saj so bili le-ti v 1. letniku izrazito tihi in so prepuščali vse odločitve učiteljem.

Šola 3: Analiza refleksij, ki so jih zapisali učitelji v obliki SWOT analize, je pokazala večje zadovoljstvo učiteljev zaradi povečane samostojnosti in ustvarjalnosti dijakov ter priložnosti za sodelovanje z zunanjimi institucijami in možnostmi za timsko poučevanje, ki je prineslo več sodelovanja med učitelji, opazili pa so tudi težave, ki jih imajo pri ocenjevanju, ker se jim zdi, da je zaradi skupinskega dela težko določiti prispevek posameznika in ga oceniti.

Šola 4: S pomočjo razgovora z vsemi učitelji, vključenimi v poskus, je bilo ugotovljeno njihovo višje zadovoljstvo z lastnim delom zaradi medpredmetno povezane vsebine in poenotenja meril za ocenjevanje pa tudi zaradi dviga kvalitete znanja dijakov.

V šolskem letu **2012/13** smo, podobno kot v prejšnjem šolskem letu, na področju *usvajanja znanja* v projektu opredelili naslednje cilje in kazalnike, po katerih prepoznamo, da se cilji uresničujejo (kazalniki so opredeljeni z namenom, da učiteljem olajšamo samoevalvacijo napredka v poskusnem uvajanju novosti v pouk):

- bolje povezano znanje, dostopno na prožen način oz. osmišljanje usvojenega znanja (kazalniki: motiviranost za učenje, kakovost izdelkov, zadovoljstvo učiteljev),
- razvijanje strategij učenja in večja odgovornost do lastnega dela (kazalniki: motiviranost za učenje, učni uspeh, kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov),
- večja samostojnost in kritičnost dijakov pri učenju (metaznanje) (kazalniki: motiviranost za učenje, učni uspeh, kakovost izdelkov),
- pozitivna prepričanja o sebi kot dijaku (kazalniki: motiviranost, učni uspeh).

Tudi na področju *vrednotenja znanja* smo v tem šolskem letu sledili naslednjim ciljem s kazalniki, ki smo si jih v projektu zadali:

- vključevanje samopreverjanja in vrstniškega preverjanja v pouk (kazalniki: motiviranost za učenje, kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov),
- izdelava smernic za spremljavo napredka in zapisovanje refleksij (kazalniki: motivacija),
- načrtovanje in zbiranje dokazov, da posamezni dijaki usvajajo načrtovane cilje (motivacija, kakovost izdelkov, učni uspeh, zadovoljstvo učiteljev),
- priprava opisnih kriterijev in zagotavljanje povratnih informacij v procesu učenja (kazalniki: motiviranost, učni uspeh, kakovost izdelkov).

Boljša motivacija za učenje

Šola 1: 75% dijakov je v anketi ocenilo, da projektne (avtentične) naloge, raziskovalni eseji in druge alternativne oblike usvajanja in vrednotenja znanja pozitivno učinkujejo na njihovo motivacijo. Dijaki so izkazali visoko motivacijo in samostojnost ter zmožnost uporabe zahtevnih matematičnih orodij pri reševanju problemskih nalog.

Šola 2: Analiza razgovorov z dijaki kaže, da se je zaradi strnjjenih oblik zvišala njihova motivacija za učenje in da želijo tak način dela še naprej.

Šola 3: Razgovori z dijaki ob mapah so pokazali, da dijake ekskurzija motivira za učenje zaradi možnosti uporabe znanja jezikov ter raziskovalnih spretnosti.

Šola 4: Analiza pridobljenih podatkov s vprašalnikom, ki ga je izpolnilo 50 dijakov 3. letnikov kaže, da čuti večina dijakov večjo motivacijo za učenje zaradi možnosti izmenjave različnih pogledov, medsebojne spodbude in ker je v skupini bolj zabavno in manj naporno kot individualno.

Šola 5: Analiza ankete kaže, da večina dijakov meni, da se jim zdi učenje s pomočjo avtentičnih nalog zanimivo in pestro, da lahko izkažejo svojo ustvarjalnost, da širijo svoje znanje na področjih, ki jih zanimajo, da uporabljajo druge vire, ne le učbenika in da rezultate svojega dela lahko predstavijo.

Šola 6: Izvaja timsko načrtovanja in poučevanja matematike in ekonomije. Analiza ankete je pokazala, da so dijaki bolj motivirani za učenje zaradi boljšega razumevanja uporabne vrednosti matematike.

Učni uspeh

Šola 1: Anketa o projektne delu, ki jo je izpolnilo 115 dijakov, vključenih v poskus, je pokazala, da so dijaki opazili dvig kakovosti svojega znanja in izboljšanje svojega odnosa do naravoslovnih predmetov. Gornje je potrdila tudi analiza ocen po predmetih, odločitev za izbirne predmete in udeležba ter uspeh na tekmovanjih – primerjava pisnega preverjanja v tem in v preteklih šolskih letih je pokazala, da so bili preizkusi v letošnjem letu zahtevnejši, vendar so bile ocene višje. Za dodatne ure pouka oz. izbirne predmete za maturo pri naravoslovnih predmetih se odloča vedno več dijakov, tudi tisti, ki so učno šibkejši.

Šola 2: Anketiranje in razgovor z dijaki sta pokazala boljšo karierno ozaveščenost dijakov v poskusu, kot pri njihovih vrstnikih.

Šola 3: Analiza samoevalvacije dijakov je pokazala, da jim povezovanje pouka tujega jezika s knjižnično informacijskim znanjem omogoča lažje razumevanje strokovnih vsebin in posledično tudi boljši uspeh pri strokovnih predmetih. Spretna uporaba slovarjev jim pomaga pri učenju. Opazovanje dijakov pri delu s slovarji je pokazalo povečano medsebojno

sodelovanje in razvoj kompetence učenje učenja (dijaki s pomočjo slovarjev ugotavljajo tudi besedne vrste, pomen besednih zvez, fraz ipd.), kar bogati njihovo znanje tujega jezika.

Šola 4: Analiza rezultatov seminarskih nalog in primerjava s tistimi iz prejšnjih let je pokazala precej višje rezultate.

Šola 5: Odgovori dijakov v anketi kažejo na premik pri njih od želje po pridobivanju dobrih ocen k želji po in pomenu pridobivanja dobrega znanja, ki jim pomaga pri povezovanju, samostojnem sklepanju, analiziranju in vrednotenju. Kot dober primer drugačnega usvajanja znanja so izpostavili nekaj problemsko vodenih ur, ki so se zaključile z netipičnimi oblikami pisnega ocenjevanja znanja, ki so jih dijaki zelo uspešno reševali.

Šola 6: Analiza pridobljenih podatkov s vprašalnikom kaže, da je poznavanje kriterijev pomembno v fazi usvajanja znanja in da pripomore k boljšemu uspehu zaradi boljše osredotočenosti. Več kot 70 % dijakov je odgovorilo, da so prejeli oceno v skladu s svojimi pričakovanji, kar kaže na zmožnost presoje kakovosti lastnega znanja.

Kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov

Šola 1: Analiza vprašalnika za dijake v zvezi z ocenjevanjem seminarske naloge je pokazala, da jih 79 % meni, da so zaradi vnaprej pripravljenih kriterijev, pri pripravi katerih so dijaki sodelovali, izdelali bolj kvalitetno nalogo, saj so natančno vedeli, kaj in kako jo je potrebno napisati za odlično oceno. 74 % jih meni, da so jim sošolci dodelili realno oceno, 65 % pa, da jih je realno ocenil učitelj, kar kaže na dvig samokritičnosti od predhodnega šolskega leta. Analiza vprašalnikov v zvezi z ustnimi predstavitvami je prav tako pokazala, da dve tretjini dijakov meni, da so se s pomočjo opisnih kriterijev lahko bolje pripravili in pridobili višjo oceno.

Šola 2: 9 raziskovalnih nalog je (6 dijakov 3. letnikov in 3 iz 2. letnikov) na tekmovanju »Mladi za napredek Maribora« prejelo zlato priznanje, 3 srebrno in 3 bronasto. Na področju samostojnega projektnega dela so dijaki v tem šolskem letu pripravili, izvedli in ovrednotili 45 različnih projektnih aktivnosti (prevladuje področje prostovoljnega dela, sledi področje umetnosti).

Zadovoljstvo učiteljev

Šola 1: Učitelji izražajo zadovoljstvo zaradi boljše kakovosti znanja, uspehov na tekmovanjih in boljših ocen. Žal pa si za novosti bolj prizadevajo učitelji naravoslovnih predmetov, jezikov in filozofije, ostali pa nočejo sodelovati, kar otežkoča medpredmetno povezovanje. Zaradi večjega poenotenja poučevanja pri biologiji (skupno delo pri vajah, terensko delo) se je izboljšalo zadovoljstvo dijakov in učiteljev.

Šola 2: Analiza refleksij tutorjev, SWOT analiza in razgovori s tutorji so pokazali zadovoljstvo učiteljev z izvajanjem tutorstva, saj učitelji čutijo, da postajajo partnerji dijakom pri učenju in da tutorstvo ustvarja priložnosti za pogovor in zagotavlja, da se dijaki počutijo spoštovane, ter da je učiteljem mar zanje. Ostajajo pa odprta vprašanja v zvezi z razmejitvijo dela tutorja, razrednika in mentorja.

Šola 3: Ugotovitev, pridobljena z analizo vprašalnikov za učitelje, vključenih v poskus, je pokazala, da menijo, da še ne znajo ustrezno vrednotiti učinkov alternativnih pristopov k ocenjevanju znanja tistih ciljev izobraževanja, ki so najbolj zaželeni in trajnostni: želja po odkrivanju novega znanja, opredelitve in zastavljanja raziskovalnih problemov, podjetnosti,

kreativnosti, inovativnosti, prilagajanje novim situacijam, empatija in sposobnost deliti s tistimi, ki jih dijaki ne prepoznajo kot »prijatelje«, kar zmanjšuje zadovoljstvo učiteljev.

Učitelji zelo pozitivno ocenjujejo uvedbo matematičnega raziskovalnega eseja na obeh nivojih poučevanja matematike. Čeprav so bile naloge zahtevnostno različne, opazajo premik k večji uporabi znanja, vendar je potrebno še veliko vodenja in usmerjanja s strani učitelja. Dijaki na višji ravni so presenetili z visoko motiviranostjo in samostojnostjo.

Pri naravoslovnih predmetih (kemija in biologija) so dijaki ob zaključku 3. letnika pisali pregledno nalogo s vprašanji esejskega tipa, s katero so učitelji preverjali uporabnost pridobljenega znanja. Učitelji z rezultati niso bili zadovoljni, saj so bili njihovi odgovori še vedno trivialno naivni in so pokazali na nizko stopnjo vključevanja pridobljenih strokovnih znanj, pri čemer pa je razveseljivo, da so rezultati ankete pokazali, da se dijaki zavedajo pomena povezovanja znanja in ustreznih predznanj.

Šola 4: Učitelji izražajo zadovoljstvo ob uporabi opisnih kriterijev pri vrstniškem ocenjevanju, saj dijakom pomagajo pridobiti vpogled v to, kako njihovo znanje vidijo vrstniki in jih motivira za izboljševanje. Dijaki se naučijo objektivnosti, s pomočjo kriterijev jim postane jasno, kaj zahteva naloga, kaj je treba še opraviti, koliko truda vložiti, kar jih usmerja pri učenju in ne potrebujejo nenehnega vodenja s strani učitelja oz. postajajo samostojnejši. Vidijo le eno pomanjkljivost, in sicer da gre za vrstniško ocenjevanje in nato za usklajevanje veliko časa.

V šolskem letu **2013/14** na tem elementu s šolskimi timi nismo izvajali vodenih aktivnosti. Šole so področja dela, izvedene aktivnosti in ugotovitve zapisale v samoevalvacijskih poročilih, ki so predstavljena v naslednjem poglavju. V tem delu predstavljamo le sklepne ugotovitve in predloge za prenos v sistem, za katere smo šole zaprosili ob koncu samoevalvacije.

Sklepna ocena ugotovitev:

Šola 1: Tutorstvo in individualen pristop k dijaku sta se izkazala kot zelo uspešna. Sodelovalno učenje, ne le tutorjev, temveč tudi ostalih učiteljev v oddelčnem učiteljskem zboru postaja nuja in prava podlaga za razvoj sodelovalnega učenja pri dijakih. Žal pa je še vedno precej slabo sprejeta samoiniciativnost in raziskovalna vloga učitelja v okviru zakonsko predpisanih možnosti. Prevečkrat se pričakuje, da bodo programi dela in posodobljeni učni načrti tutorjem in razrednikom nakazali »pravo pot« namesto, da bi jo slednji samoiniciativno in skupaj z dijaki poiskali sami.

Šola 2: Priprava opisnikov od učiteljev terja veliko časa in energije, a se ob sodelovanju in pripravah veliko naučiš, kar vpliva tudi na samozaupanje in avtonomijo.

Šola 3: Preko portfolia učitelj lažje spremlja sprotno napredovanje dijaka. Med dijakom in profesorjem je več povratne informacije.

Šola 4: Vodena razprava se je, sploh pri učenju tujega jezika, pokazala kot zelo uspešna, saj so se dijaki naučili nastopati pred občinstvom ter izraziti in ustrezno argumentirati svoje mnenje.

Predlogi za prenos v sistem:

Šola 1: Predlagamo čim več projektno naravnane in avtentično izvedenega pouka na terenu. Dijaki naj sami organizirajo aktivnosti, naj se tako naučijo dogovarjanja, sprejemanja konsenzov in prevzemanja odgovornosti za svoje odločitve. Učitelj pa naj bo v vlogi moderatorja, velikokrat tudi v vlogi mediatorja, da bo sledil učnim načrtom v skladu s predpisi.

Šola 3: Portfolio naj postane ena od oblik obveznega preverjanja in ocenjevanja znanja.

Povzetek ugotovitev za četrti cilj za vsa štiri leta poskusa

S četrtim ciljem smo želeli zasledovati vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje. Šole so poročale o pozitivnem vplivu drugačnih oblik ocenjevanja znanja na motivacijo. Dijaki so namreč zaradi občutka vključenosti izražali višjo stopnjo motivacije za učenje. Prav tako so šole poročale o dvigu učnega uspeha na račun novih oblik ocenjevanja znanja. Analiza projektnih in raziskovalnih nalog ter drugih izdelkov je pokazala, da se je kakovost slednjih dvignila.

Učitelji so z novim načinom dela zadovoljni, saj pri dijakih opažajo višjo kvaliteto pridobljenega znanja, opažajo, da so dijaki bolj samoiniciativni in ustvarjalni.

3. 2 Rezultati samoevalvacije šol

V poglavju predstavljamo rezultate samoevalvacije šol. Samoevalvacijska poročila je v šolskem letu **2010/11** oddalo vseh 15 šol, ki so v prvem letniku izvajale poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, tako je:

- 5 šol oddalo poročila o vseh treh programskih elementih,
- 6 šol oddalo poročila o 2 programskih elementih in sicer:
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole,
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in fleksibilnost 3 šole.
- 4 šole so oddale poročila o enem programskem elementu, in sicer:
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti 1 šola,
  - različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole.

V šolskem letu **2011/12** je samoevalvacijska poročila oddalo vseh 18 šol, ki so v drugem letniku izvajale poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, tako je:

- 5 šol oddalo poročila o vseh treh programskih elementih,
- 3 šole so oddale poročila o 2 programskih elementih in sicer:
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 2 šoli,
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in fleksibilnost 1 šola.
- 10 šol je oddalo poročila o enem programskem elementu, in sicer:
  - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti 8 šol,
  - različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 2 šoli.

V šolskem letu **2012/13** je samoevalvacijska poročila oddalo vseh 18 šol, ki so bile vključene v poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, in sicer:

- 3 šole so oddale poročila o vseh treh programskih elementih,
- 6 šol je oddalo poročila o 2 programskih elementih, in sicer:
  - 4 šole za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in o fleksibilnosti organizacije pouka,
  - 2 šoli pa za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in o drugačnih oblikah usvajanja in vrednotenja znanja.
- 8 šol je oddalo poročila o enem programskem elementu, in sicer:
  - 6 šol za pouk na različnih ravneh zahtevnosti,
  - 2 šoli za drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja.

V šolskem letu **2013/14**, zadnjem letu poskusa, je samoevalvacijska poročila oddalo 11, ki so elemente poskusa izvajale v četrtem letniku. Šole so izvajale različno število programskih elementov, in sicer:

- 3 šole so oddale poročila o vseh treh programskih elementih,
- 3 šole so oddale poročila o 2 programskih elementih, in sicer:
  - 1 šola za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in o fleksibilnosti organizacije pouka,
  - 2 šoli pa za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in o drugačnih oblikah usvajanja in vrednotenja znanja;
- 5 šol je oddalo poročila o enem programskem elementu, in sicer:
  - 4 šole za pouk na različnih ravneh zahtevnosti,
  - 1 šola za drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja.

V nadaljevanju predstavljamo sklepne ugotovitve po programskih elementih.

Za programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (**nivojskost**) se je v šolskem letu **2010/11** odločilo 12 šol: Gimnazija Kranj, Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, II. gimnazija Maribor, Ekonomska šola Murska Sobota, Gimnazija Nova Gorica, Gimnazija Ravne na Koroškem, Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica, Gimnazija in ekonomska šola Sežana, Gimnazija Trbovlje, Gimnazija Slovenj Gradec, Gimnazija Šiška in Gimnazija Vič.

Le dve gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (nemščina), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 4).

V šolskem letu **2011/12** so se predhodnim šolam pridružile še štiri: Gimnazija Ledina, Gimnazija Kočevje, Gimnazija Ptuj ter Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana.

Le 2 gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (matematika), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 3, ena šola 8).

Samo izravnalni nivo je izvajala ena šola, in sicer pri angleščini in matematiki. Tako izravnalni kot višji nivo so izvajale štiri šole, in sicer pri tujih jezikih in matematiki, dve od teh pa tudi pri slovenščini. Ostale šole so v prvem letniku izvajale le višji nivo (nadgrajevanje). Poleg omenjenih predmetov so nivojski pouk izvajali še pri fiziki, kemiji in biologiji.

Programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (nivojskost) je v šolskem letu **2012/13** izvajalo 15 šol. Le dve šoli sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (matematiki), ostale šole pa so nivojski pouk izvajale pri večih predmetih (6 pri dveh predmetih, 7 pri treh ali več).

Programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (nivojskost) je v šolskem letu **2013/14** izvajalo 10 šol. Le dve šoli sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu, ostale šole pa so nivojski pouk izvajale pri večih predmetih (2 pri dveh predmetih, 6 pri treh ali več).

Etapni cilji, ki so jih šole izbrale za *prvo leto* izvedbe nivojskega pouka, so bili:

- oblikovanje kriterijev za izbor dijakov v različne skupine,
- uvedba novih metod dela v višjem nivoju,
- oblikovanje urnika, ki bo omogočal prehod dijakov med skupinami,
- uvedba timskega poučevanja v oddelku, ki je vključen v poskus,
- omogočiti dijakom večjo izbirnost,
- dvigniti motivacijo in zadovoljstvo dijakov,
- poglobiti znanje dijakov.

V *drugem letu* poskusa so dodali nekaj novih etapnih ciljev:

- oblikovanje kriterijev ocenjevanja,
- dvig interesa dijakov za določen predmet,
- povečanje samoiniciativnosti dijakov,
- razvijati sodelovalno učenje,
- zmanjšati število negativnih ocen,
- zmanjšati število izostankov.

V *tretjem letu* poskusa so na šolah dodali naslednje etapne cilje:

- ugotoviti vpliv številčno manjše skupine na preglednost usvojenega znanja,
- razviti problemsko mišljenje pri dijakih,
- doseči boljše razumevanje in utrjenost temeljnih znanj pri dijakih,
- vpeljati več medpredmetnih povezav,
- uvesti uporabo IKT v pouk,
- izboljšati učne navade dijakov,
- dvigniti samopodobo pri dijakih,
- pri dijakih razviti odgovornost za lasten napredek,
- dvigniti kakovost svetovanja dijakom s strani učiteljev,

- razviti kompetenčen pristop k poučevanju predmetov na nivoju učenje učenja,
- poglobiti sodelovanje med učitelji,
- navdušiti dijake za naravoslovje,
- navdušiti dijake za nemščino na maturi,
- razvijati naravoslovno pismenost in eksperimentalna znanja pri dijakih.

Ugotavljamo, da si šole to leto etapnih ciljev več niso toliko postavljale na organizacijskem vidiku (kako izpeljati nivojski pouk), temveč so se bolj usmerile v napredek dijaka.

V zadnjem, četrtem, letu poskusa so na šolah dodali naslednje etapne cilje:

- aktualizacija znanja,
- razvijanje in ohranjanje pozitivne učne klime,
- povečati zanimanje za raziskovalno delo,
- doseči boljše rezultate na maturi,
- dati večji poudarek na jezikoslovno bolj zahtevnih prvinah in enotah,
- dati večji poudarek na usvajanju pravilne rabe besedilnih vrst,
- razvijanje zmožnosti interpretacije literarnih besedil,
- razvijanje zmožnosti pisanja eseja,
- skupino na višji ravni pripeljati do suverenega znanja in odločitve za izbor višje ravni na maturi, s skupino na osnovni ravni pa doseči minimalne standarde znanja,
- spodbuditi dijake k odločitvi za pridobitev nemške jezikovne diplome.

Ugotavljamo, da šole zadnje leto poskusa več niso imele težav glede organizacijske izpeljave nivojskega pouka, saj si na tem področju etapnih ciljev več niso postavljale, temveč so se še bolj usmerile v napredek in razvoj dijakovih kompetenc.

Opozarjamo pa, da si je kar nekaj šol kot kazalnik postavila dosežen uspeh na maturi, a še tega podatka ob oddaji poročila niso imele.

Ugotovitve v šolskem letu **2010/11**:

- učitelji opažajo večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov,
- učitelji opažajo, da dijaki v vsakem nivoju hitreje napredujejo, ker jih je manj in se jim učitelj lahko bolj posveti,
- učitelj lažje dela v manjši skupini,
- dijaki v izravnalnem nivoju so hitreje napredovali kot dijaki v prejšnjih letih, ko tega ni bilo,
- dijaki v izravnalnem nivoju pridobijo na samozavesti, bolje se počutijo v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«,
- dijaki sami izražajo večje zadovoljstvo,
- dijakom se zdi pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna, a imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem,

- dijaki predlagajo, da naj se v osnovnem in višjem nivoju obravnava enaka snov, le različno poglobljeno,
- z izravnalno uro so zadovoljni tudi starši, pravijo, da imajo njihovi otroci pri učenju manj težav in celo boljše ocene kot so pričakovali.

V šolskem letu **2011/12** so nekatere ugotovitve enake, dodali pa so še:

- dijaki so bolj samostojni pri iskanju virov,
- seminarske in raziskovalne naloge so bolj kvalitetne,
- dijaki so v manjših skupinah bolj sproščeni (velja zlasti za osnovni nivo),
- dijaki na višjem nivoju manj izostajajo,
- učitelji tudi sami profesionalno napredujejo, ko sodelujejo s kolegi pri načrtovanju in izvedbi pouka, pripravi materialov.

V šolskem letu **2012/13** so k ugotovitvam iz prejšnjih let dodali še naslednje:

- preglednost znanja pri dijakih se je izboljšala,
- dijaki so dosegali boljše ocene,
- dijaki so dosegali boljši uspeh na področju mladinskega raziskovalnega dela,
- potrebno bo še dodelati urnik,
- dijake moti, da na obeh nivojih pišejo iste teste,
- domisliti bo potrebno kriterije razvrščanja v nivo,
- pri enem predmetu so ugotovili upad interesa, zato ga bodo drugo leto ponudili kot izbirni predmet,
- razvoj eksperimentalnih in raziskovalnih veščin pri dijakih.

V šolskem letu **2013/14** so ugotovitve bolj ali manj enake tistim iz prejšnjih let, dodali pa so še naslednje:

- ure osnovnega in višjega nivoja na urniku niso potekale istočasno, kar so dijaki zelo podprli, saj so lahko obiskovali oba nivoja ter so tako svoje znanje bodisi utrdili bodisi nadgradili,
- dijaki so podprli idejo, da so bile naloge iz vsebin obravnavanih na višjem nivoju, pri pisnem ocenjevanju znanja vključene kot dodatne/bonus točke,
- pri dijakih se je izboljšalo logično mišljenje ter s tem povečala njihova kreativnost,
- izpeljanih je bilo veliko medpredmetnih povezav,
- izdelki dijakov so bili veliko bolj kakovostni: boljša argumentacija, vidno povezovanje znanja, kritično ovrednotenje dobljenih rezultatov ipd.,
- dijaki so s takim načinom dela izboljšali svoje učne navade,
- dijaki so okrepili socialne veščine, saj so v manjših skupinah bili primorani k večjemu sodelovanju in vključevanju v pouk,
- dijaki so pri pouku tujega jezika izrazili željo, da bi se večkrat učili preko gledanja filmov, saj na tak način krepijo in širijo svoje besedišče,
- dvignil se je interes dijakov za pridobitev nemške jezikovne diplome,

- zaradi moralnih dilem nekaterih profesorjev, dijakov ter staršev glede delitve v nivoje, so diferenciacijo to šolsko leto izvajali le pri izvajanju laboratorijskih vaj ter pripravi seminarskih nalog, teoretičnega podajanje znanja pa so bili vsi dijaki deležni na enak način,
- dijaki so pri izbiri izbirnih maturitetnih predmetov bili bolj pragmatični in na izbiro ni toliko vplivala izvedba nivojskega pouka pri teh predmetih v preteklih letih.

Sklepna ocena v šolskem letu **2011/12** vključuje lanske ugotovitve, je pa nekoliko širša:

- z uvedbo nivojev, izbiro in možnostjo prehodov so zadovoljni tako učitelji, dijaki kot starši,
- je veliko usklajevanja tako pri urniku kot samem delu na nivojih,
- na nekaterih šolah ugotavljajo boljši učni uspeh,
- več je medpredmetnega povezovanja, kar doprinaša k bolj povezanemu znanju dijakov in tudi k boljšemu vzdušju med učitelji,
- bolj pazljivo je in bo potrebno načrtovati učni proces (pripravo gradiv, metode dela, kriterijev ocenjevanja), saj to vpliva na motiviranost dijakov.

Sklepne ugotovitve so v šolskem letu **2012/13** podobne prejšnjim dvem letom, torej so v splošnem vsi akterji (učitelji, dijaki, starši) vključeni v poskus z njim zadovoljni in v njem vidijo več prednosti kot slabosti. Na nekaterih šolah so edino zaznali pojav negativnih oznak (»etiketiranja«) tistih dijakov, ki obiskujejo nižji nivo.

Sklepne ugotovitve so v šolskem letu **2013/14** podobne prejšnjim letom, torej so v splošnem učitelji, dijaki in tudi njihovi starši s poskusom zadovoljni in v njem vidijo več prednosti kot slabosti. Številčno majhne skupine na šolah prepoznavajo kot osnovo za lažje in bolj kakovostno delo ter predlagajo, da se slednje ohranijo tudi v prihodnje. Nivojskost kot pozitivno prepoznavajo tudi z vidika različnega predhodnega znanja dijakov, ki potem v skupini s sebi enakimi lažje usvajajo in nadgrajujejo svoje znanje, saj je način dela bolj prilagojen njihovim sposobnostim.

Predlogi za naprej:

Večina timov šol je v šolskem letu **2010/11** zapisala, da nimajo posebnih predlogov, saj so zadovoljni. Nekateri pa so zapisali, da bi želeli uvesti več raziskovalnega dela, drugačno vrednotenje na višjem nivoju, pri projektih bodo bolj pozorni na prispevek in vlogo vsakega posameznika in da bi želeli vključiti učitelja tujih jezikov v nejezikovne predmete.

V šolskem letu **2011/12** lahko k predlogom dodamo: poiskati bo treba več ključnih skupnih tem ter določiti kriterije in opisnike za drugačno vrednotenje na višjem nivoju. V eni šoli ugotavljajo, da bi bilo smiselno povečati aktivno vlogo dijakov pri pripravi gradiv. V drugi šoli razmišljajo o prehodu iz zunanje na fleksibilno diferenciacijo, ponekod pa tudi o bolj načrtnih pogovorih z dijaki in starši o izbiri nivoja. V nekaterih šolah razmišljajo o strnjeni obliki izvedbe dela ur na višjem nivoju.

V šolskem letu **2012/13** so po večini, tako učitelji kot dijaki, z nivojskim poukom bili zadovoljni in ga prepoznajo kot veliko pridobitev. Vseeno pa predlagajo, da bi pri nadaljnjem delu bilo potrebno bolj uskladiti obravnavo snovi pri rednem (skupnem) pouku in nivojskem pouku, saj če še niso usvojena temeljna znanja, se jih ne more nadgrajevati, zato to za sabo povleče tudi potrebo po večji stopnji sodelovanja med profesorji.

Na nekaterih šolah tudi letos razmišljajo o strnjeni realizaciji ur dela na višjem nivoju v obliki raziskovalnih taborov, ekskurzij, terenskega dela. S čimer bi tudi dijake želeli bolj spodbudili za sodelovanje na tekmovanjih.

Na eni šoli predlagajo obiske dijakov med nivoji, kar pomeni, da si dijaki med sabo predstavijo svoje pridobljeno znanje.

Na nekaterih šolah imajo še zmeraj težave s kriteriji razvrščanja dijakov v nivoje in menijo, da so le-ti še premalo domišljeni.

Predlagali so tudi nove oblike ocenjevanja in vrednotenja znanja (portfolio, »kritični prijatelj«).

Na eni izmed šol menijo, da tak način dela za seboj potegne prevetritev UN.

Tudi zadnje šolsko leto poskusa (**2013/14**) so po večini, tako učitelji kot dijaki, bili z nivojskim poukom zadovoljni in ga prepoznajo kot veliko pridobitev in predlagajo, da bi se uvedel v vseh oddelkih. Prav tako menijo, da tak način dela razbremeni dijaka pri predmetu, ki mu manj leži in zato lahko vloži več truda pri tistem, ki mu je bolj pisan na kožo. Učitelji pravijo, da je nivojski pouk dober tudi za njihov profesionalni razvoj, saj od njih terja dobro načrtovanje in usklajevanje med kolegi. Ali kot so zadovoljstvo s poskusom ponazorili na eni izmed sodelujočih šol: »Dijaki so prosili, da v nivojih ostanejo, starši pa so projekt in njegov potek sprejeli kot samoumevno sestavino vzgojno-izobraževalnega dela in poudarili pozitivno sodelovanje med njimi in šolo.« Vseeno pa nekateri učitelji pogrešajo več smernic in napotkov za izvajanje pouka na višji ravni. Spet drugi pa predlagajo, da bi s strani dijakov morala prihajati večja iniciativnost glede organizacije in izvedbe pouka in bi učitelj nastopal bolj v vlogi moderatorja učnega procesa.

Za programski element **fleksibilnost** se je v šolskem letu 2010/11 odločilo osem šol, v š. l. 2011/12 6 šol, v š. l. 2012/13 7 šol, v šolskem letu 2013/14 pa 4 šole. Izvedba fleksibilnosti se povezuje ali z izvedbo nivojev ali z različnimi oblikami usvajanja ter vrednotenja znanja. Tako se ta element večkrat kaže v izvedbi obveznih izbirnih vsebin ter projektnih dni.

Cilji, ki so jih vodili pri izvedbi tega elementa, so se nanašali predvsem na lažje usklajevanje dela šole, pa tudi na usklajevanje predznanj in povezovanje predmetov, pestrost metod, uvedbo manjših skupin ter lažje usvajanje znanja.

Celoletno fleksibilno organizacijo pouka so v prvem letu (**2010/11**) poskusa izvajale 4 šole:

Šola 1: Fleksibilnost je izvajala pri športni vzgoji, informatiki in fiziki. S tem je dosegla lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti ter lažje usvajanje znanja iz fizike.

Šola 2: Fleksibilnost močno povezuje z nivojskostjo. Nivojsko obliko pouka je imela le pri enem predmetu. Glavni smisel fleksibilne organizacije pouka pa vidi v izdelavi prijaznega urnika za dijake in učitelje.

Šola 3: Je ugotovila, da je pri predmetih, ki imajo eno ali dve uri tedensko modularna izvedba predmetnika zelo učinkovita.

Šola 4: Je izvajala fleksibilnost v obliki vzporedne obravnave učne snovi pri slovenščini, zgodovini, glasbi in umetnostni zgodovini. Fleksibilno obliko je šola uvedla tudi pri psihologiji v prvem letniku. Dijakom so bila posredovana temeljna psihološka znanja. Cilj je bil doseči uporabno vrednost znanj in večjo aktivnost dijakov.

V šolskem letu **2011/12** je celoletno fleksibilno organizacijo pouka izvajalo 5 šol, ena pa jo je v strnjeni obliki ob koncih tedna in projektne tedne.

Šola 1: Izvaja fleksibilnost z medpredmetnim poučevanjem naravoslovnih predmetov (kemija, fizika, biologija) strnjeno 3 dni v Trenti, in po nekaj ur ob koncu tedna. Z izvedbo so zelo zadovoljni tako dijaki kot učitelji. Dijaki so pokazali več zanimanja za naravoslovje, so tudi bolj samostojni pri delu.

Šola 2: Šola izvaja 4 vsebinske sklope (naravoslovni, družboslovni, jezikovni in podjetniški), vsi potekajo istočasno en dan po 3 ure. Poleg tega izvajajo še delo na terenu, raziskovalni tabor. Dijaki so zadovoljni, saj izbirajo po interesih, menijo, da lažje povezujejo teorijo in prakso, ure so bolj sproščene. So pa po 3 urah tako intenzivnega dela kar utrujeni. Učitelji so zadovoljni, ker tako vzpostavijo bolj osebni odnos z dijaki, delo je tudi za njih bolj zanimivo, omogoča več kreativnosti, več sodelujejo s kolegi. Dijaki se navajajo na bolj samostojno delo, hkrati pa tudi na večjo odgovornost pri skupinskem delu.

Šola 3: Je ugotovila, da je pri predmetih, ki imajo eno ali dve uri tedensko modularna izvedba predmetnika zelo učinkovita. Tako izvajajo del predmetov v strnjeni obliki v prvem polletju, drug del predmetov pa v drugem polletju. Ti predmeti so: zgodovina, geografija, LU, glasba, biologija, kemija, fizika in informatika. Fleksibilni predmetnik podpirajo vsi učitelji, razen geografije, ki meni, da slabo vpliva na trajnost znanja. Dijaki tak urnik podpirajo v 79 %, prepričani so, da se na ta način več naučijo, saj se posameznim predmetnim področjem bolj posvetijo. Všeč jim je, da je hkrati manj predmetov na urniku. Tudi primerjava učnega uspeha in prisotnosti dijakov tega oddelka s paralelko je pokazala, da so pri vseh predmetih dosegli višjo povprečno oceno in bili v višjem odstotku prisotni pri pouku dijaki oddelka v poskusu.

Šola 4: Je izvajala fleksibilnost v obliki medpredmetnega projektne tedna – družboslovni sklop in naravoslovni sklop. Izvajajo tudi premik fizike iz 1. v 2. letnik, premik psihologije iz 2. letnika v 1. letnik ter drugačno razporeditev števila ur za zgodovino. Cilj teh različnih oblik je doseči večjo uporabno vrednost znanj in večjo aktivnost dijakov ter zmanjšano obremenjenost.

Dijaki v večini menijo, da jim je tak način povezovanja (zgodovina, slovenščina, umetnostna zgodovina, glasba) pomagalo pri razumevanju. S premikom fizike se strinja kar 89 % dijakov. Menijo, da jim je to omogočilo lažje razumevanje fizike zaradi večjega predhodnega znanja matematike. Poleg tega doživljajo fiziko kot zahteven predmet in se jim zdi v redu, da ga v prvem letniku ni, saj je prehod iz OŠ v SŠ že tako zahteven. Dva dijaka pa sta opozorila, da je ravno zato, ker je fizika zahtevna, možno, da bosta imela slabšo oceno v četrtem letniku, uspeh v tem letniku pa šteje k točkam za vpis. S premikom je zelo zadovoljen učitelj fizike, prepričan je, da je znanje dijakov zdaj bolj poglobljeno.

Šola 5: Fleksibilnost je izvajala pri športni vzgoji, fiziki in glasbi. Gre za modularno izvedbo. S tem je dosegla lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti ter lažje usvajanje znanja iz

fizike. Oba učitelja sta nadvse zadovoljna z uvedbo teh sprememb, prav tako so zadovoljni dijaki, ki so lažje usklajevali obveznosti, pa tudi fiziko so se lažje učili, ker so imeli več znanja matematike.

Šola 6: V fleksibilno izvedbo so vključeni predmeti KEM, BIO, FIZ, ZGO, GEO, v 2. letniku pa tudi INF. Izvajajo strnjene oblike pouka glede na učne sklope, ciklično skozi vse leto. Dijaki z medpredmetno zasnovanimi naravoslovnimi dejavnostmi pridobijo znanja, spretnosti in veščine ter razvijajo ključne generične kompetence pri več gimnazijskih predmetih. Z usklajenim mentorskim vodenjem oz. timskim poučevanjem so zmanjšali obremenjenost dijakov vsaj pri projektnih nalogah. Pri dijakih ugotavljajo povečano motivacijo za učenje naravoslovnih predmetov in informatike.

Želeli so doseči tudi več sodelovanja med učitelji ter poenotenje meril za ocenjevanje pri različnih učiteljih istih predmetov, kar jim je uspelo pri matematiki, kemiji in fiziki.

Celoletno fleksibilno organizacijo so v šolskem letu **2012/13** izvajale 4 šole, strnjeno obliko pa 3 šole.

Šola 1: Fleksibilnosti se lotevajo z medpredmetnim povezovanjem športa z vsemi šolskimi predmeti, predvsem pa s fiziko, biologijo, zgodovino in sociologijo. Učitelji ugotavljajo, da tak način dela pri dijakih dviguje motivacijo, saj jim pomaga uzreti uporabnost znanja.

Šola 2: Izvaja vzporedno časovno in vsebinsko obravnavo snovi pri slovenščini – zgodovini – likovni umetnosti – glasbi, a v 3. letniku slovenščina več ni bila vključena. Zato je učiteljica slovenščine predlagala, da bi vpeljali več samostojnega dela, s katerim bi dijaki sami iskali povezanost slovenščine s temi tremi predmeti. Tako učitelji kot dijaki vzporedno obravnavo snovi vidijo kot dobrodošlo pridobitev. Fleksibilno obliko pa je šola uvedla tudi s premikom fizike z začetkom v drugi letnik in s tem hotela doseči večjo vsebinsko povezanost z matematiko tudi v 3. letniku. S tem, da predznanje iz matematike dijakom omogoči boljše razumevanje fizike, se strinjajo tako učitelji kot dijaki, vendar en dijak opozori, da bodo s tem imeli fiziko tudi v 4. letniku, česar pa drugi razredi nimajo.

Šola 3: Fleksibilnost izvaja v strnjeni obliki ur po pouku, z medpredmetnimi povezavami ter s strokovno ekskurzijo in izmenjavami. Ugotavljajo, da so dijaki bolj samostojni, ter da prevladuje avtentično pridobivanje znanja.

Šola 4: Fleksibilnost izvaja z dodatno uro podjetništva ter premikom ene ure predmeta ekonomija iz 3. v 4. letnik, ker je ekonomija maturitetni predmet, podjetništvo pa ni. Dijaki so spremembo urnika sprejeli z velikim odobravanjem, saj jim je prinesla manjšo obremenjenost in možnost poglobljanja znanja ekonomije v 4. letniku.

Šola 5: Prav tako fleksibilnost izvaja v obliki strnjenih ur, projektnih dnevov, raziskovalnih taborov in ekskurzij ter terenskim delom. Za to šolsko leto so si kot etapni cilj zastavili ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole. Tako dijakom kot učiteljem je fleksibilna organizacija dela všeč, saj povečuje učinkovitost dela, znanje postane bolj razumljivo in uporabno. Tak način dela je bolj sproščen in odnosi med učitelji in dijaki so boljši, bolj sproščeni.

Šola 6: Fleksibilnost močno povezujejo z nivojskostjo. Fleksibilni urnik jim trenutno povzroča še velike preglavice.

Šola 7: Fleksibilnost se na tej šoli kaže kot izvajanje nivojskega pouka nekaterih predmetov (ZGO, BIO, KEM, GEO) v obliki projektnega tedna oz. trikrat po trije projektni dnevi. Za razliko od lani, so letos dijaki pouk v obliki projektnih dnevov ocenili pozitivno.

Celoletno fleksibilno organizacijo so v šolskem letu **2013/14** izvajale 4 šole, strnjeno obliko pa 1 šola.

Šola 1: Fleksibilno obliko organizacije pouka je šola uvedla s premikom fizike z začetkom v drugi letnik in s tem hotela doseči večjo vsebinsko in časovno usklajenost obravnave snovi pri fiziki in matematiki. To pomeni, da se je fizika izvajala v 2., 3. in tudi 4. letniku (drugače se v 1., 2., 3. letniku). V 4. letniku sta se skupini razdelili na osnovno raven ter višjo raven, katero so sestavljali dijaki, ki so izbrali fiziko na maturi. Predznanje iz matematike je dijakom sicer res omogočilo boljše razumevanje fizike, vendar profesor opozarja, da je 6 ur fizike tedensko (2 za višjo raven ter 4 za priprave na maturo) veliko, mogoče celo preveč, ter da dijaki morajo v 4. letniku tako nekaj snovi najprej usvojiti in šele potem jo lahko utrdijo, zato je bilo tudi na urah priprave za maturo potrebno paziti, kdaj se je katera snov utrjevala, saj so jo dijaki, ki so bili del poskusa, morali še prej obravnavati in usvojiti.

Šola 2: Fleksibilnost izvaja v strnjeni obliki ur po pouku, z medpredmetnimi povezavami. Ugotavljajo, da so dijaki bili pri svojem delu bolj samostojni, ter da je prevladovalo avtentično pridobivanje znanja.

Šola 3: Fleksibilnosti se je šola lotila tako, da je pri predmetu Podjetništvo iz 4. letnika v 3. letnik prenesla sklop Trženje in strategije trženje ter tako v 4. letniku zmanjšala število ur iz 140 na 105 ter s tem omogočila bolj strnjeno obravnavo učne snovi predmeta (v 1. ocenjevalnem obdobju) in hkrati večjo kroskurikularno povezanost s predmetom Poslovna informatika. Za tak ukrep so se odločili, ker podjetništvo ni maturitetni predmet, in so s tem hoteli razbremeniti dijake v 4. letniku ter jim omogočiti več časa za pripravo na maturo. Dijaki so izrazili zadovoljstvo z omenjenim ukrepom in hkrati izrazili željo, da bi si želeli še več časa za pripravo na maturo ter da bi podoben ukrep lahko izvedli pri še katerem predmetu.

Šola 4: Fleksibilno, torej samo v enem ocenjevalnem obdobju, so izvajali vse predmete, ki imajo dve ali manj kot dve uri tedensko, vendar v predmetnik v 4. letniku več niso posegali. Fleksibilnost so povezovali z nivojskostjo ter drugačnimi oblikami vrednotenja in ocenjevanja znanja. Uspehi na tekmovanjih kažejo v prid takšni organizaciji.

Ugotovitve, ki so jih zapisali v prvem letu spremljave (**2010/11**):

- premik predmetov vpliva na uspešnejše delo,
- učenje je bolj sproščeno v strnjenih oblikah pouka,
- dosegli so večjo vsebinsko usklajenost in osmislitev znanja,
- dijaki so zadovoljni s pestrimi metodami oziroma izvedbo pouka izven šole,
- dijaki so zadovoljni tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni,
- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih.

V šolskem letu **2011/12** lahko dodamo še naslednje ugotovitve:

- dijaki so manj obremenjeni, ker imajo manj predmetov na dan,

- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih,
- učitelji ugotavljajo, da se morajo na različne oblike dela več pripravljati in usklajevati s kolegi, a je fleksibilna izvedba pouka tudi za njih zanimiva, spodbuja kreativnost pri njih in dijakih.

V šolskem letu **2012/2013** pa lahko dodamo še naslednji ugotovitvi:

- projekten način dela pri dijakih spodbuja samostojnost,
- priprava na različne oblike dela vzame učiteljem veliko časa.

V šolskem letu **2013/14** lahko dodamo še naslednje ugotovitve:

- preobremenjenost dijakov,
- večja samostojnost dijakov,
- prevladuje avtentično pridobivanje znanja,
- več časa za pripravo na maturo,
- fleksibilna organizacija urnika bolj ustreza družboslovnim kot naravoslovnim predmetom.

Predlogi za spremembe:

- vključiti več zunanjih strokovnjakov,
- povečati koordinacijo in sodelovanje med profesorji,
- uvesti samostojen predmet,
- mogoče bi bilo bolje kot zamik fizike iz 1. v 2. letnik, ponuditi nivojski pouk fizike že v 3. letniku,
- reorganizirati porazdelitev ur tudi pri drugih predmetih in tako dijakom omogočiti, da lahko več časa namenijo maturitetnim predmetom,
- fleksibilni urnik bi bil učinkovitejši, če bi bilo vanj vključenih več paralelek.

Za programski element **drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja** se je v šolskem letu 2010/11 odločilo 11 šol, v šolskem letu 2011/12 9 šol, v šolskem letu 2012/13 7 šol, v šolskem letu 2013/14 pa 6 šol.

Tehniška gimnazija se je tega elementa lotila na specifičen način. Izbrani programski element se imenuje tutorstvo. Glavni cilj tutorjev je bil izdelava novih učnih načrtov za izbirne predmete. Dosegli so ga le delno. So pa v drugem letu pripravili načrt dela tutorja. Drugi cilj pa je bil vrednotenje OIV. V preteklem šolskem letu kriteriji vrednotenja še niso bili izdelani, je pa bila izvedena šola v naravi v kateri je bil predstavljen nov način izvajanja in vrednotenja OIV (s pomočjo vprašalnikov). V tretjem letu poskusa so si zadali naslednje cilje: izdelavo načrta motiviranja dijakov, spremljanje njihove učne uspešnosti, kar vključuje tudi kakovost izdelanih seminarskih nalog, izdelavo merilnikov za vrednotenje znanja, krepitev socialnih veščin. Učitelji so s spremembo zadovoljni, saj se je kakovost seminarskih nalog dvignila. Težave so imeli z »merjenjem« razvoja socialnih veščin. V 4. letniku se je šola usmerila v karierno svetovanje ter pripravo na maturo in nadaljni študij in tako tutorstvu v 4. letniku več ni namenjala pozornosti.

Šole, ki so izvajale ta programski element, so v šolskem letu **2010/11**:

Šola 1: Področji spremljanja sta bili angleščina kot prvi tuji jezik in nemščina kot drugi tuji jezik. Šola se je osredotočila na vrstniško ocenjevanje, samoocenjevanje, sodelovalno učenje ter izdelavo zbirnika dosežkov. Ugotovljeno je bilo, da vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje zahtevata več priprav in urjenja, da bi dijaki sami lahko ocenjevali lastne in vrstnikove dosežke.

Šola 2: Usmerila se je na spremljavo nemškega jezika. Vrednotenje znanja je potekalo s pomočjo identičnih testov z dodatno nalogo, ki so jo najboljše reševali dijaki, ki so obiskovali poudarjeni nivo.

Šola 3: Pri nekaterih predmetih so bile uvedene alternativne oblike ocenjevanja (portfolio, nova redovalnica). Narejeno je bilo veliko projektnih in raziskovalnih nalog. Motivacija dijakov in učiteljev se je povečala.

Šola 4: Cilj je bil razvijanje natančnosti pri razbiranju informacij ter razvijanje samokritičnosti pri ocenjevanju. Ugotovljena je bila precejšnja nepazljivost in nekritičnost dijakov (pri samoocenjevanju, vrstniškem ocenjevanju in ocenjevanju učiteljev).

Šola 5: Programski element se ne izvaja celo šolsko leto, ampak le v zvezi s pripravo in izvedbo strokovnih ekskurzij ter med projektnim tednom. Med temi dejavnostmi dijaki izpolnijo delovne liste, ki so potem ocenjeni.

Šola 6: Področje spremljanja so (zraven tutorstva) medpredmetna znanja. To spremljanje je le občasno, ko so organizirane ekskurzije, po kateri se izdelajo seminarske naloge, ki so predstavljene pri pouku in potem ocenjene.

Šola 7: Področja spremljanja so bila: kemija – biologija, matematika – ekonomija, knjižnično informacijska znanja – angleščina. Gre za tri sklope medpredmetnih sodelovanj. Ta povezovanja so imela pozitiven odmev v smislu večje motivacije in razumevanja znanja.

Šola 8: Poudarek je bil pri učenju samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki. Dijaki so ugotovili, da nov način ocenjevanja zahteva več učenja in večjo odgovornost do učenja.

Šola 9: Ta programski element je bil uvajan le občasno med ekskurzijami in projektnimi dnevi. Večina dijakov je to obliko usvajanja znanja sprejela pozitivno.

Šola 10: Programski element poteka v zvezi z integrativnim kurikulumom: šport in biologija, kemija, fizika in zgodovina in to občasno, v okviru priprave projektnih in seminarskih nalog. Zanimiv poskus, ki pa je pokazal, da manjka učnih ur za teoretični del športne vzgoje.

Šola 11: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetno zasnovanim projektnim delom pri pouku naravoslovnih predmetov v povezavi z informatiko. Delo je potekalo preko izdelave projektnih nalog, ki so bile analizirane in tudi ocenjene.

V šolskem letu **2011/12** je izvedba na ostalih šolah potekala:

Šola 2: Cilj uvedenih alternativnih oblik ocenjevanja (portfolio, nova redovalnica) je bil razvoj kritičnega mišljenja. Narejeno je bilo veliko projektnih in raziskovalnih nalog, ki so kompleksne, medpredmetne. Opisniki in področja ocenjevanja so pripravljene. Učitelji opažajo pri dijakih napredek v komunikaciji in ravni argumentacije. Povečala se je tudi motivacija dijakov in učiteljev.

Šola 3: Cilj je bil razvijanje natančnosti pri razbiranju informacij ter razvijanje samokritičnosti pri ocenjevanju. V tem letu so se dela lotili bolj sistematično, učitelji so bolj

pozorni na sestavo testnih nalog in delovnih listov. Sodelujejo učitelji likovne umetnosti, angleščine, biologije in kemije. Dijaki so še vedno premalo samokritični, a glede na lani je napredek opazen. Tudi učitelji so v procesu pridobili, saj so poglobili teoretična znanja.

Šola 4: Področje spremljanja so medpredmetna znanja. To spremljanje je le občasno, ko so organizirane ekskurzije ali projektni teden, po katerih se izdelajo seminarske naloge (ali drugačni izdelki, npr. film, CD), ki so predstavljene pri pouku in potem ocenjene. Imajo še težave pri opredeljevanju kriterijev.

Šola 5: S ciljem razvoja kritičnega mišljenja pri dijakih in razvijanja njihove osebnostne, medkulturne, družbene in državljanske kompetence želijo, da bi dijaki vodili osebne mape napredka; pripravili so opisnike za vodenje mape.

Šola 6: Poudarek je bil pri učenju samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki in angleščini. Dijaki so ugotovili, da nov način ocenjevanja zahteva več učenja in večjo odgovornost do učenja. Glede na lanske izkušnje so učitelji pripravili opisne kriterije, jih predebatirali z dijaki; tudi učne teme so zožili. Debate z dijaki vzamejo veliko časa, a dijaki s tem pridobivajo kritičnost, krepijo odgovornost do znanja.

Šola 7: Cilj v tem šolskem letu je bil oblikovanje avtentičnih nalog in jasnih opisnih kriterijev vrednotenja znanj avtentičnih nalog. Večina dijakov je to obliko usvajanja znanja sprejela pozitivno.

Šola 8: Cilji, ki jih šola zasleduje v poskusu so učenje učenja oz. usposabljanje dijakov za uporabo iskalnih strategij pri delu s tiskanimi in elektronskimi viri in osmišljanje in povezovanje znanja naravoslovja pri dijakih. Tam, kjer so izpeljali teme medpredmetno in v obliki avtentičnih nalog, pri ocenjevanju ni bilo negativnih ocen.

Šola 9: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetno zasnovanim projektnim delom pri pouku naravoslovnih predmetov v povezavi z informatiko. Delo je potekalo preko izdelave raziskovalnih nalog, ki so bile analizirane in tudi ocenjene. Izdelali so opisnike in kriterije za ocenjevanje nalog ter navodila za zapis naloge. Pripravljena je projektna mapa, s katero dijaki sledijo svojemu delu, hkrati pa tudi učitelji dobijo vpogled v proces dela. V to mapo morajo dijaki zapisati tudi refleksijo o lastnem učenju.

V šolskem letu **2012/13** je izvedba na ostalih šolah potekala:

Šola 2: Za etapna cilja si je to šolsko leto šola izbrala karierno orientacijo in osmišljanje znanja z drugačnimi oblikami dela (izdelava filma, fizikalnega sefa). S pomočjo anketnega vprašalnika in pogovorov so ugotovili, da so dijaki bolj karierno orientirani kot njihovi vrstniki, ter da je še pri dijakih zmeraj moč zaslediti pomanjkanje notranje motivacije za dodatno delo, ki ga nove in drugačne oblike dela prinašajo in zahtevajo.

Šola 3: Šola je v tem šolskem letu nadaljevala z doseganjem zastavljenih ciljev, ki si jih je zadala že prejšnje šolsko leto, in sicer z nadgradnjo ali izdelavo novih avtentičnih nalog ter nadgradnjo jasnih opisnih kriterijev vrednotenja znanja avtentičnih nalog. Večina dijakov je to novo obliko usvajanja znanja ocenila kot pozitivno in v njej prepoznavajo dodano vrednost, saj jim znanje bolj osmisli. Prav tako se jim opisni kriteriji vrednotenja znanja avtentičnih nalog zdijo jasni, razumljivi.

Šola 4: Cilj je bil povečati samoiniciativnost in samostojnost dijakov ter razvijanje kritičnega mišljenja preko izdelave raziskovalnih, problemskih nalog, portfolia, terenskega dela ipd.

Šola 5: Področje spremljanja je bilo učenje samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki in angleščini, in sicer preko vodene razprave. S takim načinom dela so pri dijakih hoteli razviti večjo samostojnost in kritičnost do učenja oz. razvijati strategije učenje učenja. Motivacija za delo je, zaradi spodbude in podpore sošolcev, bila večja. Dijaki se na tak način naučijo objektivneje presojati kakovost usvojenega znanja, tako svojega kot svojih sošolcev. Profesorji ocenjujejo, da so pri dijakih dvignili motivacijo, odgovornost in kritičnost. Težave, s katerimi se srečujejo, so bolj logistične narave, npr. oddaljenost dijakov in s tem težje sodelovanje med njimi izven časa pouka, termin za ocenjevanje je bil prekratek, navzočnost dveh učiteljev je časovno težko uskladiti.

Šola 6: Tudi na tej šoli so za področje spremljanja izbrali vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje. Pozornost so namenili skupnemu oblikovanju kriterijev ocenjevanja. Večini dijakov se izdelani kriteriji ocenjevanja zdijo pomembni. Prednost v skupni pripravi kriterijev prepoznavajo v tem, da se tako upošteva njihovo mnenje, da vedo kaj se od njih zahteva, ter da s tem kriteriji postanejo lažji, kar so pa nekateri dijaki opredelili kot slabost. Prednosti vrstniškega ocenjevanja pa vidijo v primerjanju z drugimi, da se naučijo biti bolj objektivni in kritični ter v boljši oceni. Slabost le-tega pa v pristranskosti in nepotrebnih sporih. Tudi uporaba portfolia je večini dijakov (80 %) všeč, kljub temu da jim vzame veliko dela in zahteva od njih veliko mero samoorganiziranosti. Tudi učitelji v novih načinih vrednotenja vidijo kot prednost to, da dijaki razvijajo samokritičnost, objektivnost, se soočajo z realnostjo in mnenji drugih. Pomanjkljivost pa prepoznavajo v času, ki ga tak način vrednotenja znanja zahteva, ter premajhni kritičnosti med sošolci, ki so prijatelji in preveliki med tistimi, ki to niso.

Šola 7: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetnim povezovanjem, s katerim so pri dijakih hoteli doseči bolj poglobljeno in kompleksno razmišljanje ter povezovanje znanja.

V šolskem letu **2013/14** je izvedba potekala:

Šola 1: Za etapne cilje si je to šolsko leto šola izbrala ugotoviti učinek različnih oblik alternativnega ocenjevanja in vrednotenja znanja, povečanje interesa dijakov za naravoslovje ter osmišljanje znanja. S pomočjo anketnega vprašalnika in opazovanja so ugotovili, da so dijaki bili bolj motivirani ter dosegli višje ocene.

Šola 2: Ker je v 4. letniku bil pouk pretežno usmerjen na priprave na maturo, je bil delež alternativnih načinov usvajanja in vrednotenja znanja bistveno manjši kot v predhodnih letih. Kontinuiteto dela so obdržali pri drugem tujem jeziku.

Šola 3: Področje spremljanja je bilo učenje samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri angleščini, in sicer preko vodene razprave. S takim načinom dela so pri dijakih hoteli razviti večjo samostojnost in kritičnost do učenja oz. razvijati strategije učenje učenja. Vrstniško učenje je dvignilo motivacijo za delo ter prineslo bolj poglobljeno znanje. Profesorji ugotavljajo, da so dijaki do svojega znanja bolj kritični ter objektivneje presojajo kakovost usvojenega znanja. Dijaki pa so način spraševanja v obliki vodene razprave ocenili kot zelo ustreznega, zlasti pri tujem jeziku, saj se tako naučijo dobrega argumentiranja ter nastopanja pred občinstvom.

Šola 4: Tudi na tej šoli so za področje spremljanja izbrali vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje. Pozornost so namenili skupnemu oblikovanju kriterijev ocenjevanja ter

razvijanju odgovornosti za lasten prispevek pri skupinskem delu. Učitelji v novih načinih vrednotenja znanja kot prednost prepoznajo to, da dijaki razvijajo samokritičnost, objektivnost, se soočajo z realnostjo in mnenji drugih. Pomanjkljivost pa prepoznajo v času, ki ga tak način vrednotenja znanja zahteva, ter socialnih povezavah med sošolci, ki vpliva na premajhno oz. preveliko kritičnosti med sošolci.

Šola 5: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetnim povezovanjem, s katerim so pri dijakih hoteli doseči bolj poglobljeno in kompleksno razmišljanje ter povezovanje znanja. Dijaki so tak način dela podprli, saj so obravnavano snov bolje razumeli ter povezovali z drugimi temami, s čimer se je dvignila tudi njihova motivacija.

Šola 6: Element drugačne oblike ocenjevanja in vrednotenja znanja povezujejo z nivojskostjo. Področje spremljanja je bilo priprava in predstavitev seminarskih nalog pri ekonomiji ter načrtovanje in izvedba medpredmetno načrtovane strokovne ekskurzije.

Ugotovitve v šolskem letu **2010/11** in **2011/12:**

- dijaki menijo, da je ocenjevanje drugih odgovorno in se morajo sami veliko več učiti, če želijo vrstnike oceniti,
- dijaki so bolj aktivni, bolj poslušajo, se bolj vključujejo,
- učitelji menijo, da so dijaki pri ocenjevanju drugih manj kritični, pri ocenjevanju samega sebe pa bolj,
- med učitelji je potrebno veliko usklajevanj,
- izboljšala se je komunikacija med učitelji pa tudi med učitelji in dijaki.

V šolskem letu **2012/13** k prejšnjim ugotovitvam dodajo naslednja:

- z raziskovalnim delom pri naravoslovnih predmetih je pri dijakih prišlo do izboljšanja ocen in bolj pozitivnega odnosa do naravoslovja,
- večje povezovanje teoretičnega in praktičnega znanja,
- na uspeh pri matematiki je, bolj kot problemska zasnovanost pouka, vplival vložen trud dijaka za uspeh,
- večja uporaba IKT metod dijakov ni spodbudila k bolj vestnemu delu,
- s samoocenjevanjem in vrstniškimi ocenjevanjem se dijaki urijo v objektivne ocenjevalce.

Ugotovitve v šolskem letu **2013/14:**

- tutorstvo in individualen pristop sta se izkazala kot uspešna,
- vodena razprava se je, sploh pri učenju jezika, pokazala kot zelo uspešna, saj so se dijaki načili nastopati pred občinstvom ter svoje mnenje ustrezno argumentirati.

Predlogi v šolskem letu **2010/11:**

- potrebno bo dopolniti kriterije za ocenjevanje,
- izboljšati koordinacijo.

V šolskem letu **2011/12** sta zgornja predloga ista, dodali pa so še:

- potrebno bo dopolniti opisnike in kriterije za ocenjevanje,

- ponekod bo potrebno jasneje določiti cilje,
- predlagajo vključitev še drugih predmetov.

V šolskem letu **2012/13** pa so predlogi naslednji:

- razširitev vsebin v ostale predmete in v urniku predvideti poseben predmet, kjer bi se obravnavale teoretične vsebine,
- razmisliti o delo z nadarjenimi,
- uvesti supervizijo med učitelji.

V šolskem letu **2013/14** pa so predlogi za naprej bili naslednji:

- delo med tutorji bi moralo biti bolj usklajeno,
- potrebno bi se bilo bolj prilagajati željam in potrebam dijakov,
- več praktičnega dela na terenu,
- paziti bo treba, da se vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje ne bosta sprevrgla v avtomatiziran postopek,
- dijake bi bilo potrebno navajati na večjo odgovornost do znanja, s tem da sami načrtujejo učni proces, učitelj pa nastopa bolj v vlogi moderatorja.

Šole so podatke zbirale na različne načine, večinoma so bili vključeni dijaki in učitelji, nekatere pa so vključile tudi starše (preglednice 68 – 71).

Preglednica 68: Uporabljene metode v šolskem letu 2010/11

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	4x	1 x	1 x
vprašalnik/anketa	6x	12x	2x
refleksija (pisna, ustna)	1x	2x	
dokumentacija/evidence		3x	1 x
diagnostični testi znanja		4x	

Preglednica 69: Uporabljene metode v šolskem letu. 2011/12

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	4x	2x	1x
vprašalnik/anketa	3x	15x	2x
refleksija (pisna, ustna)	7x	2x	
dokumentacija/evidence		8x	1x
diagnostični testi znanja		2x	
SWOT	1x		

Na eni šoli so podatke o pouku zbrali tudi s hospitacijo ravnatelja.

Preglednica 70: Uporabljene metode v šolskem letu 2012/13

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	4x	2x	1x
vprašalnik/anketa	6x	15x	1x
refleksija (pisna, ustna)	8x	8x	1x
dokumentacija/evidence	15x	2x	
SWOT	1x		

Na eni izmed šol so podatke o pouku zbrali tudi s hospitacijo ravnateljice.

Preglednica 71: Uporabljene metode v šolskem letu 2013/14

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	5x	3x	1x
vprašalnik/anketa	1x	12x	/
refleksija (pisna, ustna)	4x	5x	/
dokumentacija/evidence/izdelek	12x	4x	/
opazovanje	2x	/	/

Povzetek ugotovitev samoevalvacijskih poročil za vsa štiri leta poskusa

Za programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (**nivojskost**) so skozi leta poskusa šole v samoevalvacijskih poročilih prihajale do naslednjih ugotovitev:

- učitelji so opazali večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov,
- učitelji so opazali, da dijaki v vsakem nivoju hitreje napredujejo, ker jih je manj in se jim učitelj lahko bolj posveti,
- učitelj v manjši skupini lažje dela,
- dijaki so v izravnalnem nivoju hitreje napredovali kot dijaki v prejšnjih letih, ko tega ni bilo,
- dijaki v izravnalnem nivoju pridobijo na samozavesti, bolje se počutijo v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«,
- dijaki sami so izražali večje zadovoljstvo,
- dijakom se je zdelo pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna, a imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem,
- dijaki so predlagali, da naj se v osnovnem in višjem nivoju obravnava enaka snov, le različno poglobljeno,
- z izravnalno uro so bili zadovoljni tudi starši,
- dijaki so pri iskanju virov bili bolj samostojni,
- seminarske in raziskovalne naloge so bile bolj kvalitetne,
- dijaki so v manjših skupinah bolj sproščeni (velja zlasti za osnovni nivo),
- dijaki na višjem nivoju manj izostajajo,
- učitelji tudi sami profesionalno napredujejo, ko sodelujejo s kolegi pri načrtovanju in izvedbi pouka, pripravi materialov,
- preglednost znanja pri dijakih se je izboljšala,
- dijaki so dosegali boljše ocene,

- dijaki so dosegali boljši uspeh na področju mladinskega raziskovalnega dela,
- potrebno bo še odpraviti težave z urnikom,
- dijake je motilo, da so na obeh nivojih pisali enake teste,
- domisliti bo potrebno kriterije razvrščanja v nivo,
- razvoj eksperimentalnih in raziskovalnih veščin pri dijakih,
- več je medpredmetnega povezovanja, kar doprinaša k bolj povezanemu znanju dijakov in tudi k boljšemu vzdušju med učitelji,
- bolj pazljivo je in bo potrebno načrtovati učni proces (pripravo gradiv, metode dela, kriterijev ocenjevanja), saj to vpliva na motiviranost dijakov.

Predlogi za naprej:

- drugačno vrednotenje znanja na višjem nivoju,
- smiselno bi bilo povečati aktivno vlogo dijakov pri pripravi gradiv,
- bolj načrtnih pogovorih z dijaki in starši o izbiri nivoja,
- strnjena oblika izvedbe dela ur na višjem nivoju (v obliki raziskovalnih taborov, terenskega dela ipd.)
- potrebno bi bilo uskladiti obravnavo snovi pri rednem (skupnem) pouku in nivojskem pouku, saj če še niso usvojena temeljna znanja, se jih ne more nadgrajevati, zato to za sabo povleče tudi potrebo po večji stopnji sodelovanja med profesorji,
- obiski dijakov med nivoji, kar pomeni, da si dijaki med sabo predstavijo svoje pridobljeno znanje,
- nove oblike ocenjevanja in vrednotenja znanja (portfolio, »kritični prijatelj«).
- tak način dela bi za seboj moral potegniti tudi prevetritev učnih načrtov.

Programski element **fleksibilnost** se povezuje ali z izvedbo nivojev ali z različnimi oblikami usvajanja ter vrednotenja znanja. Tako se ta element večkrat kaže v izvedbi obveznih izbirnih vsebin ter projektih dni. Skozi leta poskusa so šole v samoevalvacijskih poročilih prihajale do naslednjih ugotovitev:

- premik predmetov vpliva na uspešnejše delo,
- učenje je v strnjenih oblikah pouka bolj sproščeno,
- vsebinsko usklajenost je večja in znanje je bolj osmišljeno,
- dijaki so s pestrimi metodami dela oz. izvedbo pouka izven šole zadovoljni,
- dijaki so zadovoljni tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni,
- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje, tako pri dijakih kot učiteljih,
- dijaki so manj obremenjeni, ker imajo manj predmetov na dan,
- učitelji ugotavljajo, da se morajo na različne oblike dela več pripravljati in usklajevati s kolegi, a je fleksibilna izvedba pouka tudi za njih zanimiva, spodbuja kreativnost tako pri njih samih kot pri dijakih,
- priprava na različne oblike dela vzame učiteljem veliko časa.

Predlogi za naprej:

- novih oblik se je potrebno lotiti zelo premišljeno, saj nekatere potegnejo za seboj tudi finance, neenakomerno obremenjenost posameznih učiteljev itn.,
- zaželeno bi bilo vključiti več zunanjih strokovnjakov in institucij ter povečati koordinacijo in sodelovanje med profesorji.

Za programski element **drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja** so skozi leta poskusa šole v samoevalvacijskih poročilih prihajale do naslednjih ugotovitev:

- dijaki menijo, da je ocenjevanje drugih odgovorno in se morajo tudi sami veliko bolj pripraviti in več učiti, če želijo oceniti svoje vrstnike,
- dijaki so bolj aktivni, bolj poslušajo, se bolj vključujejo,
- učitelji menijo, da so dijaki pri ocenjevanju drugih manj kritični, pri ocenjevanju samega sebe pa bolj,
- med učitelji je potrebno veliko usklajevanj,
- izboljšala se je komunikacija med učitelji pa tudi med učitelji in dijaki,
- z raziskovalnim delom pri naravoslovnih predmetih je pri dijakih prišlo do izboljšanja ocen in bolj pozitivnega odnosa do naravoslovja,
- zaznati je možno večje povezovanje teoretičnega in praktičnega znanja,
- večja uporaba IKT metod dijakov ni spodbudila k bolj vestnemu delu,
- s samoocenjevanjem in vrstniškim ocenjevanjem se dijaki urijo v objektivne ocenjevalce.

Predlogi za naprej:

- potrebno bo dopolniti opisnike in kriterije za ocenjevanje,
- ponekod bo potrebno jasneje določiti cilje,
- razširitev vsebin v ostale predmete,
- razmisliti o delu z nadarjenimi,
- uvesti supervizijo med učitelji.

Slabe in dobre plati posameznih modelov šol na osnovi samoevalvacije

Nivojskost pouka je prinesla veliko prednosti, saj je delo v manjših skupinah bilo bolj individualno naravnano, dijaki so bili za delo bolj angažirani in pri delu samostojnejši. Edina slabost nivojskega pouka je bila »etiketiranje« dijakov osnovnega oz. nižjega nivoja.

Prednost premika predmetov je bila prepoznana v boljšem razumevanju snovi in večji osmislitvi znanja, kot slabost pa je bilo identificirano to, da je potem v 4. letniku urnik bil preveč natrpan za tiste dijake, ki so ta predmet izbrali tudi na maturi.

Prednost modularne izvedbe predmetov je bila prepoznana v reku »manj je več«, saj so dijaki imeli manj predmetov in so le-te lahko obravnavali bolj poglobljeno.

Vrstniško ocenjevanje, kot nova oblika vrednotenja in ocenjevanja znanja, je pri dijakih spodbudila (samo)kritičnost in odgovornost za učenje. Znanje je bilo bolj povezano in

osmišljeno. Slabost, ki se pa seveda da izboljšati, je bila prepoznana v še premalo domišljenih kriterijih ocenjevanja.

4 SKLEPI IN PREDLOGI

4.1 Povzetek in sinteza ugotovitev skozi vsa štiri leta spremljave

V prvem letu spremljave smo spremljali samo tretji cilj. Ugotovili smo, da so šole k poskusu pristopile resno in odgovorno, kar se je odražalo v zadovoljstvo dijakov in učiteljev s poskusom. Nivojski pouk je bil sprejet pozitivno, dijaki so kazali večjo motiviranost in angažiranost za delo, z njim so bili zadovoljni tudi starši, saj so njihovi otroci imeli boljši učni uspeh, kot so ga pričakovali. Največ nejevolje je nivojski pouk vnesel pri organizaciji urnika. Tudi fleksibilnost organizacije je bila sprejeta pozitivno, saj so z njo dosegli večjo usklajenost in osmislitev znanja.

V naslednjem, drugem, letu poskusa smo preverjali vse štiri cilje. Dijaki so še naprej izražali zadovoljstvo glede delitve v nivoje, saj je tak pouk bolj prilagojen njihovim sposobnostim in delo, zaradi manjših skupin, poteka lažje. So pa se pokazale statistično značilne razlike, tako med šolami kot med predmeti, kar je logično, saj ima vsaka šola vzpostavljeno svojo lastno učno klimo in kulturo. S takim načinom dela so bili zadovoljni tudi učitelji, prav tako pa so tudi ravnatelji bili mnenja, da poskus in uvedba pouka na dveh nivojih prinaša več sodelovanja in skupnega načrtovanja med učitelji. Največji problem še se je naprej kazal na področju oblikovanja urnika. O vplivu nivojskosti na učni uspehu in na število izostankih je bilo težko karkoli trditi, saj je učni uspeh pričakovano bil najvišji pri višjem nivoju, število izostankov pa v skupini osnovnega nivoja in pri »nepriljubljenih« predmetih, kot je recimo matematika. Tudi s fleksibilno organizacijo, ki so jo šole izvajale v obliki premikov predmetov ali v strnjeni obliki, so ravnatelji in vodje timov bili zadovoljni. Preverjanje tretjega cilja smo drugo leto spremljave nadgradili s poizvedbo razlogov za obliko diferenciacije ter možnostjo prenosljivosti modela, prav tako pa smo vključili mnenje staršev. Vsaka šola je izbiro diferenciacije ustrezno argumentirala, pri prenosljivosti pa so ugotavljali, da je slednja odvisna zlasti od naslednjih faktorjev: števila predmetov, ki se jih poučuje na nivojih, vrste diferenciacije, fleksibilne izvedbe predmetnika, števila oddelkov, prostorskih in kadrovske kapacitete ter financ. Starši so bili o poskusu dobro informirani in pravijo, da njihovi otroci radi obiskujejo predmete, ki se izvajajo na nivojih. So se sicer pokazale statistično pomembne razlike v mnenju staršev glede na šole, kar pa je razumljivo, saj je vsaka k poskusu pristopila na svoj način. Pri četrtem cilju smo drugo leto poskusa ugotavljali vpliv različnih oblik usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učni uspeh in zadovoljstvo učiteljev ter ugotovili, da večina šol ugotavlja dvig motivacije, polovica pa tudi boljši učni uspeh in manj izostankov ter večje zadovoljstvo učiteljev.

Tretje leto poskusa smo preverjali prvi, drugi in četrti cilj. Zadovoljstvo dijakov in učiteljev z nivojskostjo se je nadaljevalo in krepilo, saj pravijo, da je tak pouk bolj individualiziran, da spodbuja aktivnost, ustvarjalnost in izražanje lastnega mnenja. Učni načrti za nove izbirne

predmete so bili sprejeti pozitivno. Fleksibilnost organizacije pouka je vnesla več sodelovanja, višjo intenziteto in učinkovitost dela, boljši učni uspeh. Glede četrtega cilja je, v tretjem letu poskusa, več kot polovica šol ugotavljala višjo motivacijo, dvig učnega uspeha in nižje število izostankov od pouka. Nekatere pravijo, da se je kakovost izdelkov (npr. raziskovalnih nalog) dvignila. Prav tako se je kazalo zadovoljstvo učiteljev.

Zadnje, četrto, leto spremljave smo pri preverjanju prvega cilja dijakom zastavili podobna vprašanja kot v 2. letniku. V 4. letniku se je odstotek strinjanja z delitvijo v nivoje povzpел na 70 %. Dijakom so, tako že v 2. letniku, kot kasneje tudi v 4. letniku, bili najpomembnejši naslednji faktorji nivojskega pouka: da so lažje dobili poglobljeno/dodatno razlago, da so se več naučili že v času pouka ter da je učitelj, zaradi manjše skupine, lahko več časa namenil vsakemu posamezniku. Kot manj pomembna faktorja nivojskega pouka pa so ocenili, da so si pogosteje upali kaj vprašati, ter da so bili skupaj s sošolci, ki so enako znali. Rezultati so sicer v obeh letnikih kažejo na bolj skromno motivacijo za uspeh dijakov. Relativno nizko so tudi ocenili sklop trditev, ki so se nanašale na njihov stil učenja, kar pomeni, da so se dijaki nekatere snovi učili z razumevanjem, nekatere pa še vedno na pamet. Tudi učitelji so nivojskemu pouku naklonjeni, saj so se v sklopu trditev, ki so se nanašale na načine izvajanja pouka, vse aritmetične sredine povzpele pravzaprav dokaj visoko. Ob zaključku poskusa smo učitelje ponovno povprašali o strinjanju z možnostjo izvedbe pouka njihovega predmeta v različnih strnjenih oblikah. Rezultati kažejo, da se naklonjenost različnim oblikam izvedbe pouka ni spremenila. Najmanj so se učitelji strinjali z izvedbo vseh ur v tromesečju, sledi strinjanje z izvedbo ur v enem polletju, nato s cikličnim izvajanjem pouka, še najbolj pa se strinjajo z blok urami skozi celo šolsko leto. Tudi tokrat smo učitelje povprašali o razlogih za uvedbo nivojskega pouka in rezultati kažejo, da so po izkušnjah v času poskusa, učitelji postali nivojskemu pouku še bolj naklonjeni.

Na podlagi mnenja izvajalcev in ravnateljev ter vprašalnikov za učitelje in dijake ugotavljamo, da so učni načrti za nove izbirne predmete ustrezni kurikularni dokumenti ter so, seveda ob upoštevanju navodil, didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev, prenosljivi na druge šole.

Glede drugega cilja se kaže želja ravnateljev po razrahljanju gimnazijskega programa, večji avtonomiji tako ravnatelja kot učitelja. Predlog je, da se zagotovi zunanji finančni vložek, a avtonomija šole pri izvedbi naj ostane, predpiše se tedenska, ne letna obveznost dijaka, predmetnik se izvede v roku štirih let.

Tretji cilj kaže, da ravnatelji prepoznavajo dodano vrednost v pridobitvah poskusa. Če pogledamo letošnje rezultate, vidimo, da je večina staršev bila ustrezno informirana o poteku poskusa. Prav tako lahko sklepamo, da so starši bili zadovoljni s komunikacijo in sodelovanjem s šolo, pa tudi s kakovostjo poučevanja in učenja.

V okviru četrtega cilja učitelji poročajo, da preko portfolia, kot novi obliki usvajanja in vrednotenja znanja, učitelj lažje spremlja učenčev napredek. Tudi vodena razprava se je, sploh pri tujih jeziihk, pokazala kot uspešna pridobitev, saj se dijaki na tak način urijo v nastopanju

in argumentiranju. Učitelji skušajo spodbuditi aktivnost dijakov pri načrtovanju in izvedbi določenih dejavnosti in sebe bolj prepoznavajo v vlogi moderatorja, kot vodja.

Če torej strnemo pridobljene ugotovitve skozi vsa štiri leta poskusa, po posameznih ciljnih poskusa, pridemo do naslednjih zaključkov.

Pri prvem cilju, pri katerem smo ugotavljali ali in kako možnost izbire vpliva na razvoj večje odgovornosti za lastno znanje bi lahko trdili, da se izbira nivojev zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti lahko ovrednotijo kot pozitiven doprinos gimnazijskemu programu. Vendarle pa so ugotovitve pokazale, da se še pri dijakih vseeno pojavlja nizka stopnja storilnostne motivacije in nizka stopnja motivacije za uspeh, kar kaže na to, da tak način dela še vseeno premalo vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

Kot *drugi cilj* poskusa smo si zastavili *ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje*. Ugotavljamo, da se učinek tovrstne organizacije pouka odraža v bolj povezanem in osmišljenem znanju, v raziskovalno naravnem delu in bolj kakovostnih izdelkih. Torej slednje zagotovo lahko ovrednotimo kot pomembno pridobitev poskusa za šole.

V okviru *tretjega cilja* nas je zanimala *učinkovitost življenja in dela šole*. Ugotovili smo, da so spremembam, ki jih je prinesel poskus, naklonjeni vsi deležniki poskusa – tako dijaki kot njihovi starši, kot tudi učitelji in ravnatelji.

Pri *zadnjem, četrtem cilju* poskusa smo skušali ugotoviti vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje. Kot nove oblike in načini usvajanja in vrednotenja znanja so se pojavljale tutorstvo, portfolio, seminarske in raziskovalne naloge, sodelovanje pri načrtovanju in izvedbi medpredmetno načrtovane strokovne ekskurzije, samoocenjevanje in ocenjevanje vrstnikov preko vodene razprave ipd. Učitelji portfolio ocenjujejo kot pomemben »dokument« za spremljanje dijakovega napredka. Za vrstniško ocenjevanje pravijo, da dviguje motivacijo za delo ter prinaša bolj poglobljeno znanje, dijaki so do svojega znanja bolj kritični ter objektivneje presojujejo kakovost usvojenega znanja. Tudi dijaki so način preverjanja in ocenjevanja znanja v obliki vodene razprave ocenili kot zelo ustreznega, zlasti pri tujem jeziku, saj se tako naučijo dobrega argumentiranja ter nastopanja pred občinstvom. Kot kaže, nove oblike in načini usvajanja ter vrednotenja znanja, dvigujejo motivacijo dijakov za delo ter pri njih spodbujajo odgovornost za učenje in lasten napredek.

4. 2 Predlogi za nadgradnjo izobraževalnega programa gimnazija

1. Izbirni predmeti, ki so nastali v okviru poskusa v gimnaziji in so bili določeni na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, postanejo splošno dostopni. MIZŠ jih objavi na spletni strani. V izvedbeni predmetnik šole oz. dodatno ponudbo jih lahko v okviru nerazporejenih ur vključijo vse šole z gimnazijskim programom, če zagotovijo kadrovske in materialne pogoje za izvajanje.

IZBIRNI PREDMETI:

1. Kreativno podjetništvo (140 ur)
2. Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela (140 ur)
3. Astronomija (70 ur)
4. Vzgoja za solidarnost (70 ur)
5. Zgodovina športa (70 ur).

Utemeljitev: 80 % izobraževalnega programa gimnazije predstavlja obvezni del (predmeti obvezni za vse dijake), 14 % programa so t.i. nerazporejene ure, ki bi naj predstavljale možnost izbire za dijake (poglobljanje in širitev obveznih predmetov, zadovoljevanje posebnih interesov dijakov) in obogatitev izobraževalne ponudbe šole; 6 % izobraževalnega programa zajemajo obvezne izbirne vsebine. Obstoječe stanje na gimnazijah kaže na to, da so nerazporejene ure v veliki meri namenjene pripravi na maturo in da vključujejo predmete iz obveznega dela predmetnika. Novi izbirni predmeti bogatijo izobraževalno ponudbo šol (ob že določenih izbirnih predmetih, ki so objavljeni na spletni strani MIZŠ), omogočajo uresničevanje splošnih in posebnih ciljev programa, ki pomeni razvijanje znanja in veščin za povezovanje teorije in prakse, veščine za raziskovanje in povezovanje znanja, veščine za odgovorno ravnanje v družbi in spodbujanje kreativnosti in samoiniciativnosti mladostnikov. Z novimi izbirnimi predmeti se tudi obvezne izbirne vsebine lahko strukturirajo drugače, cilji se povežejo v integrirano celoto s predmetnikom in omogoči se preverjanje rezultatov dela, ki se kažejo predvsem v kompleksnih učnih dosežkih (seminarske naloge, projektne naloge, raziskovalne naloge, predstavitve, izdelki...).

Rezultati spremljave v okviru poskusa so na vseh gimnazijah, ki so pripravile in izvajale izbirne predmete, pokazali, da so učni načrti za izbirne predmete ustrezni kurikularni dokumenti. Ob upoštevanju didaktičnih priporočil, materialnih in kadrovskih pogojev za delo se predmeti lahko izvajajo na srednjih šolah z gimnazijskim izobraževalnim programom.

Poti za realizacijo predloga:

1. MIZŠ v skladu s svojimi pristojnostmi objavi učne načrte za nove izbirne predmete, ki so bili določeni na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Ur. l. RS, št. 16/2007 – UPB, Pravilnik o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, Ur.l. RS št. 7/2014).
2. Zavod RS za šolstvo nudi strokovno podporo šolam pri uvajanju novih izbirnih predmetov v izvedbene kurikule gimnazij.
3. Na šolskem nivoju naj bo vključitev novih izbirnih predmetov stvar avtonomne presoje šol; odločitev za izbirni predmet je smiselno vezati na razvojne načrte šol in njihovo obogateno izobraževalno ponudbo ter zadovoljevanje posebnih interesov in sposobnosti dijakov.

2. Nivojski pouk kot izvedba predmeta/predmetov na dveh ravneh se uvede v skladu z možnostmi v gimnazijskem programu tako, da se šolam omogoči izvajanje nivojskosti v okviru izvedbenega kurikula šole, pedagoško utemeljenih modelov glede na cilje predmeta oz. področja ter ob upoštevanju izobraževalnih potreb dijakov (nivojski pouk za poglobljanje znanja ali za izravnavanje nivojev znanja oz. doseganja standardov znanja).

Utemeljitev: Večanje deleža vpisane generacije v gimnazijski program je vodilo v heterogenost vpisanih dijakov. Zaradi razlik med dijaki v predznanju, sposobnostih in interesih je v obstoječi organizaciji dela težje ohranjati kriterije zahtevnosti in optimalne možnosti za razvoj posameznikov ter ustrezno pripravo na študij. V Sloveniji v gimnaziji že poznamo izvajanje pouka na dveh ravneh, saj program mature omogoča, da šole izvajajo pouk matematike in tujih jezikov na osnovni in višji zahtevnostni ravni, prav tako mednarodni program višjega srednjega izobraževanja, t.i. mednarodna matura, ki ga izvajajo tri gimnazije, izvaja vseh 6 predmetov na dveh ravneh. Tudi v tujini, v primerljivih izobraževalnih programih srednjih šol, izvajajo več predmetov na dveh ravneh oz. je pomemben del kurikula izbiren, zato so vsi predmeti na večih ravneh (glej Bela knjiga 2011, str. 201).

Splošni cilji gimnazijskega programa v Sloveniji so usmerjeni v široko splošno izobrazbo. Doseganje ustreznih standardov znanja ob enotnih učnih načrtih in različnih pogojih delovanja šol kažejo na to, da je smiselno pouk oblikovati na dveh ravneh oz. omogočiti šolam, da ga tako oblikujejo. Glede na različne pogoje delovanja slovenskih gimnazij (različna heterogenost populacije, geografska umeščenost glede na mrežo šol, velikost in organizacijski model šole) je smiselno, da ima šola sama možnosti za odločitev in izbor oblik in modelov nivojskosti, ki optimalno upošteva pogoje delovanja šole, okolja in izobraževalne potrebe dijakov.

V okviru poskusa v gimnaziji so šole izvajale različne modele programa pouka na dveh ravneh in ob tem izhajale tako iz potreb dijakov (izenačevanje predznanja, poglobljanje, razvijanje posebnih interesov, doseganje predpisanih standardov znanja, potrebe po individualizaciji in diferenciaciji dela) kot tudi pogojev delovanja na šoli (kadrovske, materialne in organizacijske pogoje). Na osnovi rezultatov poskusa, se potreba po nivojskem pouku ne kaže na vseh šolah enako izrazito in ni možno določiti enotnega modela in načina izvajanja programa pouka. Šolam je smiselno omogočiti, da na osnovi utemeljenih razlogov avtonomno izberejo model, ki jim najbolj ustreza.

Poti za realizacijo predloga:

1. Sistemska raven: predlagamo, da MIZŠ uvede izvedbo pouka na dveh ravneh zahtevnosti pri izbranih predmetih postopoma.
  - za začetek predlagamo realizacijo predlogov iz Bele knjige (2011) in sicer pri obveznih predmetih mature (matematika od drugega letnika naprej, slovenščina in 1. tuj jezik od tretjega letnika naprej),

-za izvedbo izbranih predmetov na dveh ravneh se oblikujejo dodatne skupine. Normativi za oblikovanje dodatnih skupin se določijo v Pravilniku o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva, Ur.l. RS, št. 62/10 in št. 99/10, poglavje IX. Normativi za oblikovanje skupin pri predmetih.

2. Zavod RS za šolstvo po potrebi dopolni kurikularne dokumente (učne načrte) in v okviru programov usposabljanja in v okviru razvojnih nalog sodeluje pri razvijanju, implementiranju in spremljanju učinkov izvedbenih modelov nivojskega pouka v šolski praksi.

3. Šole pripravijo argumentirane izvedbene modele, ki bodo prilagojeni sposobnostim in interesom dijakov in bodo hkrati zagotavljali doseganje streznega standarda znanja in kakovosti pouka.

3. Odprtost kurikula in fleksibilna organizacija pouka

Predlagamo, da se v okviru obveznega predmetnika določi globalni obseg ur posameznih predmetov za ves čas trajanja gimnazijskega programa in se s tem omogoči izvajanje pouka v fleksibilnih oblikah in modelih ob upoštevanju didaktičnih načel in specifičnosti posameznih predmetov.

Utemeljitev: Obstoječi predmetnik gimnazije določa tedensko in letno razdelitev ur vseh predmetov ves čas trajanja gimnazijskega programa. Pouk je praviloma organiziran v okviru tradicionalnega dnevnega in tedenskega urnika, v katerega so umeščeni posamezni predmeti (eno ali dve-urni sklopi) skozi vse šolsko leto, za vse učence in oddelke enotno. Toga in enotna organizacija dela predstavlja oviro pri uresničevanju ciljev sodobne šole, ki so usmerjeni v povezovanje znanja in razvijanje procesnih znanj ter doseganje kompleksnih dosežkov. Zato naj se šolam omogoči izvajanje pouka v fleksibilnih izvedbenih oblikah in modelih (združevanje ur predmetov, strnjene oblike pouka, ciklična izvedba, občasna fleksibilnost itd.) ob upoštevanju didaktičnih načel in specifičnosti predmetov.

Fleksibilni izvedbeni modeli pouka ustvarjajo pogoje za razvijanje inovativnih in ustvarjalnih učnih situacij, v katerih lahko učitelj, skupaj z učenci, načrtuje in izvaja sodobne didaktične pristope, kot so: izkustveni pouk, problemski pristop, projektno-raziskovalni pristop, avtentično učenje v realističnih učnih okoljih ter medpredmetno in kroskurikularno povezovanje. Drugačni organizacijski modeli omogočajo bolj poglobljeno delo in posledično doseganje višjih ravni znanja, globlje razumevanje in osmišljanje dela, preseganje disciplinarne porazdeljenosti znanja ter doseganje kompleksnih učnih dosežkov. V okviru takih pristopov je proces bolj usmerjen na izobraževalne potrebe učencev, njihovo samostojno spoznavanje učnih vsebin in hkrati omogoča več priložnosti za sodelovanje tako med učitelji kot tudi učenci.

Fleksibilno organizacijo in izvedbo procesa omogočajo tudi posodobljeni učni načrti za gimnazijo, saj imajo določen globalni obseg ur predmetov za ves čas trajanja izobraževanja, cilji in vsebine v učnih načrtih niso razdeljeni po letnikih. Razporeditev učnih sklopov v času izvajanja predmeta je stvar avtonomne presoje in odločitve učiteljev.

V poskusu so šole preizkušale različne izvedbe pouka, s katerimi so poskušale preseči togo predmetno in organizacijsko strukturiranost predmetnika. Večja avtonomija šole na področju organizacijskih modelov je pokazala, da je možno v gimnazijah izvajati procese pouka na različne načine, ob tem pa je potrebno upoštevati pogoje, v katerih šola deluje in izobraževalne potrebe dijakov.

Poti za realizacijo predloga:

1. MIZŠ v skladu s svojimi pristojnostmi objavi spremenjeno strukturo predmetnika z določenim globalnim obsegom ur za vse predmete. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Ur. l. RS, št. 16/2007 – UPB, Pravilnik o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, Ur.l. RS št. 7/2014).

2. Zavod RS za šolstvo v sodelovanju s šolami razvija, preiskuje in spremlja učinke različnih modelov fleksibilne organizacije pouka in nudi šolam ustrezno strokovno podporo.

3. Šole se avtonomno odločajo za različne oblike in modele organizacije dela tako, da zagotavljajo uresničevanje ciljev gimnazijskega programa in ob upoštevanju specifičnosti posameznih predmetov.

4. Drugačne oblike in načini usvajanja znanja ter njegovo vrednotenje

Predlagamo, da se zagotovi načrtno in sistematično uvajanje alternativnih pristopov k preverjanju in ocenjevanju znanja, in sicer vseh tistih, ki izhajajo iz posodobljenih učnih načrtov, novejših spoznanja na področju pojmovanja znanja in procesov učenja ter holističnih ciljev sodobne šole vezane na kakovostne učne dosežke:

- **načrtovanje, spremljanje in vrednotenje kompleksnih dosežkov (eseji, seminarske naloge, projektne naloge, raziskovalne naloge ...),**
- **kriterijsko preverjanje in ocenjevanje znanja,**
- **formativno spremljanje razvoja in napredka učencev,**
- **vrstniško vrednotenje in samovrednotenje učencev,**
- **aktivno vključevanje učencev v procese preverjanja in ocenjevanja znanja.**

Obvezne načine preverjanja in ocenjevanja znanja v gimnaziji je potrebno nadgraditi z drugačnimi oblikami in načini v skladu s splošnimi cilji programa in cilji posameznih predmetov.

Utemeljitev: Novejša psihološka spoznanja o učenju in pojmovanju znanja poudarjajo povezanost in soodvisnost med učnimi načrti, procesi poučevanja in učenja ter preverjanja in ocenjevanja znanja. Posodobljeni učni načrti za gimnazijo so usmerjeni v holistične cilje izobraževanja in doseganje večdimenzionalnega znanja. Z vidika učencev je potrebno spodbujati njihovo razvijanje na kognitivnem področju in hkrati tudi njihove čustvene, vrednotne in akcijske razsežnosti osebnosti. Ali drugače, to kar učitelj načrtuje in izvaja pri

pouku, lahko tudi preverja in ocenjuje. Samo znanje, ki ga vrednotimo v procesih preverjanja in ocenjevanja, je za učenca tisto znanje, ki ga je vredno usvojiti in mu je pripravljen posvetiti ustrezno pozornost. Znanja in veščine, ki jih mora razvijati sodobna šola, ni več možno razvijati zgolj s tradicionalnimi pristopi v poučevanju ter vrednotiti zgolj s testi objektivnega tipa, ki so usmerjeni v vprašanja in odgovore v smislu prav/neprav. Sodobne usmeritve na področju preverjanja in ocenjevanja znanja poudarjajo pomen učiteljevega internega formativnega spremljanja in znotraj tega vlogo in pomen učiteljeve sprotne povratne informacije za učence. Učiteljeve povratne informacije so del učnega procesa in učencu povedo, kaj že zna, česa še ne in kako naj svoje znanje izboljša. Učenca usmerjajo v učenje, ga spodbujajo k samovrednotenju in spremljanju lastnega procesa učenja. Povečanje ustreznih formativnih aktivnosti učitelja v procesu poučevanja vpliva na kakovost učnih dosežkov.

Uresničevanje sodobnih didaktičnih pristopov pri pouku zahteva tudi drugačne modele preverjanja in ocenjevanja znanja. V posodobljenih učnih načrtih so predlagani didaktični pristopi, kot so projektni pouk, eksperimentalno delo, raziskovalni in problemski pouk, učenje v avtentičnih situacijah, praktični pouk oz. uporaba pridobljenega znanja pri opravljanju določene praktične naloge, uporaba učenčevega portfolia ipd. Preverjanje in ocenjevanje učnih dosežkov, kot rezultat dela, pri sodobnih didaktičnih pristopih mora izhajati iz vnaprej pripravljenih in predstavljenih kriterijev znanja, ki zajemajo relevantne sestavine znanja. Kriterijsko ocenjevanje znanja izhaja tudi iz značilnosti posodobljenih učnih načrtov, saj ti vsebujejo vnaprej določeno znanje, ki je zapisano v pričakovanih rezultatih.

Aktivno vključevanje učencev v procese preverjanja in ocenjevanja lahko poteka različno (samovrednotenje, vrstniško preverjanje in ocenjevanje, ocenjevanje ob učenčevem portfoliu). V takem učnem procesu postanejo učenci zastopniki svojih procesov preverjanja in ocenjevanja in ne le njegovi objekti. Z aktivno vlogo učencev povečamo učinkovitost učenja in naučimo učence vrednotiti svoje delo ter znanje v odnosu do opredeljenih ciljev v učnih načrtih.

Za načrtno in sistematično uvajanje drugačnih pristopov k preverjanju in ocenjevanju znanja je smiselno izkoristiti razvojne potencialne šol, ki so jih šole in učitelji, vključeni v poskus v gimnazijah izkazali. V okviru nadaljnjih šolskih razvojnih projektov, v partnerskem odnosu med šolami in Zavodom RS za šolstvo, je z začetim delom smiselno nadaljevati.

Poti za realizacijo predloga:

1. MIZŠ v skladu s svojimi pristojnostmi dopolni obvezne načine preverjanja in ocenjevanja znanja pri posameznih predmetih v gimnazijskem izobraževalnem programu in jih javno objavi. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Ur. l. RS, št. 16/2007 – UPB, Pravilnik o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, Ur.l. RS št. 7/2014).
2. Zavod RS za šolstvo nudi šolam potrebno strokovno podporo in sodeluje s šolami in učitelji pri zagotavljanju pogojev za kakovostno izvajanje pouka in vrednotenje učnih dosežkov.

Sklep:

Poskus je pokazal, da je možno nekatere ključne probleme gimnazijskega izobraževanja (str. 8 tega poročila), kot so organizacija kurikula, drugačno vrednotenje izidov ter omejen nabor različnih oblik in metod dela omiliti oz. zmanjšati. Vendar pa ugotovitve kažejo, da je potrebno nadaljevati z nadgradnjo gimnazijskega programa na področjih fleksibilne organizacije dela, izbirnega dela programa (vključno z obveznimi izbirnimi vsebinami) in različnih oblik in načinov usvajanja ter vrednotenja znanja. Izhajajoč iz rezultatov poskusa in predlogov za nadgradnjo obstoječega gimnazijskega programa pa je smiselno nadaljevati z aktivnostmi, povezanimi s nadaljnjim razvojem koncepta gimnazijskega izobraževanja in splošne izobrazbe v srednjih šolah.

5 POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH

V okviru projekta *Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih šolah in gimnazijah* je bila za »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« (v nadaljevanju poskus) sklenjena mrežna pogodba med ZRSŠ in 19. šolami. Gimnazija Bežigrad je 11. 11. 2011 odpovedala sodelovanje v poskusu.

Šolsko leto 2010/11

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2010/2011 namenjenih 281.128,04 EUR, porabljenih pa 222.103,86 EUR (79 %).

Preglednica 72: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2010/2011

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2010/2011	Poraba 2010/2011	% porabe
1.	Ekonomska šola Murska Sobota	24.572,40	10.487,15	43
2.	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana	8.707,50	8.707,48	100
3.	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	17.039,69	16.545,49	98
4.	Gimnazija Nova Gorica	21.471,40	8.999,90	42
5.	Gimnazija Šiška	16.950,60	16.948,80	100
6.	II. gimnazija Maribor	22.202,22	25.017,70	112
7.	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	17.001,55	16.987,17	100
8.	Šolski center Ravne na Koroškem	18.743,63	13.349,44	71
9.	Šolski center Slovenj Gradec	18.220,60	16.395,91	90
10.	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	20.777,50	20.102,26	96
11.	Gimnazija Bežigrad	1.938,87	0,00	0
12.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	14.995,05	12.728,52	85
13.	Gimnazija Kranj	13.513,85	2.971,10	22

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2010/2011	Poraba 2010/2011	% porabe
14.	Gimnazija Ledina	8.707,50	7.175,12	82
15.	Gimnazija Moste	8.707,50	8.608,54	99
16.	Gimnazija Vič	18.204,48	11.288,73	62
17.	Gimnazija Ptuj	10.838,70	9.005,92	83
18.	Gimnazija Kočevje	9.827,50	9.008,52	92
19.	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	8.707,50	7.776,11	89
	Skupaj	281.128,04	222.103,86	79

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno naloge v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa,
- izdatke za službena potovanja – povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSŠ je bilo za delo v poskusu porabljenih 5.242,70 EUR, in sicer za:

- podjemne pogodbe – 3.819,46 EUR,
- izdatke za službena potovanja – 1.316,44 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam) – kava in sok na usposabljanjih – 106,80 EUR.

Šolsko leto 2011/12

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2011/2012 namenjenih 308.736,62 EUR, porabljenih pa 308.733,49 EUR (100 %).

Preglednica 73: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2011/2012

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2011/2012	Poraba 2011/2012	% porabe
1.	Ekonomska šola Murska Sobota	29.680,80	30.309,01	102
2.	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana	10.449,00	10.446,58	100
3.	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	22.182,92	22.399,21	101
4.	Gimnazija Nova Gorica	23.793,40	22.301,91	94
5.	Gimnazija Šiška	16.486,20	16.485,19	100
6.	II. gimnazija Maribor	25.011,84	25.079,74	100
7.	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	14.725,99	14.908,72	101
8.	Šolski center Ravne na Koroškem	23.886,86	23.886,83	100
9.	Šolski center Slovenj Gradec	17.756,20	17.699,42	100

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2011/2012	Poraba 2011/2012	% porabe
10.	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	17.875,00	16.930,39	95
11.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	20.625,90	20.493,87	99
12.	Gimnazija Kranj	15.487,55	16.935,43	109
13.	Gimnazija Ledina	10.681,20	10.655,26	100
14.	Gimnazija Moste	5.805,00	5.805,00	100
15.	Gimnazija Vič	18.993,96	19.732,54	104
16.	Gimnazija Ptuj	12.812,40	12.725,79	99
17.	Gimnazija Kočevje	11.801,20	11.793,08	100
18.	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	10.681,20	10.145,52	95
	Skupaj	308.736,62	308.733,49	100

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno nalogo v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa,
- izdatke za službena potovanja – povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSŠ je bilo za delo v poskusu porabljenih 19.255,34 EUR, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa – 13.990,29 EUR,
- podjemne pogodbe – 3.990,96 EUR,
- izdatke za službena potovanja – 985,88 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam),
- kavo in sok na usposabljanjih – 240,20 EUR,
- DDV (davek na dodano vrednost) – 48,04 EUR.

Šolsko leto 2012/13

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2012/2013 namenjenih 340.675,73 EUR, porabljenih pa 333.741,22 EUR (98 %).

Preglednica 74: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2012/2013

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2012/2013	Poraba 2012/2013	% porabe
1.	Ekonomska šola Murska Sobota	34.789,20	32.032,28	92
2.	Elektrotehniško-računalniška	7.546,50	7.339,36	97

Zap. št.	Šola/partner	Plan 2012/2013	Poraba 2012/2013	% porabe
	strokovna šola in gimnazija Ljubljana			
3.	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	27.326,15	27.236,49	100
4.	Gimnazija Nova Gorica	26.115,40	26.448,81	101
5.	Gimnazija Šiška	16.021,80	15.666,73	98
6.	II. gimnazija Maribor	31.025,82	31.085,02	100
7.	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	15.480,64	15.605,54	101
8.	Šolski center Ravne na Koroškem	29.030,09	28.795,32	99
9.	Šolski center Slovenj Gradec	20.565,82	20.270,85	99
10.	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	14.972,50	13.730,96	92
11.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	25.037,70	24.796,98	99
12.	Gimnazija Kranj	19.899,35	17.953,11	90
13.	Gimnazija Ledina	12.654,90	12.615,34	100
14.	Gimnazija Moste	2.902,50	2.844,06	98
15.	Gimnazija Vič	16.091,46	16.087,87	100
16.	Gimnazija Ptuj	14.786,10	14.796,71	100
17.	Gimnazija Kočevje	13.774,90	13.762,88	100
18.	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	12.654,90	12.672,91	100
	Skupaj	340.675,73	333.741,22	98

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno naloge v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa,
- izdatke za službena potovanja – povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSŠ je bilo za delo v poskusu porabljenih 13.835,72 EUR, in sicer za:

- podjemne pogodbe – 11.009,48 EUR,
- izdatke za službena potovanja – 2.064,35 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam),
- najem prostorov – 120,00 EUR,
- kavo in sok na usposabljanjih – 591,60 EUR,
- DDV (davek na dodano vrednost) – 50,29 EUR.

Šolsko leto 2013/14

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2013/2014 namenjenih 393.986,87 EUR, porabljenih pa 375.041,60 EUR (95 %).

Preglednica 75: Pregled porabljenih sredstev po šolah v šolskem letu 2013/2014

Št.	Šola/partner	Plan 2013/2014	Poraba 2013/2014	% porabe
1.	Ekonomska šola Murska Sobota	42.800,10	39.681,04	93
2.	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana	7.546,50	7.547,29	100
3.	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	35.371,88	35.318,71	100
4.	Gimnazija Nova Gorica	31.339,90	25.861,96	83
5.	Gimnazija Šiška	17.240,85	16.214,80	94
6.	II. gimnazija Maribor	41.973,73	39.029,45	93
7.	ŠC Nova Gorica	17.918,74	17.764,50	99
8.	Šolski center Ravne na Koroškem	37.075,82	36929,83	100
9.	Šolski center Slovenj Gradec	26.277,94	26.085,15	99
10.	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	14.972,50	13.626,85	91
11.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	25.037,70	24.850,79	99
12.	Gimnazija Kranj	23.556,50	20.594,66	87
13.	Gimnazija Ledina	12.654,90	12.021,62	95
14.	Gimnazija Moste - Ljubljana	2.902,50	2.927,48	101
15.	Gimnazija Vič	16.101,41	16.105,10	100
16.	Gimnazija Ptuj	14.786,10	14.263,51	96
17.	Gimnazija in srednja šola Kočevje	13.774,90	13.730,38	100
18.	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	12.654,90	12.500,14	99
Skupaj		393.986,87	375.041,60	95

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno naloge v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa,
- izdatke za službena potovanja – povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSS je bilo za delo v poskusu porabljenih 141.053,56 EUR, in sicer za:

- plače – 94.585,35 EUR,
- prispevki – 13.903,97 EUR,
- avtorske pogodbe – 5.097,61 EUR,
- podjemne pogodbe – 23.883,59 EUR,
- izdatke za službena potovanja – 776,23 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam),

- zaključna konferenca – 2.683,97 EUR,
- DDV (davek na dodano vrednost) – 358,80 EUR.

Pregled načrtovanih in porabljenih sredstev za celoten projekt (od 2010 do 2014)

Za delo v poskusu je bilo v projektu namenjenih 1.504.217,26 EUR, porabljenih pa 1.419.007,52 EUR (94 %).

Preglednica 76: Pregled porabljenih sredstev za celoten projekt

Št.	Šola/partner	Plan 2013/2014	Poraba 2013/2014	% porabe
1	Ekonomska šola Murska Sobota	131.842,50	112.509,48	85
2	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija	34.249,50	34.040,71	99
3	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	101.920,64	101.499,90	100
4	Gimnazija Nova Gorica	102.720,10	83.612,58	81
5	Gimnazija Šiška	66.699,45	65.315,52	98
6	II. Gimnazija Maribor	120.213,61	120.211,91	100
7	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	65.126,92	65.265,93	100
8	Šolski center Ravne na Koroškem	108.736,40	102.961,42	95
9	Šolski center Slovenj Gradec	82.820,56	80.451,33	97
10	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	68.597,50	64.390,46	94
11	Gimnazija Bežigrad	1.938,87	0,00	0
12	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	85.696,35	82.870,16	97
13	Gimnazija Kranj	72.457,25	58.454,30	81
14	Gimnazija Ledina	44.698,50	42.467,34	95
15	Gimnazija Moste, Ljubljana	20.317,50	20.185,08	99
16	Gimnazija Vič	69.391,31	63.214,24	91
17	Gimnazija Ptuj	53.223,30	50.791,93	95
18	Gimnazija Kočevje	49.178,50	48.284,20	98
19	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	44.698,50	43.093,68	96
20	Zavod RS za šolstvo	180.000,00	179.387,35	100
	Skupaj	1.504.527,26	1.419.007,52	94

6 PRILOGE

PRILOGA 1: Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo

Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo so v letu **2010/11** potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega

programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnim publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V času priprave, uvedbe in izvajanja poskusa je Zavod RS za šolstvo izvedel aktivnosti v pomoč šolam in sicer:

- september 2009: srečanja z ravnatelji in vodji šolskih projektnih timov (ŠPT) vseh šol na OE Zavoda RS za šolstvo z namenom priprave metodologije projekta,
- oktober – december 2009: svetovanje šolam (predstojniki ali tim Zavoda RS za šolstvo), priprava mrežne pogodbe in finančnega načrta za vsako šolo,
- september 2010: delovno srečanje z ravnatelji šol (vloga šol in vloga Zavoda RS za šolstvo, predstavitev načrta za izvedbo poskusa, organizacijski in finančni vidiki izvedbe),
- oktober 2010: priprava opornih točk za pripravo koncepta posameznega elementa poskusa,
- oktober 2010: priprava Preglednice za vnos podatkov o izvedbenem načrtu poskusa,
- november 2010 – januar 2011: pomoč šolam, svetovanje,
- november – december 2010: izvedba intervjujev (predstojnik – ravnatelj),
- december 2010: prvo delovno srečanje s ŠPT (vloga timov, potek analize stanja),
- januar 2011: delovno srečanje z računovodji,
- januar 2011: usklajevalni sestanek z ravnatelji šol, ki so z izvedbo poskusa vstopile leto kasneje,
- januar 2011 in marec 2011: delovno srečanje z učitelji predmetov, ki izvajajo pouk predmeta na različnih ravneh zahtevnosti (Teoretični koncepti ravni zahtevnosti, delo v predmetnih skupinah s predmetnimi svetovalci),
- maj 2011: priprava opornih točk za pripravo koncepta ravni zahtevnosti,
- maj 2011: drugo srečanje s ŠPT (usposabljanje za samoevalvacijo),
- maj 2011: izvedba pogovora z ravnatelji tistih šol, ki izvajajo element fleksibilnosti,
- maj 2011: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo,
- september 2011: usposabljanje ŠPT in učiteljev tistih šol, ki izvajajo element Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje (Sodobni trendi na področju vrednotenja znanja),
- oktober 2011: izvedba intervjujev z učitelji predmetov, ki so se v prvem letniku izvajali na različnih ravneh zahtevnosti (predmetni svetovalci).

Svetovanje šolam je potekalo tako, da smo za vsako šolo določili skrbnika – predstojnika OE zavoda RS za šolstvo. Predstojniki so praviloma skrbeli za šole iz svoje OE (v OE LJ: 9 šol, OE MB: 2 šole, OE NG: 2 šole, OE KP 1 šola, OE KR: 1 šola, OE SG: 2 šoli in OE MS: 2 šoli). Aktivnosti, ki so jih izvajali predstojniki:

- informiranje in komunikacija s šolo (ravnatelj oz. PT): neposredno do 3x letno,
- spodbujanje prenosa dobrih praks,
- svetovanje (upoštevaje ožjo specialnost posameznega predstojnika).

V okviru poskusa je Zavod RS za šolstvo tudi koordiniral in svetoval delovnim skupinam na šolah pri pripravi predlogov učnih načrtov za izbirne predmete. Za to so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- Priprava Izhodišč za pripravo učnih načrtov za izbirne predmete – (kurikularni dokument, obrazec za recenzijo, navodila za delovanje predmetnih komisij), december 2010.
- Posredovanje gradiva vsem gimnazijam, ki so prijavile pripravo izbirnih predmetov v Poskusu za gimnazije (8 gimnazij).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet KREATIVNO PODJETNIŠTVO (Srednja šola Sežana): januar – marec 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, delovno srečanje, svetovanje, april – junij 2011: svetovanje pri pripravi končnega predloga z recenzijama.
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet PROJEKTNO DELO Z OSNOVAMI RAZISKOVALNEGA DELA (II. gimnazija Maribor): april – junij 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, dve delovni srečanja, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet ASTRONOMIJA (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovno srečanje, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- Priprava gradiva za obravnavo predlogov učnih načrtov za izbirne predmete s prilogami na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje (Kreativno podjetništvo, Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, Astronomija), pridobivanje ustreznih mnenj (Ministrstvo za šolstvo in šport, Državna komisija za splošno maturo), september – oktober 2011.
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet VZGOJA ZA SOLIDARNOST (Šolski center Ravne na Koroškem – Gimnazija): april – december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, pregled osnutka.
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet INTERDISCIPLINARNO RAZISKOVANJE (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij – december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet RAZISKOVALNI PRAKTIKUM (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij – december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.

Tudi v šolskem letu **2011/2012** so aktivnosti Zavoda RS za šolstvo so potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnim publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V tem letu so štiri šole začele z uvedbo nivojskega pouka v drugem letniku, ostale šole pa so nadaljevale z izvedbo elementov iz prvega v drugi letnik. Zavod je izvedel naslednje aktivnosti:

- september 2011: priprava predloge za operativno izvedbo elementov v š. l. 2011/12,
- oktober 2011: pregled operativnih načrtov ter priprava aneksov k pogodbam,
- november – december 2011: intervjuji z ravnatelji, svetovanje šolam – predstojnik OE (skrbniki),
- oktober – december 2011: priprava prvega vmesnega poročila,
- november 2011: oblikovanje vprašalnika za starše,
- december 2011: evalvacijski razgovor z ravnatelji in vodji timov o prvem letu izvajanja poskusa (predstavitev vmesnega poročila in vprašalnika za starše),
- januar 2012: predložitev prvega vmesnega poročila Svetu za evalvacijo in Strokovnemu svetu,
- februar 2012: usposabljanje učiteljev za načrtovanje in izvedbo nivojskega pouka z izmenjavo primerov šolske prakse,
- februar – marec 2012: obdelava podatkov in interpretacija rezultatov vprašalnikov za starše,
- februar – marec 2012: priprava vprašalnika za učitelje,
- februar – marec 2012: priprava vprašalnika za dijake,
- marec 2012: intervjuji predmetnih svetovalcev z učitelji predmetov, ki so izvedbo nivojskega pouka pričeli v tem šolskem letu,
- april 2012: svetovanje učiteljem pri pripravi konceptov za predmete, ki bodo prvič izvajali nivojskost v letu 2012/13 ter pregled teh konceptov,
- maj 2012: usposabljanje učiteljev za drugačne oblike ocenjevanja z izmenjavo primerov šolske prakse,
- maj 2012: obiski vseh šol – pogovori z ravnatelji in vodji timov o poteku poskusa, načrtu dela za prihodnje š. l., finančno stanje, samoevalvacija,
- maj – junij 2012: obdelava podatkov iz vprašalnikov za dijake in učitelje ter interpretacija podatkov,
- junij 2012: oblikovanje obrazca za zbir podatkov o učnem uspehu in izostankih dijakov,
- junij 2012: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo ob koncu š. l.,
- oktober 2012: izvedba konzultacij za šolske time, ki izvajajo tretji element (drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja),
- september – oktober 2012: obdelava zbranih podatkov in oblikovanje strukture 2. vmesnega poročila,
- oktober – november 2012: pregled operativnih načrtov ter priprava aneksov k pogodbam,
- oktober – december 2012: pregled letnega načrtovanja dela pri posameznih predmetih na šolah, priprava predloga elementov letnih priprav učiteljev, pregled mnenj pedagoških svetovalcev o izvajanju nivojskosti na šolah,
- november – december 2012: priprava drugega vmesnega poročila,

- december 2012: evalvacijski razgovor z ravnatelji in vodji timov o drugem letu izvajanja poskusa, predstavitev poročila.

V okviru poskusa je Zavod RS za šolstvo tudi koordiniral in svetoval delovnim skupinam na šolah pri pripravi predlogov učnih načrtov za izbirne predmete. Za to so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- Priprava elementov za presojo učnih načrtov za izbirne predmete v gimnazijske izobraževalnem programu.
- Priprava gradiva in predstavitev za obravnavo predlogov učnih načrtov za izbirne predmete: *kreativno podjetništvo, projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, astronomija* na komisiji za splošne srednje šole in SSSI (januar 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *vzgoja za solidarnost* (Šolski center Ravne na Koroškem – Gimnazija): sodelovanje in konzultacije s predmetno komisijo za pripravo predloga, komunikacija z MIZKŠ, priprava gradiva za predstavitev predloga na komisijah za splošne srednje šole, za glasbeno šolstvo in komisiji za šolstvo narodnosti (januar – oktober 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *interdisciplinarno raziskovanje* (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka (januar – junij 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *raziskovalni praktikum* (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka (januar – junij 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *zgodovina športa*: konzultacije s člani predmetne komisije, konzultacije z MIZKŠ (maj – december 2012).
- Priprava predloga spremljave za izbirne predmete v okviru poskusa v gimnazijah priprava osnutka instrumentarija za prvo fazo spremljanja (november – december 2012).

Prav tako so tudi v šolskem letu **2012/2013** aktivnosti Zavoda RS za šolstvo potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnim publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V tem letu so šole nadaljevale z izvedbo elementov iz drugega v tretji letnik, spremembe so bile le na nekaterih šolah, in sicer na področju nivojskega pouka, v smislu uvedbe novih predmetov, ki so jih začeli izvajati na dveh nivojih. Zavod je izvedel naslednje aktivnosti:

- september 2012: priprava predloge za operativno izvedbo elementov v š. l. 2012/13,
- oktober 2012: pregled operativnih načrtov ter priprava aneksov k pogodbam,
- oktober – december 2012: priprava drugega vmesnega poročila,

- december 2012: evalvacijski razgovor z ravnatelji in vodji timov o drugem letu izvajanja poskusa (predstavitev drugega vmesnega poročila s poudarki na rezultatih vprašalnika za starše ter predstavitve UN za izbirne predmete),
- januar 2013: obiski šol, ki izvajajo UN za izbirne predmete, pogovori z učitelji,
- januar – februar 2013: predložitev UN za izbirni predmet zgodovina športa Strokovnemu svetu,
- februar 2013: predložitev drugega vmesnega poročila Svetu za evalvacijo in Strokovnemu svetu,
- marec 2013: srečanje PT – drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja, in sicer z namenom pregleda novosti, povratnih informacij, transferebilnosti modelov,
- marec – april 2013: obiski šol, ki izvajajo fleksibilnost (pogovori z ravnatelji in učitelji, ki izvajajo modele),
- marec – april 2013: obiski vseh šol, ki izvajajo nivojski pouk (pogovori predmetnih svetovalcev z učitelji, dijaki, prisotnost pri urah pouka),
- maj 2013: srečanje PT z namenom predstavitve fleksibilnih načinov izvedbe predmetnika, ugotavljanjem doseganja ciljev nivojskega pouka z izmenjavo primerov šolske prakse in predstavitve izvedbe 3 UN za izbirne predmete,
- april 2013: priprava instrumentarija za spremljavo UN (za učitelje in dijake),
- maj 2013: aplikacija instrumentarija za spremljavo UN,
- junij 2013: oblikovanje obrazca za zbir podatkov o učnem uspehu in izostankih dijakov ter obrazca za izbor maturitetnih predmetov,
- junij 2013: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo ob koncu š. 1.,
- september – oktober 2013: obdelava zbranih podatkov in oblikovanje strukture 3. vmesnega poročila.

V šolskem letu **2013/14** je z izvedbo elementov poskusa v 4. letniku nadaljevalo 10 šol. Ostale so poskus izvajale v nižjih letnikih. 2 šoli sta začeli tudi z izvedbo novih učnih načrtov za izbirne predmete. Zavod je v tem letu izvedel naslednje aktivnosti:

- september 2013: priprava predloge za operativno izvedbo elementov v šolskem letu 2013/14;
- oktober 2013: pregled operativnih načrtov šol ter priprava aneksov k pogodbam za šolsko leto 2013/14;
- september 2013: priprava intervjuja za ravnatelje;
- oktober – november 2013: izvedba intervjuja na šolah (predstojniki – skrbniki šol v poskusu);
- oktober – december 2013: priprava 3. vmesnega poročila in predložitev Svetu za evalvacijo in Strokovnemu svetu (januar 2014);
- oktober 2013: priprava vprašalnika za učitelje, ki so izvajali nivojski pouk v vseh letih izvedbe poskusa, priprava vprašalnikov za dijake in starše;
- november 2013: aplikacija vprašalnikov za učitelje, dijake in starše;
- oktober 2013: izbor šol za predstavitev na srečanju ravnateljev srednjih šol v Portorožu ter priprava navodil za delavnico;
- november 2013: moderiranje delavnic v Portorožu;

- november 2013: povabilo šolam za pripravo pisnih prispevkov za zbornik ter priprava navodil za oblikovanje prispevkov;
- december 2013: vnos podatkov iz vprašalnikov;
- januar – februar 2014: obdelava podatkov iz vprašalnikov;
- januar – marec 2014: spremljava izvedbe čnih načrtov izbirnih predmetov, obiski šol, izvedba intervjujev z učitelji in dijaki;
- januar – marec 2014: oblikovanje spletne strani poskusa;
- januar – marec 2014: priprava Zavodovih prispevkov in pregled prispevkov šol za zbornik;
- marec – maj 2014: priprava in izvedba zaključne konference;
- maj 2014: objava zbornika na spletni strani;
- junij 2014: spremljava izvedbe učnih načrtov izbirnih predmetov, oblikovanje in aplikacija vprašalnika;
- junij 2014: izvedba samoevalvacije šol ob koncu šolskega leta, pregled poročil;
- junij – oktober 2014: obdelava zbranih podatkov in oblikovanje strukture zaključnega poročila;
- avgust 2014: oblikovanje obrazca za spremljavo uspeha na maturi;
- november – december 2014: predložitev zaključnega poročila Svetu za evalvacijo in Strokovnemu svetu.

PRILOGA 2: Uporabljen inštrumentarij in analize obdelave podatkov

PRILOGA 3: Podatki RIC-a o rezultatih splošne mature 2014 – spomladanski rok

PRILOGA 4: Predstavitve šol na delavnicah strokovnega srečanja ravnateljev in ravnateljic srednjih šol v Portorožu, november 2013

Priloge 2, 3 in 4 so dostopne na povezavi: <http://www.zrss.si/porociloposkus/>.